RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE

AV 15 DESEMBER 1995

I SAK NR 4/1995

I tvisten mellom Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag og staten v/Administrasjonsdepartementet i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1995

I GENERELT 2
II KJENNELSE 3
1 Saksgangen frem til behandling i Rikslønnsnemnda 3
2 Partenes påstander 5
2.1 Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL) 5
2.2 Staten v/Administrasjonsdepartementet (AD) 5
3 Partenes anførsler 7
3.1 Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL) 7
3.2 Staten v/Administrasjonsdepartementet 39
4 Rikslønnsnemndas merknader 60
4.1 Den økonomiske situasjonen 60
4.2 Lønnsoppgjøret 1995 62
4.3 Økonomisk ramme i foreliggende tvist 68
4.4 Nærmere om den aktuelle tvist 70
III SLUTNING 82

RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE AV 15 DESEMBER 1995 I SAK NR 4 /1995

GENERELT

Tvisten mellom Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL) og staten v/Administrasjonsdepartementet (AD) i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1995.

Nemndas sammensetning:

Lagdommer Mats Stensrud, setteformann

Avdelingsdirektør Inger Pettersen

Professor Steinar Strøm

Leder Terje Moe Gustavsen, Statstjenestemannskartellet

Avdelingsdirektør Ingrid Haugen, Samferdselsdepartementet

Leder Terje Ødegård, Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag

Kst personaldirektør Per Engebretsen, Administrasjonsdepartementet

Rikslønnsnemndas formann, Georg Fr. Rieber-Mohn, erklærte seg inhabil til behandling av denne tvist. Som setteformann oppnevnte Kommunal- og arbeidsdepartementet lagdommer Mats Stensrud. Nemndas faste nøytrale medlem, Anne Britt Evensen, er for tiden i svangerskapspermisjon. For behandling av denne tvist oppnevnte Kommunal- og arbeidsdepartementet i hennes sted avdelingsdirektør Inger Pettersen.

Med hjemmel i lov 19 desember 1952 nr 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister § 2 annet ledd er leder Terje Ødegård og kst personaldirektør Per Engebretsen utpekt av partene i tvisten. Etter samme lov § 2 tredje ledd stemmer fra arbeidstakersiden Terje Ødegård, og fra arbeidsgiversiden Per Engebretsen.

Som sekretær for nemnda har fungert rådgiver Kjerstin Bretteville-Jensen.

Partene har gjort rede for sine standpunkter ved skriftlige innlegg og muntlig prosedyre for nemnda under hovedforhandling 15 november 1995 og i nemndsmøter 16 november, 6, 13 og 15 desember. Rikslønnsnemnda har tatt stilling til partenes påstander slik de fremkom under hovedforhandlingen.

Etter at saken har vært drøftet i nevnte møter, avsa Rikslønnsnemnda 15 desember denne

KJENNELSE

1 SAKSGANGEN FREM TIL BEHANDLING I RIKSLØNNSNEMNDA

Arbeidstvisten mellom Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/ Lensmannsetatens Landslag (SPL) og staten v/Administrasjonsdepartementet (AD) er oppstått i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1995.

Forhandlingene om revidert tariffavtale ble ført mellom AD og SPL, og startet 21 april. 28 april brøt SPL forhandlingene og varsel om brudd innkom Riksmeklingsmannen 3 mai. Mekling ble innledet 9 mai, hvoretter det ble avholdt flere meklingsmøter uten at partene kom til enighet. SPL varslet plassoppsigelser som omfattet 25 pst av de tilsatte ved samtlige politikamre og lensmannskontorer, Kriminalpolitisentralen, Utrykningspolitiet, Politihøgskolen, Politiets Datatjeneste, Politiets materielltjeneste, Politiets Overvåkningssentral og Økokrim, med virkning fra 31 mai kl 0800. Videre ble det varslet opptrapping av streiken med ytterligere 10 pst pr dag de neste to dager.

SPL begjærte meklingen avsluttet 23 mai. Avsluttende mekling ble gjennomført 30 mai, men ble avsluttet uten resultat. Streiken ble deretter iverksatt.

Partene ble innkalt til møte hos kommunal- og arbeidsministeren 3 juni kl 0300. Partene redegjorde kort for konflikten. Statsråden meddelte deretter at Regjeringen i statsråd ville fremme forslag for Stortinget om at konflikten skulle løses ved tvungen lønnsnemndsbehandling. Etter henstilling fra statsråden og en kort områingstid, meddelte både Norsk Politiforbund og Lensmannsetatens Landslag at de avblåste streiken og ville gjenoppta arbeidet så snart det var praktisk mulig.

Det fremgår i Ot prp nr 65 (1994-95) kap 4 at til grunn for beslutning om at tvisten skulle løses ved tvungen lønnsnemndsbehandling, ble det "lagt avgjørende vekt på at streiken førte til en uholdbar beredskapssituasjon i de distriktene som er og vil bli rammet av den største flomkatastrofen på lang tid. Videre er det tillagt avgjørende vekt at politiberedskapen i landet gjennomgående var kriserammet som følge av streiken. Konflikten virket dessuten fastlåst, og det var grunn til å tro at streiken ville bli langvarig".

Ved lov av 16 juni 1995 ble det bestemt at arbeidstvisten skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Loven har denne ordlyd:

§ 1
Tvisten mellom Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag og staten ved Administrasjonsdepartementet i forbindelse med tariffrevisjonen pr 1 mai 1995 skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2
Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokade til løsning av tvisten. Reglene i lov 19 desember 1952 nr 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 3
Loven her trer i kraft straks.

2 PARTENES PÅSTANDER

2.1 Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL)

1 Det fastsettes hovedtariffavtale mellom Staten og SPL for perioden 1 mai 1995 - 30 april 1996, som for resten av staten for perioden 1 mai 1994 - 30 april 1996, revidert pr 1 mai 1995.

2 Politibetjent, lpl. 08.300, sko. 1210, lensmannsbetjent, lpl. 08.350, sko. 1208, og sysselmannsbetjent, lpl. 08.150, sko. 1209, samt politibetjent, lpl. 08.300, sko. 0284, lensmannsbetjent, lpl. 08.350, sko. 0324, og sysselmannsbetjent, lpl. 08.150, sko. 0259, flyttes til lønnsramme13.

3 Politibetjent, lpl. 08.300, sko. 1210, lensmannsbetjent, lpl. 08.350, sko. 1208, og sysselmannsbetjent, lpl. 08.150, sko. 1209, med eksamen fra Politihøgskolen gis 8 års tilleggsansiennitet.

4 Normerte stillinger (lpl. 08.150: sysselmannsførstebetjent, sko. 0260 og sysselmannsoverbetjent, sko. 1169, lpl. 08.300: spesialmedarbeider, sko. 1108, politiførstebetjent, sko. 0285, politistasjonssjef/-avdelingssjef, sko. 0286 og politioverbetjent, sko. 0287, lpl. 08.350: spesialmedarbeider, sko. 1189, lensmannsførstebetjent, sko. 0325 og lensmannsfullmektig, sko. 1146) justeres tilsvarende oppover på sine respektive ltr. alternativer, samtidig som spennet for de aktuelle ltr.alt. justeres tilsvarende.

5 Det avsettes særskilte lønnsmidler øremerket til stimuleringstiltak for å beholde kvinner i operative stillinger i politi- og lensmannsetaten.

6 Innstillingen fra en partssammensatt gruppe med forslag til overordnede prinsipper for arbeid med likestilling i Staten, tas med som vedlegg til ny hovedtariffavtale mellom SPL og Staten.

2.2 Staten v/Administrasjonsdepartementet (AD)

Hovedtariffavtalen mellom staten v/Administrasjonsdepartementet og Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund /Lensmannsetatens Lanslag (SPL) for perioden 1 mai 1994 - til 30 april 1996 med tillegg av Rikslønnsnemndas kjennelse i sak nr 8 /94 endres på følgende punkt:

1. 1.2 Lønnstabeller

   1.2.1 Tabell A
   Satsene på hovedlønnstabellen - tabell A - økes med 3 600 kroner på alle trinn.

2. 1.4 Sentrale forhandlinger

1.4.1 Endringer i lønnsplasseringer

1.4.1.1. Annet avtaleår
Annet avtaleår føres sentrale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1,0 pst pr 1 juli 1995.
Kvinner skal få en større andel av potten enn en prorata-fordeling tilsier.

3. 2.3 Lokale forhandlinger

2.3.3 Årlige forhandlinger
For kalenderåret 1995 skal det med virkning fra 1 september forhandles innenfor en ramme på 0,30 pst pr dato av lønnsmassen, jf pkt 2.3.3 a).

På grunn av lønnsendringer ved skifte av arbeidstakere, forhandles det innenfor 0,05 pst pr dato av lønnsmassen, jf pkt 2.3.3 c).

4. Virkningstidspunktet for det generelle tillegget, jf påstandens pkt 1, settes til 1 mai 1995 for de av SPLs medlemmer som omfattes av tjenestetvistlovens paragraf 26 a.
For øvrige medlemmer settes virkningstidspunktet for det generelle tillegget, jf påstandens pkt 1, til 3 juni 1995.

5. Innstillingen fra partsammensatt gruppe om forslag til overordnede prinsipper for arbeid med likestilling i staten, vedlegges tariffavtalen.

3 PARTENES ANFØRSLER

3.1 Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL)

3.1.1 Innledning og oppsummering

3.1.1.1 Innledning

Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund og Lensmannsetatens Landslag som de siste frittstående tjenestemannsorganisasjonene i staten, har sålangt i dette tiåret hatt en uløst konflikt med sin arbeidsgiver. SPLs kamp fortsetter til tvisten er løst.

Stortinget har utvist et særlig stort engasjement i forbindelse med konflikten mellom staten og politi- og lensmannsorganisasjonene. Innledningsvis vil SPL sitere fra Kjell Magne Bondeviks innlegg under Stortingsdebatten om tvisteløsningsmodeller for politi- og lensmannetaten:

> "..... Jeg må si til slutt at jeg synes det er en uting at vi ofte har et avtaleverk i Norge som gjør at dersom én gruppe får rettet opp en skjevhet de har vært utsatt for, har mange andre grupper avtalefestet at de har krav på nye forhandlinger. Det betyr jo at en nesten aldri vil kunne rette opp skjevhetene, men bare forflytte dem til et stadig høyere lønnsnivå. Dette er også noe jeg vil oppfordre partene i arbeidslivet om å vurdere, slik at det kan være mulig for ettertiden å rette opp skjevheter for én gruppe uten at alle andre grupper har krav på nye forhandlinger."

Bondevik peker på et forhold som til nå har vært et hinder for at konflikten mellom staten og SPL kunne løses innenfor det system vi har for tvisteløsning. Dette vil være en politisk sak sålenge dagens system viser seg ikke å fungere.

3.1.1.2 Oppsummering

Lønnsramme 12 vil føre til en reell lønnsnedgang på ca kr 5 000 i snitt pr år i de første 20 år for politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter med politihøgskole, sett i forhold til de med politiskole. Lønnsramme 13 dekker så vidt lønnstapet.

I forhold til gjennomsnittet i staten ligger politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter fortsatt mer enn 10 pst under nivået i 1959.

Politirollens innhold setter politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter i en særstilling i forholdet til de fleste andre yrkesgrupper i samfunnet. Rollens verdi verdsettes i dag vesentlig for lavt i forhold til det totale innhold i rollen.

Riksmeglingsmannen og Rikslønnsnemnda la et spor hvor Justisministeren skulle fastsette kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til 12. Justisministeren fastsatte krav og retningslinjer, men henviste gjennomføringen til forhandlinger med Administrasjonsdepartementet. Administrasjonsdepartementet avviste kravet under forhandlingene og megling.

Det øvrige systemet for fastsettelse av tariffavtale har sviktet hittil. Rikslønnsnemnda som tariffområdets høyesterett, må nå løse konflikten.

3.1.2 Bakgrunn for tvisten

3.1.2.1 Hovedtariffperioden 1992 - 94

SPL aksepterte i store trekk statens krav om ny hovedtariffavtale for perioden 1992 - 94. Staten aksepterte imidlertid ikke SPLs krav om endret lønnsramme for grunnstillingene i politi- og lensmannsetaten. Kravene om endret lønnsramme var først og fremst begrunnet i mindrelønnsutviklingen for betjentstillingene siden 1959, og overgangen fra etatsskole til høgskole.

Heller ikke under meglingen viste staten vilje til å løse konflikten. Oppgjøret havnet i Rikslønnsnemnda som fastsatte en hovedtariffavtale som var en blåkopi av Hovedtariffavtalen for resten av staten, dog uten hovedsammeslutningenes ekslusive rett til sentrale forhandlinger på særlig grunnlag. Tvisten forble uløst.

SPL diskuterte krav om oppjustering av grunnstillingene i politi- og lensmannsetaten med justisminister Faremo i forbindelse med mellomoppgjøret i 1993. Hun henviste dette kravet til hovedtariffoppgjøret i 1994, og begrunnet det bl a med opprettelsen av en Politihøgskole, og at de første høgskolekandidatene ville komme inn i lønnssystemet i den tariffperioden.

3.1.2.2 Hovedtariffoppgjøret 1994

Forhandlinger, megling, og uravstemming

Skuffelsen ble desto større da SPL i 1994 heller ikke klarte å nå fram med sine krav under hovedtarifforhandlingene. Saken endte nok en gang hos Riksmeglingsmannen, som utformet en skisse. Staten aksepterte skissen, og NPF og LEL aksepterte å sende den ut til uravstemming uten anbefaling. 98 pst av SPLs medlemmer svarte NEI, og 84 pst avga stemme.

Tvisten ble henvist til Rikslønnsnemnda. SPL finner ikke grunn til å dokumentere resultatet av uravstemmingen ved denne behandlingen.

Aksjoner - dom i Arbeidsretten

SPL gjennomførte den 27 september 1994 en demonstrasjon med opptog gjennom Oslos gater, og forbundslederne møtte Stortingspresidenten og Statsråden med ca 5000 medlemmer i ryggen. I oktober 1994 gjennomførte lokallagene allmannamøter, og vedtok aksjoner som medførte at medlemmene nektet å påta seg ekstraoppgaver som de ikke var forpliktet til å gjøre. Dette førte til at Staten stevnet SPL for Arbeidsretten for ulovlige aksjoner. SPL tapte i Arbeidsretten og aksjonene ble dømt ulovlige. SPL oppfordret medlemmene til å avslutte aksjonene, men det hjalp lite, ettersom medlemmene nå visste hvilke rettigheter de hadde i sitt arbeidsforhold. Det var ulovlig å oppfordre til det, men den enkelte har en personlig rett til å avstå fra ekstraarbeid.

Rikslønnsnemndas kjennelse
SPLs tidligere erfaringer i Rikslønnsnemnda, gjorde at vi avsto fra å møte. Det fikk neppe følger for resultatet. Rikslønnsnemndas behandling tok lang tid, og de avga sin kjennelse 3 januar 1995.

Arbeidsgruppe - overføring fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12
Etter at Rikslønnsnemnda avga sin kjennelse, endret lønnskampen karakter. Partene fikk ro til å drøfte kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12. Arbeidsgruppen avga en delt innstilling, der avstanden mellom representantene fra SPL og Justisdepartementet var ganske stor. Justisministeren fastsatte kompetansekrav og retningslinjer noe nærmere SPLs standpunkt, ved å gi praksis litt større betydning for overføringen enn Justisdepartementets representanter i arbeidsgruppen gikk inn for.

Da arbeidsgruppens innstilling forelå, ble det presisert av statsråden at resultatet måtte forhandles i Administrasjonsdepartementet.

3.1.2.3 Streikeretten
Opposisjonspartiene på Stortinget har vist stor interesse for SPLs forhandlingssituasjon og tvisteløsningsmuligheter. SPL krevde enten egen nemnd for tvisteløsning i tariffsaker for politi- og lensmannsetaten, eller å få streikeretten tilbake. Regjeringen forsøkte flere ganger å trenere saken, og trakk politiloven fra Stortinget for å forhindre at Stortinget vedtok egen lønnsnemnd. Tilslutt ble Regjeringen utsatt for krysspress fra opposisjonen; LO, NHO og SPL, og måtte foreslå at SPL skulle få streikeretten tilbake.

Det er relevant å sitere fra debatten om Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om lov om endringer i lov av 13 mars 1936 nr 3 om politiet (politiloven). (Om opprettelse av en fast lønnsnemnd for politiet.) (Innst O nr 12, jf Dokument nr 8:80 for 1993-94)

Tor Nymo (Sp):

"……

I Senterpartiet tror vi ikke at innføring av streikerett vil avhjelpe denne svært alvorlige situasjonen. Derimot er vi av den oppfatning at en egen lønnsnemnd for politi- og lensmannsetaten vil være et verdifullt bidrag til å løse denne uverdige konflikten, som, hvis den ikke finner sin løsning, vil kunne redusere muligheten for en effektiv bekjempelse av kriminaliteten i samfunnet - og dermed redusere den enkelte borgers rettssikkerhet.

Vi har over tid oppfattet tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten som en lojal og høyt motivert yrkesgruppe. Vi er vel alle oppriktig glad for at vi har et politi med bred tillit i befolkningen - et politi som opptrer sindig og ansvarsfullt, og som er opptatt av å løse konflikter. Politiet har en ansvarsfull oppgave som lovens håndhever og som samfunnets sivile maktapparat, med de krav og forventninger det innebærer. Politiet symboliserer trygghet. Slik må det fortsatt være. Denne

utpregede korpsånd som vi opplever fra etatens side, har vært nødvendig når en vet at etaten som samfunnets ordensmakt står i en helt spesiell situasjon. Det er grunn til å vise til de helt ekstraordinære belastninger som politiyrket fører med seg, konfrontert med volds- og våpenbruk, risiko for eget liv og for helse - og den psykiske belastning ansvaret for utøvelse av maktbruk i tjenesten alltid vil være.

Er det da riktig av oss å verdsette den innsatsen som denne yrkesgruppen utøver, til en tredjedel av f.eks. lønnen til flygelederne. Det er denne situasjonen som gjør at tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten er svært frustrert og vurderer å søke seg vekk fra etaten.

Flertallet i justiskomiteen har vist til at det over år har bygd seg opp en alvorlig tillitskrise mellom politiorganisasjonene og styresmaktene. Denne tillitskrisen sier flertallet i justiskomiteen skyldes til dels Regjeringens handtering av forslaget til ny politilov, som bl.a. har ført til en manglende avklaring av viktige spørsmål som gjelder politiorganisasjonenes forhold i samband med tariffoppgjør.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at flertallet i Stortingets justiskomite har gitt justisministeren en velfortjent smekk over fingrene ved å gå inn for å behandle forslagene om streikerett eller egen lønnsnemnd for politiet uten å vente på statsrådens proposisjon om ny politilov. Justisministeren har tøyd Stortingets tålmodighet for langt. Hennes departement har brukt flere år på å utrede saken. Statsråden trakk overraskende lovproposisjonen tilbake i fjor vår og kom ikke med en ny i vår, slik som det var varslet. Dagens bitre politikonflikt kunne trolig vært unngått dersom Regjeringens forslag til nye spilleregler for lønnsoppgjør i politiet var kjent. ....."

Lisbeth Holand (SV)

"....

Regjeringa trakk tilbake politiloven samme dag som komiteen skulle avgi sin innstilling i fjor vår. En sånn politisk beslutningsvegring som Regjeringa her har vist, skaper mistillit til det politiske systemet, samtidig som det er en høyst uakseptabel måte å behandle arbeidstakere på. Dagens ulykksalige situasjon i politietaten er ut fra den bakgrunn lett forståelig, og ansvaret for at situasjonen er blitt så betent som den er, ligger åpenbart hos Regjeringa. Regjeringa må følgelig ta ansvaret for å komme i en dialog med etaten.

Stortingets ansvar i denne sammenheng er knyttet til det ansvaret som Stortinget nå har tatt på eget initiativ, nemlig å fastsette en konfliktløsingsmodell i arbeidstvister mellom politiet og lensmannsorganisasjonene og staten. I den saken står SV sammen med Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti, sånn at det ser ut til at det kan bli et flertall for å gi tilbake streikeretten til politiet. ....."

Anita Apeltun Sæle (KrF) :

"....

Også i våre mindre byar og bygder er politiet kjent med kriminalitetstilstandar som inneber nærkontakt med vold, med mishandling, med drap og andre tragediar. Det

er vel også ein av grunnane til den store frustrasjon som er komen til uttrykk i politiet og lensmannsetaten sine protestar denne hausten.

Kvardagen har vorte tøffare, arbeidet er farlegare. Trykket på den einskilde tenestemann er sterkare, mens lønna ikkje har fylgt med. Også statens forhandlingsleiar har jo no vedgått det. Dei sakkar akterut i høve til andre, og ikkje minst i høve til det som Kristeleg Folkeparti oppfatta som ein lovnad, eller iallfall ein føresetnad, då politiet mista streikeretten sin i 1959. Det skulle nemleg ikkje føra til dårlegare lønnsutvikling enn dei elles hadde fått.

Kristeleg Folkeparti registrerer at tenestemenn i politiet og lensmannsetaten har fått ei dårlegare lønnsutvikling enn grupper det er naturleg å samanlikna med. Vi vil difor innstendig be Regjeringa som arbeidsgjevar om å ta medansvar for så langt mogleg å retta opp dette, og slik medverka til å normalisera forholdet mellom arbeidstakargrupper og statens snarast mogleg.

Når Rikslønnsnemnda no snart lukkar årets oppgjer, står vi overfor ein tariffperiode, og Kristeleg Folkeparti meiner at det i inneverande tariffperiode bør vurderast korleis etaten kan få kompensasjon for dei utfordringar, ulemper og direkte faremoment som er knytta til kampen mot kriminalitet i dagens samfunn.
....."

Gudmund Restad (Sp)

"...
Dagens regelverk og forhandlingsprosedyre har ikke vist seg egnet til å gjenopprette de lønnsmessige skjevhetene som har oppstått siden 1959. De kan kanskje også ha noe med hovedsammenslutningenes holdning å gjøre. De tar regelmessig inn i protokollene fra lønnsforhandlingene at dersom andre oppnår bedre resultater enn dem, forbeholder hovedsammenslutningene seg retten til å gjenoppta forhandlingene for å oppnå det samme også for sine grupper. Jeg viser i denne forbindelse til det som skjedde ved lønnsoppgjøret i 1986.

....
Det aktuelle lønnsoppgjøret er nå til avsluttende behandling i Rikslønnsnemnda. De berørte organisasjonene har på grunn av manglende tillit og negative erfaringer ikke ønsket å møte i nemnda, idet man ikke anser at den vil være i stand til å rette opp de lønnsmessige skjevhetene som er oppstått.

Rikslønnsnemnda har nå muligheten til å gjenopprette tilliten og bevise at den står fritt til å treffe den beslutning som den mener er riktig - hensett også til Stortingets forutsetninger fra 1959.

Det vil i så fall være et viktig bidrag for å normalisere polititjenesten i Norge igjen.
...."

Kjell Magne Bondevik (KrF):

"....Årets oppgjør har endt opp i Rikslønnsnemnda. Jeg vil be statsråden om å vurdere hvilke muligheter som ligger også etter kjennelsen i Rikslønnsnemnda og

før neste vanlige oppgjør, for supplerende tiltak innenfor avtaleverket som kan bedre arbeidssituasjonen for politiet og lensmenn. Og så vil vi kunne prøve ut den nye situasjonen med streikerett ved neste oppgjør.

Jeg må si til slutt at jeg synes det er en uting at vi ofte har et avtaleverk i Norge som gjør at dersom én gruppe får rettet opp en skjevhet de har vært utsatt for, har mange andre grupper avtalefestet at de har krav på nye forhandlinger. Det betyr jo at en nesten aldri vil kunne rette opp skjevhetene, men bare forflytte dem til et stadig høyere lønnsnivå. Dette er også noe jeg vil oppfordre partene i arbeidslivet om å vurdere, slik at det kan være mulig for ettertiden å rette opp skjevheter for én gruppe uten at alle andre grupper har krav på nye forhandlinger. ...."

3.1.2.4 Mellomoppgjøret 1995

Kravene
Kravene ved annet års forhandlinger er nærmere behandlet foran.

Forhandlingene
Forhandlingsresultatet for de hovedsammenslutningene som godtok Statens endelige tilbud, ga isolert sett et godt oppgjør, tatt i betraktning at det var et mellomoppgjør. Problemet for SPL, og grupper innen AF, var at det i oppgjøret ble blokkert for justering av alle andre grupper som mente at de var lønnsmessig akterutseilt, enn de som er kvinnedominert.

SPL valgte å holde fast på kravet om overføring til lønnsramme 12 av de som oppfylte kompetansekravene fastsatt av Justisministeren, i selve mellomoppgjøret. Når Staten avviste dette helt til sluttfasen av forhandlingene, sa SPL opp hovedtariffavtalen, og krevde forhandlinger om en ny hovedtariffavtale.

I dette kravet, tok SPL utgangpunkt i at stillingene politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter skulle plasseres i lønnsramme 13, høyere normerte stillinger skulle justeres tilsvarende, og avsetning av særskilte lønnsmidler til stimuleringstiltak for kvinner i operative stillinger. Dette var SPLs utgangspunkt for forhandlingene om hovedtariffavtale for perioden 1994 - 96. I tillegg tok SPL med de endringer som lå i statens siste tilbud.

Staten avviste at vi hadde krav på forhandlinger om ny hovedtariffavtale. Vi vurderte å stevne Staten for Arbeidsretten, men valgte å utsette til et senere tidspunkt å konkludere.

Megling
Tvisten om mellomoppgjøret ble oversendt Riksmeglingsmannen. SPLs utgangspunkt for meglingen var ny hovedtariffavtale og lønnsramme 13. Staten viste ingen vilje til å finne løsninger. SPL spilte inn en skisse til løsning som bygget på Rikslønnsnemndas kjennelse, men staten avviste også denne blankt.

Meglingsmannen fant deretter ingen momenter som kunne brukes i en skisse til løsning, og meglingen ble avsluttet uten resultat. Historiens første landsomfattende streik i politi- og lensmannsetaten var et faktum.

Streik
Den 16.5.95 meddelte SPL Riksmeglingsmannen og Staten hvor mange medlemmer som ville bli tatt ut i streik den 31.5, 1.6. og 2.6, dersom ikke meglingen førte fram. Den 26.5.95 leverte SPL inn navnelister over medlemmer som ville bli tatt ut de samme dagene. 30.5.95 kl 2330 visste staten at politistreiken var et faktum. Lav bemanning i pinsen kunne ikke fortsatt være overraskende lørdag 3 juni.

Onsdag 31 mai 1995 kl 0800 gikk ca 2000 tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten ut i streik. Streiken ble trappet opp torsdag 1 juni og fredag 2 juni med 800 nye tjenestemenn hver dag. Da pinsehelgen sto for døren, var ca 45 pst av de tilsatte i politi- og lensmannsetaten i streik. Samtidig som SPL trappet opp streiken, steg vannet i elvene i Øst-Norge til en flomkatastrofe som ble karakterisert som den verste på hundre år. SPL ga dispensasjoner for alt arbeid med flomkatastrofen.

Oppfordring til streikebryteri
Den 26.5.95 sendte Justisdepartementet ut 2 rundskriv til politimestrene, G 54/95 og G 55/95.

G 54/95 beskrev bl a spillereglene for forhandlinger om unntak i forhold til liv/helse begrepet og søknad om dispensasjoner. Innholdet var et resultat av drøftelser , hvor Administrasjonsdepartementet, Justisdepartementet og SPL deltok. G 55/95 var unntatt offentlighet og beskrev strategien ved streik i politi- og lensmannsetaten. I dette dokumentet ble politimestrenes styringsrett beskrevet som et valgfritt alternativ til avtalte spilleregler under streiken. G 55/95 gir politimesteren anvisning om i første omgang å vurdere hvilken muligheter som foreligger for å omdisponere tjenestemenn. Dette skulle i første rekke skje ved omlegging av tjenestelisten med den begrunnelse at streik er å anse som "andre uforutsette begivenheter". Videre skulle omdisponering skje ved beordring dersom det ikke var tid til omlegging av tjenestelistene.

G55/95 anviser at politimestrene skal satse på å omdisponere de som ikke er i streik, til å utføre det arbeidet som de streikene skulle ha utført, både ved å flytte personell mellom avdelinger og tjenestesett. Dette oppfatter SPL som ren oppfordring til streikebryteri, og Justisdepartementets håndtering av denne saken bidro til å skape usikkerhet lokalt og til å øke temperaturen i konflikten.

Flere politimestre hadde forhandlet med våre lokallag om unntak og dispensasjoner. Justisdepartementet unnlot nesten uten unntak å fremme søknadene for SPL. På denne måten tvang de lokal arbeidsgiver til å ta i bruk strategien som innebærer streikebryteri. SPL nektet sine medlemmer å la seg beordre til streikebryteri, og støttet seg til Administrasjonsdepartementets håndbok for arbeidskonflikter i staten i dette standpunktet.

Fredag 2.6. om kvelden, når pinsehelgen startet, gikk det opp for Justisdepartementet at deres beordringsstrategi hadde slått feil. De fremmet da et vell av dårlig begrunnete søknader om dispensasjoner. For katastroferammede områder ga SPL generelle unntak, men de søknadene som var begrunnet med generell minste politiberedskap som ikke dekkes av liv/helse begrepet, ble ikke innvilget.

SPL oppfattet Justisdepartementets strategi slik at arbeidsgivers styringsrett skulle gjøre streiken virkningsløs, og at eventuelle problemer skulle utløse tvungen lønnsnemnd før pinse. Justisdepartementets handlemåte førte til en ytterligere tilspissing av konlikten.

Tvungen lønnsnemnd
Lørdag 3 juni kl 0300 ble SPL og Statens personaldirektør innkalt til kommunalminister Gunnar Berge. Statsråd Berge meddelte at Regjeringen hadde besluttet å foreslå lov om tvungen lønnsnemnd i konflikten mellom Staten og SPL med den begrunnelse at streiken medførte fare for liv og helse. Han oppfordret SPL til straks å avslutte arbeidskampen, slik sedvane er når Regjeringen meddeler partene at de vil foreslå lov om tvungen lønnsnemnd for Stortinget. SPLs delegasjon ga uttrykk for sterke motforestillinger mot statsråd Berges begrunnelse. Statsråden fikk beskjed om at saken ville bli lagt fram for organisasjonenes styrende organer til avgjørelse, og at statsråden ville bli informert om SPLs beslutning i løpet av formiddagen lørdag 3.6.95. SPL-styret vedtok å avslutte streiken lørdag morgen.

En arbeidsgiver som rår over de virkemidlene som kunne løst konflikten, og samtidig har makt til å bruke lov om tvungen lønnsnemd, behøver aldri å vurdere å gå tilbake til forhandlingsbordet i et forsøk på å løse konflikten. Bruk av tvungen lønnsnemd ble begrunnet med at det i flomområdene var fare for liv og helse, til tross for at SPL hadde innvilget generelle dispensasjoner for hele området. Videre ble den begrunnet med en uforsvarlig bemanning i Oslo og ved flere andre større politikamre, samt ved 350 av landets lensmannskontorer. Bemanningen i helger og på høytidsdager er regelmessig lavere enn det som er mulig med ca 55 pst av styrken inntakt. Justisdepartementets feilslåtte strategi for håndtering av politistreiken og den ukorrekte saksbehandlingen i forbindelse med dispensasjonssøknadene, var bakgrunnen for at situasjonen ble uholdbar.

Publikums reaksjoner
På oppdrag fra SPL foretok MMI en opinionsundersøkelse etter streiken. Til tross for at det var flere andre grupper i streik på samme tid, var det flere personer som visste at politi- og lensmannsetaten var i streik enn noen av de andre gruppene.

1 - 69 pst av de spurte mente at det var rett at politi- og lensmannsetaten hadde fått streikeretten tilbake, 18 pst mente det var galt.
2 - 60 pst av de spurte støttet vår streik, 14 pst støttet den ikke.
3 - VG foretok sin egen spørreundersøkelse etter streiken, der det fremkom at 78 pst av de spurte mente at vår gruppe burde tjene vesentlig mer enn idag, sammenlignet med andre grupper.

Stortingets reaksjoner
Under Odelstingets behandling av lov om tvungen lønnsnemnd den 12 juni 1995 ble det uttrykt sterk støtte til politi og lensmannsetatens lønnskamp i mange innlegg. Tvungen lønnsnemnd ble vedtatt, men det ble gitt tydelige signaler til Regjeringen fra alle andre parti enn Arbeiderpartiet, som kritiserte Regjeringens håndtering av konflikten med organisasjonen i politi- og lensmannsetaten. SPL viser til referatet fra Odelstingsbehandlingen i sin helhet.

Carl I. Hagens forslag i Odelstinget om at Stortinget skulle be Regjeringen bedre forholdet til politiorganisasjonene slik at den "uverdige konfliktsituasjonen" bringes til opphør, ble oversendt Stortinget til behandling. Innholdet i forslaget hentet Hagen fra en merknad som Kristelig Folkeparti og Senterpartiet hadde under kommunalkomiteens behandling av tvungen lønnsnemnd. Debatten under Stortingets behandling av dette forslaget, gir enda sterkere signaler om Stortingets holdninger til Regjeringens håndtering av konflikten. Situasjonen ble så ubehagelig for Arbeiderpartiet, at de også valgte å stemme for i et forsøk på å ta av noe av brodden fra forslaget. Stortingets måte å behandle denne saken er såvidt SPL vet enestående. Det vises til referatet fra Stortingsbehandlingen sin helhet.

Det er særlig grunn til å merke seg Kjell Magne Bondeviks innlegg, ettersom KrF var utslagsgivende for at Regjeringen fikk flertall for sitt forslag om streikerett for politi- og lensmannsetaten. Det er også grunn til å minne om debatten om streikeretten fra 5 desember 1994, hvor flere pekte på at nettopp den situasjon som faktisk oppsto i juni 1995.

Justerings- og normeringsforhandlinger pr 1.7. og 1.9.95
Den avtalen som ble inngått mellom Staten og LO/YS innebærer sentrale forhandlinger om justeringer og normeringer for spesielle grupper pr 1.7.95, innenfor en ramme av 1 pst av lønnsmassen. Partene skal forhandle om fordelingen av denne potten. Det er enighet mellom "de sentrale avtaleparter" om at kvinnedominerte grupper skal ha en større andel av potten, enn en pro rata fordeling tilsier. Videre innebærer avtalen lokale forhandlinger om justeringer og normeringer pr 1.9.95 innenfor en ramme av 0,35 pst av lønnsmassen.

Det er uttalt at man vil starte disse forhandlingene selv om verken SPL eller AF har fått sin avtale ennå. Dersom disse forhandlingene sluttføres før SPL får delta er dette nok en provokasjon i forhold til de ansatte i politi- og lensmannsetaten og deres organisasjoner.

Tvisteløsning i Rikslønnsnemnda
Den fastlåste tvisten mellom staten og SPL er nå overlatt til Rikslønnsnemnda. Etter hovedtariffoppgjøret i 1992, møtte SPL og prosederte sin sak. Det ga et magert utbytte. I 1994 valgte SPL ikke å møte i Rikslønnsnemnda, uten at det synes å ha noen innvirkning på utfallet. I mellomtiden har SPL fått streikeretten tilbake og gjennomført et lønnsoppgjør hvor spillereglene er fulgt og lovlige kampmidler anvendt.

Tvisten er fortsatt like fastlåst. Meglingsmannen viste veg ved oppgjøret i 1994, og Rikslønnsnemnda ga sine pålegg. Staten har ikke tatt følgene av Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995, og så langt har ikke noe skjedd. SPLs grunn til å si opp hovedtariffavtalen var at Rikslønnsnemndas og Justisministerens forutsetninger for oppgjøret ble avvist av staten. Meglingsmannens skisse og Rikslønnsnemndas kjennelse var et pålegg til staten om å rette opp urettferdigheter. Justisministeren fastsatte etter drøftinger hvordan man skulle begynne for å fjerne to-lønnssystemet. Staten fulgte ikke påleggene, og saken havner pånytt i Rikslønnsnemnda.

Det øvrige tariffapparatet har sviktet hittil. Rikslønnsnemnda som tariffområdets høyesterett, må nå løse konflikten.

3.1.3 Politirollen - nye utfordringer

3.1.3.1 Innledning

I løpet av de siste 15 år er det i Norge gjennomført to offentlige utredninger om politiets rolle og oppgaver i samfunnet. Delutredning nr I ble avgitt i november 1981, og delutredning nr II ble avgitt i juni 1987. Utvalgenes arbeid var meget inngående og grundig, og utfordringene til dagens politirolle vil nok på mange måter fortsatt kunne gjenspeiles i utredningene.

Disse utredningene vil begge fortsatt ha gyldighet hva angår målsettingen i politirollen, men det vil i dag være naturlig å spørre seg om nyere tids kriminalitetsutviklingen og samfunnsutviklingen generelt, skaper endrede forutsetninger for politirollen, og hvorvidt dette skjerper kravene til rolleinnehaveren.

I ettertid har det pågått noe som vi nærmest kan karakterisere som en "signaldebatt" i Stortinget hva angår politirollen. I forbindelse med at flere sentrale spørsmål knyttet til politi- og lensmannsetaten har vært behandlet i Stortinget, har dette også ledet til debatt om politirollen.

Spesielt vil vi her peke på Stortingets behandling av forslag til ny politilov, i særdeleshet spørsmålet om streikerett, debatt om kriminalitetsbekjempelse (jf Stortingsmelding nr 23, 1991 - 92), og Stortingets befatning med lønns- og arbeidsvilkår for ansatte i politi- og lensmannsetaten.

3.1.3.2 Hvilke premisser må legges til grunn i vurderingen av hva som påvirker politirollen i dagens samfunn ?

I vurderingen av hvorvidt politirollen har nye utfordringer, er det viktig å erkjenne rammeforutsetningene for påvirkning av politirollen.

Premisser for målprioriteringer i politi- og lensmannsetaten påvirker politirollen, og disse er i hovedsak skissert i Stortingsmelding nr 23 om bekjempelse av kriminalitet og i Justiskomiteens innstilling til meldingen. I tillegg vil den årlige Stortingsmelding nr 1 og Riksadvokatenes prioriteringer påvirke politirollen.

En vet i dag at hovedinnholdet for satsingen til politi- og lensmannsetaten skal gjøres innenfor følgende områder:

- Forebyggende arbeid - særlig blant barn og unge
- Bekjempelse av voldskriminalitet
- Effektivisering av straffesaksbehandlingen
- Bekjempelse av organisert kriminalitet

I tillegg vektlegges konkret følgende områder:

- Bekjempelse av ulovlig tilvirking, omsetning og bruk av ulovlige rusmidler
- Opprettholde høy grad av synliggjøring av politiet
- Videreutvikle tverretatlig samarbeid
- Utvikle høy grad av service

Måloppnåelsen av de målsettinger som hittil er nevnt, vil kunne måles gjennom politi- og lensmannsetatens eksterne effektivitet.

Imidlertid er det meget viktig å ha klart for seg at politirollen også påvirkes gjennom evnen til intern effektivitet, og herunder etatens evne til å utvikle gode kommunikasjonsformer og et godt arbeidsmiljø.

Dette har vesentlig betydning for påvirkningen og utviklingen av politirollen. Kommunikasjonsformer og arbeidsmiljø må utvikles i tråd med prinsippene for en verdistyrt ledelse.

I tillegg vil politirollen påvirkes av ambisjonsnivået i etaten, og om ambisjonene står i forhold til ressursene. I denne sammenheng er det også viktig at det etableres balanse i de bidrag ansatte yter i forhold til den belønning de mottar, og her vil også motivasjonsaspektet påvirke politirollen.

Politi- og lensmannsetaten skal være en organisasjon som er i kontinuerlig utvikling opp i mot de krav som samfunnet setter. I denne prosessen er det derfor også eksterne aktører som er med og påvirker politirollen. Dette vil i første rekke være publikum, men også fylkesmann, statsadvokat, domstoler, fylkeskommune, kommuner, bedrifter, lag og foreninger, er viktige aktører i omgivelsene til politi- og lensmannsetaten, og de bidrar alle til å påvirke politirollen.

En har i dag ikke tilstrekkelig bakgrunnsmateriale som tilkjennegir konkrete og entydige signaler som har gyldighet når det gjelder krav som befolkningen setter til politiet. Følgelig vet en heller ikke i hvilken grad politiet tilfredsstiller befolkningen. Imidlertid foreligger en del spredte undersøkelser av hva befolkningen helst ønsker seg av politiet, og dette kan i stor grad summeres opp i tre forhold:

1. Politiet skal rykke ut umiddelbart etter at de har blitt tilkalt
2. Politiet skal treffes på kontoret eller stasjonen hele døgnet
3. Politiet skal ha nærhet til utfordringene i politidistriktet

Det som er nevnt foran understreker behovet for at politirollen må utvikles slik at politiet har riktig nærhet til å takle utfordringene, og være bevisst på sin rolle opp i mot de krav samfunnet setter.

Politirollen må være utviklingsorientert, og søke å ivareta samfunnets oppfatning av politi- og lensmannsetaten som representant for trygghet, i form av autoritet til å sette grenser.

På tross av at vi ikke kan fastslå med sikkerhet hvorvidt publikum er fornøyd med arbeidet som utføres av politi- og lensmannsetaten, vil vi peke på at publikum i flere spørreundersøkelser har rangert politiet særdeles høyt når de spørres om hvilke yrkesgrupper de har stor tillit til.

Vi vil dessuten også påpeke at politirollen utfordres i stor grad i forhold til "ropet om produksjon" i etaten, uten at man derved stiller tilstrekkelig krav til vurdering av hva som er riktig produksjon, og kvaliteten på det som produseres.

Dette materialiserer seg også i samfunnsdebatten gjennom vurderingen av å overføre oppgaver fra politi- og lensmannsetaten til andre offentlige og private institusjoner. Dette påvirker åpenbart politirollen.

I tillegg vil vi understreke pressens/medias rolle når det gjelder rammeforutsetninger som ligger til grunn for påvirkning av politirollen.

Politi- og lensmannsetaten betraktes som et hovednedslagsfelt for media, og det går nesten ikke en dag uten at denne etatens arbeid beskrives i aviser, radio eller fjernsyn. En har i den senere tid endog opplevd "direktesendinger" fra politiets arbeid. Dette er en økende belastning for politirollen.

3.1.3.3 Hva har kjennetegnet kravene til politirollen, og hvilke nye utfordringer i arbeidet må det tas hensyn til når politiets rolle i samfunnet skal vurderes?

Politirolleutvalget utviklet 10 prinsipper for hva politirollen skal være, og disse var følgende:

1. Politiet skal avspeile samfunnets idealer
2. Politiet skal ha et sivilt preg
3. Vi skal ha et enhetspoliti
4. Politiet skal være desentralisert
5. Politimannen skal være generalist
6. Politiet skal virke i samspill med publikum
7. Politiet skal være integrert i samfunnet
8. Politiet skal ha bred rekruttering
9. Politiet skal prioritere mellom oppgavene og legge vekt på forebyggende virksomhet
10. Politiet skal være under effektiv kontroll fra samfunnets side

Prinsippene representerer ambisiøse målsettinger som fordrer kontinuerlig utvikling av politirollen for å leve opp til prinsippene.

Dagens utfordringer for ansatte i politi- og lensmannsetaten kjennetegnes i første rekke gjennom en svært hurtig kriminalitetsutvikling. Utviklingen finner sted langt hurtigere enn hva vi har klart å forutse, og dette innebærer at politi- og lensmannsetaten er nokså mye i etterkant av utviklingen på mange områder.

En ser en svært klar kobling mellom økningen i antallet voldsepisoder, og bruk av rusmidler. Forøvrig en kobling som vi ser i forbindelse med de fleste typer alvorlig kriminalitet. Dette er særdeles bekymringsfullt fordi problemet berører svært mange unge mennesker.

Dette gir mange utfordringer for politirollen, og volden innebærer også en øket bruk av våpen innenfor det kriminelle miljøet. Antallet utrykninger med våpen er sterkt økende i etaten, og dette innebærer særdeles sterke psykiske påkjenninger for politiansatte på flere nivå, og deres familier.

Politi- og lensmannsetaten er som kjent samfunnets eneste organ som kan utøve legalisert bruk av makt i sin rolle, med eller uten våpen, og samfunnsutviklingen hittil viser at denne belastningen blir mer og mer fremtredende.

I tilknytning til rus og voldsproblematikken, registeres også øket fare for HIV-smitte.

I samband med øket voldskriminalitet er det også registrert økning innnefor seksualisert vold og seksuelt misbruk av barn. Politiets arbeid med slike saker medfører store psykiske belastninger, og gir rollen som politimann en sterk emosjonell utfordring.

I tillegg finnes åpenbart nye utfordringer innenfor utviklingen av datakriminalitet og økonomisk kriminalitet.

En registrerer en sterk tendens til internasjonalisering også av kriminaliteten, og i ly av dette opplever vi sterk utvikling av organisert kriminalitet, og høy grad av mobilitet blant de kriminelle.

Det representerer en konkret utfordring i seg selv, og en må samtidig være klar over at dette også etterhvert har avstedkommet flere forsøk på "å kjøpe" politifolk. I denne sammenheng skal det også påpekes et annet problem som er tiltagende hvor kriminelle elementer fremsetter trusler mot politiansatte og deres familier i hensikt at politiet skal unnlate/avstå fra etterforskning av organisert kriminalitet.

Norge er i dag mye mere involvert i det internasjonale samfunn enn hva vi var for relativt få år siden. I tillegg opplever en at det internasjonale samfunn i større grad direkte gjenspeiles i Norge, og en ser utfordringer i form av etniske konflikter og fremmedfrykt i vårt eget land. I denne sammenheng er faren for terrorisme, og utvikling av f eks nynazisme større enn tidligere.

En ser også i langt sterkere grad at det er opprør mot det bestående, og tendens til "å melde seg ut" for så å etablere en eksistens basert på organisert kriminalitet. Dette ser en spesielt i forbindelse med "private klubbmiljøer". I denne sammenheng kan også nevnes etablering av satanistmiljøer.

En opplever at samfunnet endrer seg så hurtig at nye normer etableres uten at politi- og lensmannsetaten makter å kontrollere og påvirke utviklingen i tilstrekkelig grad. Vår evne til å demme opp for uønsket utvikling er på mange måter den største utfordring for politirollen.

Ansvaret for denne utviklingen skal samfunnet som helhet ta, og både familien og andre etater må ta ansvar. Imidlertid vil SPL understreke at nettopp samfunnets utilstrekkelighet både overfor ungdom og andre i denne sammenheng, gir åpenbare, og enda større utfordringer for politi- og lensmannsetaten. Svært ofte må politiet forsøke å takle både de dagligdagse, og de ekstreme problmer som oppstår pga samfunnets utilstrekkelighet.

Politirollen innebærer også at politiansatte må påregne å bli strafferettslig etterforsket for det arbeid de har utøvd i rollen som politimann. Dette innebærer ekstraordrinære krav i rollen, og begrepet "arbeidsulykke" er nærmest ukjent i politi- og lensmannsetaten når situasjoner vurderes i ettertid.

I tilknytning til denne utvikling fordrer politirollen at politi- og lensmannsetaten skal assosieres med trygghet, lov og orden. Dette innebærer en nærmest uoppnåelig målsetting og plasserer et enormt ansvar på ansatte i etaten i form av profesjonalitet, fleksibilitet og målrettet arbeid.

Politiet må fremstå som en etat som har en høy etisk standard, en strategisk ledelsesfilosofi, og vise til resultater som gir effekt og inngir tillit.

3.1.3.4 *Hvordan møte de nye utfordringene som politirollen står overfor?*
Samfunnsutviklingen og kriminalitetsbildet påvirker politirollen, og avdekker behov for å gjennomføre tiltak i personalpolitisk sammenheng i politi- og lensmannsetaten.

Utviklingen fordrer bl a et politi med større formalkompetanse og større evne til fleksibilitet og tverrfaglighet. Det vil kreve at den enkelte ansatte i politiet har endringsvilje, og at politi- og lensmannsetaten er i stand til i større grad å være i forkant av samfunnsutviklingen.

Opp i mot hva som forlanges av politirolleinnehaveren synes det åpenbart at ansattes motivasjon, holdninger og yrkesetikk må være av meget høy standard dersom de ideelle prinsippene for politiets rolle i samfunnet skal oppfylles. Dersom man ønsker å se kriminalitetsutviklingen i et ressursperspektiv, kan man fristes til å uttale at "samfunnet får det politi det fortjener eller som det er villig til å betale for". Imidlertid er hverken arbeidsgiver eller arbeidstaker av den oppfatning at slike defensive holdninger skal råde grunnen når vi har et felles mål om å bekjempe kriminaliteten.

Derfor ønsker SPL i fellesskap å møte kriminalitetsutviklingen ved å utvikle organisasjonen og personellet i organisasjonen i hensikt å oppnå intern og ekstern effektivitet, som setter politiet best mulig i stand til å møte de utfordringene etaten står overfor.

Politi- og lensmannsetaten er i ferd med å utvikle en organisasjon med en strategisk ledelsesform, og en organisasjon som har som målsetting å være i kontinuerlig utvikling opp i mot de krav som samfunnet setter. Etaten skal kjennetegnes ved at den beveger seg bort fra en handlingsstyrt arbeidsform, og over til en målstyrt arbeidsform hvor resultatene måles i forhold til organisasjonens totale effekt.

Dette resulterer imidlertid til ytterligere forsterkning av kravene i politirollen når det gjelder organisasjonsforståelse, ansvar og helhetstenkning. Men dersom en makter å etablere disse forutsetninger, vil motivasjonen lettere bevares hos samtlige ansatte.

3.1.3.5 Innenfor hvilke konkrete områder bør det satses for å nå målsettingen i den ideelle politirolle?

På bakgrunn av den samfunnsutvikling som er beskrevet foran, kan en slå fast at dagens politirolleinnehaver må inneha en høy etisk standard, og i den sammenheng vil en være fullstendig avhengig av topp motiverte politifolk.

Hvordan påvirkes den etiske standard, og hvilken satsning er riktig og nødvendig i den sammenheng ?

Internt påvirkes den etiske standard og politirollen i hovedsak av tre forhold som representerer etiske utfordringer for politi- og lensmannsetaten, og disse er:

- organisasjonsforståelse
- krav til ledelse
- organisasjonskultur

Hva angår organisasjonsforståelsen, er politi- og lensmannsetaten avhengig av at det etableres en omforenet forståelse i etaten som tilkjennegir hvordan organisasjonen gjennom mål- og resultatorientert arbeid oppnår effektivitet.

Innehaveren av politirollen vil i denne sammenheng utvikles i positiv retning mot den ideelle politirolle ved at følgende forutsetninger arbeides frem i organisasjonen:

1. En mål- og resultatorientert effektivitet forutsetter en prosessorientert og kontinuerlig organisasjonsutvikling

2. Måloppnåelsen vil deretter avhenge av organisasjonens evne til å utvikle medarbeidere, struktur og teknologi opp i mot de krav som samfunnet setter

3. Planarbeid, tiltak og arbeidsmetoder må være offensivt forebyggende for både å utvikle og utnytte rammebetingelsene i hensikt å nå organisasjonens målsetting

4. Måloppnåelse er i tillegg fullstendig avhengig av en prosess hvor det skapes vilkår for at samtlige ansatte deltar i målsettingsprosessen, og har et eieforhold til målene. Dette vil resultere i at målrettede tiltak iverksettes gjennom egenmotivasjon

5. Sist, men ikke minst, er målrettet ledelse i utgangspunktet styring av eksisterende ressurser mot prioriterte mål. Målprioriteringer og målrettet arbeid blir viktigere dess dårligere ressursbruken fremstår, og det synliggjør og understreker behovet for forandringer i ressursbruken som en konsekvens av strategien

Hva angår krav til ledelse vil politirollen utvikles i positiv retning, dersom en makter å etablere en lederrolle i politi- og lensmannsetaten som ivaretar kravet om god kommunikasjon i organisasjonen, og ser dette som den fremste lederkvalitet.

En må i denne sammenheng være oppmerksom på at dagens krav til ledere kan skape en organisasjon som er utålmodig, og har lett for å bli opptatt av konkrete resultater og hurtighet. Det bør i stedet etableres en lederrolle som fokuserer på sluttproduktet, og den langvarige effekten av etatens arbeid.

Den ideelle lederen i politi- og lensmannsetaten vil være den som styrer etter mål, hun/han er "musikalsk" i den forstand at hun/han styrer i pakt med grasrota, hun/han er motiverende, hun/han samordner tjenesten, driver god personellbehandling og kompetanseheving, unngår handlingsstyring, leder gjennom verdistyring og skaper positiv tenking i organisasjonen.

Samtidig må innehaveren av lederrollen tørre å være leder, og kjenne sin posisjon som leder. Det må derfor utvikles en organisasjon som skaper rom for lederen slik at det er mulig "å spille på parti med" i henhold til den ideelle lederrollen.

Organisasjonskulturen påvirker politirollen i stor grad, og det er derfor viktig å plassere ansvar i organisasjonen som har til oppgave å påvirke organisasjonskulturen, og dette er et udiskutabelt lederansvar.

Erkjennelse av kulturens betydning for politirollen og selve arbeidsutførelsen må føre til en intern markedsføring av kulturen. Det må i denne sammenheng fokuseres på etatens kultur og filosofi for derved å influere positivt på ansattes holdninger og arbeidsutførelse på alle nivå.

Politirollen må i forholdet til organisasjonskulturen kjennetegnes gjennom etablerte overordnede verdier for organisasjon og ledelse, klargjort ansvar, skape miljø for kreativitet og fornyelse, bedre arbeidsmiljø og samarbeidsklima, og på denne måten bidra til å heve etatens etiske standard.

Eksternt påvirkes den etiske standard og politirollen i hovedsak også av tre forhold som representerer etiske utfordringer for politi- og lensmannsetaten, og disse er:

- omgivelsenes påvirkning/ytre påvirkning
- politiansattes sosiale deltakelse på sin fritid
- yrkesutøvelsen overfor samfunnets borgere

Det er en klar forutsetning for å fylle politirollen at politiansatte er ytterst bevisste i sin omgang med omgivelsene både i uniform og i sivil. Enhver form for korrupsjonslignende tilstander og eventuell forfordeling må unngås.

Politirolleinnehaveren må likeledes være svært bevisst i sitt forhold til f eks rusmidler i forbindelse med sosial deltakelse, både i og utenfor lokalmiljøet på sin fritid. Det forutsettes imidlertid at politirolleinnehaveren skal delta med engasjement og vilje i lokalsamfunnet. Han skal være rådgiver, leder i lag og foreninger, og samtidig være politimann døgnet rundt. Lokalsamfunnet oppfatter dette som en selvfølgelighet, og politirollebildet vil på mange måter briste dersom rolleinnehaveren går på tvers av dette.

Rolleinnehaverens yrkesutøvelse bærer preg av at yrkesutøvelsen skal utføres profesjonelt og korrekt, i motsatt fall innebærer det store konsekvenser for etatens målsetting, og oppfattelsen av politirollen i samfunnet. Det forlanges at rolleinnehaveren i denne sammenheng til enhver tid og uansett forhold, skal gjøre en riktig skjønnsmessig vurdering, og samtidig ta hurtige og riktige beslutninger.

Dette forlanges på tross av at samfunnet erkjenner at man ikke alltid har tilstrekkelig grunnlag for å gjøre de riktige skjønnsmessige vurderinger, og på tross av at man ikke har tilstrekkelig tid til vurdering.

Konsekvensene av feil beslutning er så store at disse krav må settes til rolleinnehaveren, men det betinger samtidig stor motivasjon og god etisk standard.

3.1.3.6 Verdien av politirollen - hvordan vurderes denne, konklusjon

Politirollen er på mange måter spesiell i vårt samfunn. SPL finner grunn til å påstå at de krav som stilles til rolleinnehaveren, må være gjenstand for en debatt, hvor politirollen tas på alvor opp i mot de utfordringer samfunnet står overfor av kriminalpolitisk art.

SPL er av den oppfatning at arbeidsgivers vurdering av politirollen neppe vil avvike noe i forhold til den beskrivelse SPL her har gitt.

Politirollen innebærer at politi- og lensmannsetatens ansatte er svært sentrale når det gjelder å sette normer og skape verdier i samfunnet.

Det vil i så fall være grunn til å vurdere hvorvidt rollebeskrivelsen samsvarer med en lønn, som må sees i et rettferdighetsperspektiv i forhold til innholdet og kravene som settes til politirollen.

SPL konkluderer med at den ideelle målsettingen for politirollen som tidligere er fastslått av NOU fortsatt har gyldighet. SPL vil imidlertid understreke at samfunnsutviklingen stiller langt større krav til rolleinnehaveren i 1995, og at utviklingen fremover ser ut til å skjerpe disse kravene ytterligere.

Totalsamfunnets utilstrekkelighet overfor de samfunnsborgere som "faller utenfor" gjør at innehaveren av politirollen tildeles et utvidet og særegent ansvar.

De krav som stilles til rolleinnehaveren i den eksterne utøvende politirolle, er spesielle ut fra de krav som settes til riktig skjønnsmessig vurdering i arbeidet. Svært ofte er dette en vurdering som må gjøres hvor man har utilstrekkelig beslutningsgrunnlag og ofte sterkt tidspress.

SPL erkjenner at innehaveren av politirollen må påregne å bli stilt strafferettslig til ansvar for sine beslutninger.

Politirollens innhold gir rolleinnehaveren en særstilling i forholdet til de fleste andre yrkesgrupper i samfunnet. SPL ønsker ikke å påstå at denne spesialitet ene og alene skal bestemme lønnsfastsettingen, men vi finner grunn til å understreke at rollens verdi i dag settes vesentlig for lavt i forhold til det totale innhold i rollen.

På denne bakgrunn mener SPL at Rikslønnsnemnda må vurdere hvordan politirollen lønnsmessig skal plasseres.

3.1.4 Lønn og lønnsutvikling

3.1.4.1 *Politihøgskolestudenter*

I Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995, pkt 5.8.2 - andre avsnitt, fremkommer det at politi- og lensmannsbetjenter med Politihøgskole vil bli den høyest regulativlønnede gruppe med 3 årig høgskole, hvis en tar med polititillegget i beregningene.

Rikslønnsnemnda har fått staten til å utarbeide livslønnsberegninger, punkt 5.8.2 - tredje og syvende avsnitt, og mindretallet konkluderer med at

"...politi- og lensmannsbetjenter antakelig ikke kommer bedre ut for så vidt gjelder livslønn sammenliknet med de som har eksamen fra den tidligere Politiskole."

Tap i ansiennitet

Ansiennitetsberegning for tjenestemenn med politiskole

Gjennomsnittlig politiskoleelev hadde 1 års ansiennitet før oppstart som politi- eller lensmannsaspirant. Tiden som aspirant, skoleelev og pliktårskonstabel ble godskrevet

som tjenesteansiennitet. Når politi- og lensmannsbetjentene var ferdige med pliktåret hadde de 4 års ansiennitet.

Ansiennitetsberegning for tjenestemenn med politihøgskole
Gjennomsnittlig politihøgskoleelev har 1 års ansiennitet før oppstart som politi- eller lensmannsaspirant. Statens forslag til godskrivningsregler åpner ikke for annen godskrivning. Politi- og lensmannsbetjenter vil derfor bare ha 1 års ansiennitet når de starter i tjenesten.

Beregningsgrunnlaget
Beregningene nedenfor er gjort for en periode på 20 år. Studielånet er beregnet til å være kr 150 000. Utregning for tilbakebetaling av studielånet er gjort av Statens lånekasse for utdanningssøkende. De har lagt til grunn at lånet skal være tilbakebetalt innen 17 år. Renter er fordelt i forhold til "ansiennitetsår", dvs at beregningene tar utgangspunkt i at studentene har ansiennitet fra 1.7.

Skattefordelen ved rentefradraget på studielånet er beregnet til 28 pst.

Ansiennitetsberegninger gjort i punktene foran ligger til grunn for beregningene.

Lønnsmessige konsekvenser av endring fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12 uten studielånsberegninger
De lønnsmessige konsekvensene av en endring i lønnsramme fra lønnsramme 08 - lønnsramme 12, gir en økning på kr 144 500, hvis en ikke tar med renter og avdrag på studielån.

Lønnsmessige konsekvenser av endring fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12 med studielån på kr 150 000
De lønnsmessige konsekvensene av en endring i lønnsramme fra lønnsramme 08 - lønnsramme 12, gir et tap på kr 99 765 i forhold til politibetjenter fra Politiskolen, hvis en tar med renter og avdrag på studielån.

Dette gir en reell mindrelønnsutvikling på kr 4 988 pr år i snitt, eller kr 416 pr måned i gjennomsnitt.

SPL innser at det ikke er problematisk å bringe inn elementer som vil kunne påvirke resultatet over tid. Elementer vil kunne være muligheter for avansement, endret skattepolitikk, o l.

Det viktige er å se hen til de første yrkesaktive år i politiet. Hvis vi bare holder oss til en periode fra avsluttet Politihøgskole og 15 år fremover, vil mulighetene for avansementsstillinger være minimale. Dette underbygges i hovedsak av to forhold:

·For gruppen politibetjenter SKO 0284, er gjennomsnittlig alder 34,8 år. Gjennomsnittsalderen er ventet å øke pga noen år med lavt opptak til Politiskolen og Politihøgskolen. Kilde: Medlemsregisteret til Norsk Politiforbund.

Gjennomsnittsalderen for politiførstebetjenter er 45,5 år
Gjennomsnittsalderen for politiavdelingssjefer er 50,0 år
Gjennomsnittsalderen for politioverbetjenter er 53,0 år
Kilde: Medlemsregisteret til Norsk Politiforbund.

·Samt det faktum at normeringsprosenten til politifaglig personell pr 1.10.94 var på 33,32. Kilde: Statens Sentrale Tjenestemannsregister 1.10.94

(Til sammenligning kan det opplyses at f eks sykepleiere har en normeringsprosent på over 53,19 pst og at ingeniører har en normeringsprosent på over 94,02 pst. Kilde: Statens Sentrale Tjenestemannsregister 1.10.94)

Det vises til **vedlegg 1**.

Lønnstap som følge av bortfall av lønn under utdanning
Lønnstabell pr. 1.5.94 og lønnsrammer pr 1.7.94 er brukt.

Aspirant LR 1 trinn 3	128 800	
B-tab trinn 12	9 600	
Sum aspirantår		138 400
Skoleelev LR 1 trinn 3	128 800	
B-tab trinn 12	9 600	
Sum skoleår		138 400
Praksisår LR 8 trinn 12	149 300	
B-tab trinn 12	9 600	
Sum praksisår		158 900
Lønnstap		**435 700**

3.1.4.2 Vurdering av lønnsramme 13
Vårt krav om at politibetjenter med høgskole skal plasseres i lønnsramme 13 tar ikke utgangspunkt i behovet for å dekke opp de lønnsmessige konsekvensene av at studiet nå er blitt selvfinansierende. Kravet er basert på en sammenligning av lønnen til en politibetjent med Politiskole og en politibetjent med Politihøgskole. I sammenligningsgrunnlaget er omkostningene med studielån tatt med.

Lønnsramme 13 gir - innenfor en periode på 20 år - ikke bare positive tall, men kommer ut i pluss i forhold til perioden sett under ett.

Konklusjon
Hvis lønnsramme 12 blir resultatet, fører dette til en reell lønnsnedgang for politibetjenter med Politihøgskole på kr 5 000 i snitt pr år i de første 20 år, sett i forhold til politibetjenter med politiskole.

Lønnstapet på kr 435 000 for bortfall av lønn i tre år periodisert på 35 år, gir en gjennomsnittlig reduksjon i årslønnen på kr 12 500.

Totalt gir dette et årslønnstap i snitt på kr 17 500, i forhold til politibetjenter med politiskole.

Vårt krav, lønnsramme 13, dekker ikke mer enn så vidt lønnstapet i forhold til politibetjenter med politiskole.

Det vises til **vedlegg 2**.

3.1.4.3 Mindrelønnsutvikling
Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995, punkt 5.3.2, gjennomgår lønnsutviklingen for politi- og lensmannsbetjenter i forhold til lønnsutviklingen for andre grupper i staten. Kjennelsen viser til den sivile ytre etat som sammenligningsgrunnlag.

Den sivile ytre etat

Den sivile ytre etat utgjør, som vist under, bare en liten del av de statstilsatte.

	1959	**1993**
Antall statstilsatte	77646*	182 563**
Den sivile ytre etat	14 929***	36 493***
Prosentandel	**19,23**	**19,99**

* Kilde Statistisk sentralbyrå (SSB)
** Kilde Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) pr 1 10 93
*** Kilde Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995

SPL finner det ikke riktig å trekke ut den sivile ytre etat ved en lønnssammenligning. Gruppen utgjorde som vist over, bare 19,23 pst av de statstilsatte i 1959 og 19,99 pst i 1993. Dette i seg selv skulle være tilstrekkelig dokumentasjon.

SPL fastholder at det riktige sammenligningsgrunnlaget er alle statstilsatte. SPL kjenner til at det nødvendigvis vil forekomme "svingninger" i en statistikk som går over så lang tid. Det vises i den forbindelse til NOU 1995:7, Om grunnlaget for inntektsoppgjøret, som også trekker frem endringer som påvirker det historiske tallgrunnlag, uten at man stopper å lage sammenligninger av den grunn.

3.1.4.4 Lønnssammenligninger
Tallene for 1959 er hentet fra Statistisk Sentralbyrå, tall fra 1973 og frem til 1994 er hentet fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister. Det er ikke gjort beregninger for årslønn, det er bare tatt med månedslønn.

Lønnsutvikling for perioden 1993 - 1994

Gjennomsnittlig statstilsatt	I alt	A tab	B tab	Andre	Variable tillegg	A og B tab
1993	17 311	16 007	384	104	817	16 391
1994	17 650	16 441	341	124	744	16 782
Økning/reduksjon i kr	339	434	-43	20	-73	391
Økning/reduksjon i pst	1,96	2,71	-11,2	19,23	-8,94	2,39

Politi- og lensmannsbetjent	I alt	A tab	B tab	Andre	Variable tillegg	A og B tab
1993	17 472	13 875	1 486	95	2 018	15 360
1994	17 993	14 245	1 635	40	2 072	15 881
Økning/reduksjon i kr	521	371	150	-55	54	520
Økning/reduksjon i pst	2,98	2,67	10,07	-57,62	2,7	3,39

Politi- og lensmannsbetjent	I alt	A tab	B tab	Andre	Variable tillegg	A og B tab
Økning/reduksjon for politi- og lensmannsbetjent sett opp mot gjennomsnittlig statstilsatt i kr	182	-63	193	-75	127	129
Differanse vist i prosent	1,05	-0,39	50,17	-71,78	15,59	0,79

Politi- og lensmannsbetjenter har hatt en mindrelønnsutvikling på A-tabellen på kr 63.

B-tabellen har hatt en økning på kr 193 i forhold til økningen for statstilsatte i snitt, noe som skyldes overgangen til ny og utvidet B-tabell, og endret praktisering av polititillegget. Endret praktisering av polititillegget skyldes statens feilaktige praktisering av polititillegget, og endringen kom som en følge av Rikslønnsnemndas behandling av politioppgjøret 1992, med kjennelse 2 april 1993.

Andre faste tillegg viser en reduksjon, dette skyldes saneringen av noen godtgjørelser.

Variable tillegg viser en økning for politi- og lensmannsbetjenter på 2,7 pst, mens gjennomsnittlig statstilsatt har fått redusert de variable tilleggene med -8,94 pst.

A og B tillegget viser en svak økning på 0,79 pst sett i forhold til gjennomsnittet for staten.

Lønn etter A-tabellen for perioden 1959 - 1994
I 1959 lå gjennomsnittsinntekten for en politi- og lensmannsbetjent 3,84 pst over gjennomsnittlig statstilsatt, pr 1.10.94 var dette sunket til -13,35 pst. En negativ utvikling på 17,2 pst. Også for perioden 1993 - 1994 har det vært en negativ utvikling.

Konklusjon
Hvis en hadde hatt samme utvikling for variable tillegg som gjennomsnittet av de statstilsatte ville vi ikke hatt en økning på 1,05 pst for gruppen i alt, men en reduksjon på -53 kr og -0,31pst.

Vedlagt følger, som **vedlegg 3**, en fremstilling av gjennomsnittlig månedfortjeneste - lønn etter A-tabellen. Tabellen viser en prosentvis reduksjon i lønnen til politi- og lensmannsbetjenter på 17,2 pst fra 1959 og frem til 1994, sett i forhold til gjennomsnittet for statstilsatte.

Som **vedlegg 4**, følger en fremstilling av gjennomsnittlig månedsfortjeneste - lønn etter A- og B-tabellen. Tabellen viser en prosentvis reduksjon i lønnen til politi- og lensmannsbetjenter på 9,21 pst fra 1959 og frem til 1994, sett i forhold til gjennomsnittet for statstilsatte.

Vedlegg 5 fremstiller gjennomsnittlig månedsfortjeneste - lønn etter A- og B-tabellen, samt andre faste- og variable tillegg. Tabellen viser en prosentvis reduksjon i lønnen til politi- og lensmannsbetjenter på 10,35 pst fra 1959 og frem til 1994, sett i forhold til gjennomsnittet for statstilsatte.

3.1.5 Kravene

3.1.5.1 Hovedtariffoppgjøret pr 1 mai 1994
SPLs krav til hovedtariffoppgjøret i 1994 har vært gjort til gjenstand for forhandlinger, megling og behandling i Rikslønnsnemnda. SPLs krav under hovedtariffoppgjøret i 1994, er ikke relevant under forhandlinger om annet avtaleårs revisjon av hovedtariffavtalen. Imidlertid kom ikke partene til enighet, og hovedtariffavtalen ble sagt opp i hht samme hovedtariffavtale pkt 1.4.2 -c). Når hovedtariffavtalen er sagt opp, anser SPL det som naturlig å innta samme utgangspunkt for en ny hovedtariffavtale, som i 1994. SPL finner det følgelig nødvendig å ta med en kortfattet gjennomgang av våre krav under hovedtariffoppgjøret i 1994, selv om Rikslønnsnemnda har behandlet saken tidligere.

Forhandlingene
SPLs krav ved forhandlingsstart var lønnsramme 13 for politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjent, tilsvarende justering for høyere normerte stillinger, avsetning av særlige lønnsmidler til stimuleringstiltak for tjenester i distrikter med bemannings- og rekrutteringsproblemer, og avsetning av særlige lønnsmidler til stimuleringstiltak for å beholde kvinner i operative stillinger i politi- og lensmannsetaten. Videre hadde SPL krav forbundet til de fleste av statens krav til hovedtariffavtale for perioden 1994-96.

I forhandlingene gjennomførte staten en maktdemonstrasjon mot den eneste parten i oppgjøret som ikke var hovedsammenslutning, nemlig SPL. Konsekvent unnlot de å svare på SPLs krav, og kjørte et forhandlingsopplegg basert på det som passet hovedsammenslutningene og staten.

Staten nektet å ta inn pkt. 1.4.2 om "forhandlinger på særlig grunnlag" fra statens krav til hovedtariffavtale med hovedsammenslutningene, i statens krav til hovedtariffavtale med SPL. Dette er et godt eksempel på forskjellsbehandlingen av SPL og hovedsammenslutningene, og spesielt i forhold til at politi- og lensmannsetaten var i startfasen av den største omorganisering i dette århundre.

Argumentasjonen for SPLs krav om lønnsramme 13 for betjentgruppen, var i hovedsak basert på mindrelønnsutvikling, som en mente å ha god dokumentasjon for. Videre at lønnsplasseringen ikke sto i forhold til arbeidet som utføres av polititjenestemenn og - kvinner, og overgangen fra etatskole til høgskole.

Under forhandlingene ga ikke staten SPL en eneste innrømmelse som kunne danne grunnlag for enighet, selv om SPL modererte sine krav underveis. Når bruddet var endelig, og de formelle forhandlingene med hovedsammenslutningene var avsluttet, opplevde SPL at staten og hovedsammenslutningene som ikke hadde brutt forhandlingene, fortsatte på et mer uformelt plan. Flere grupper fikk da endret stillingsplassering, til tross for at staten hadde argumentert med at det ikke skulle foretas justeringer ved dette oppgjøret.

Megling
Meglingen mellom staten og SPL, viste at det var riktig av SPL å bryte forhandlingene. Etter iherdig innsats fra Riksmeglingsmannen, ble det lagt fram en skisse som staten aksepterte og SPL var villig til å sende ut til uravstemming uten anbefaling. Meglingsmannens skisse innebar følgende forbedringer i forhold til statens siste tilbud under forhandlingene:

- En ny stilling som politi-, og lensmannsbetjent i lønnsramme 12 for uteksaminerte kandidater fra Politihøgskolen.
- Sysselmannsbetjent flyttes fra lønnsramme 07 til lønnsramme 08
- Dersom det ved megling blir inngått ny hovedtariffavtale vil det bli fastsatt kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12. Overføringen kan starte 2. avtaleår dersom hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser åpner for dette.

Forslaget ble sendt ut til uravstemming, og til tross for forbedringene som var fremkommet under meglingen, stemte mer enn 98 pst NEI.

Rikslønnsnemndas behandling
Tvisten ble oversendt Rikslønnsnemnda. SPLs erfaringer fra Rikslønnsnemndas behandling av de siste års tvister med staten, gjorde at SPL lot være å møte i Rikslønnsnemnda for å prosedere sin sak.

Rikslønnsnemnda behandlet tvisten uten SPLs medvirkning, og KAD oppnevnte adv Cato Schiøtz som medlem. Ettersom SPL ikke medvirket ved behandlingen, tillater vi oss å kommentere kjennelsen kort.

Merknad til Rikslønnsnemnda kjennelse
Når Rikslønnsnemndas flertall vurderte lønnsplasseringen for høgskoleutdannete politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter, har de etter SPLs oppfatning ikke tatt med i vurderingen at lønn under utdanning på Politiskolen var en tariffestet rett som ble tatt bort uten kompensasjon. Heller ikke at avlønning i lønnsramme 12 ikke representerer et lønnsmessig opprykk, tatt i betraktning egenfinansiering av høgskolestudiet.

Plassering i lønnsramme 12 synes å være motivert av at mannsdominerte yrkesgrupper skulle plasseres i lavere lønnsramme enn kvinnedominerte yrkesgrupper som normalt plasseres i lønnsramme 13 og 15. SPL anser ikke statens forutsetning om jevnere lønnsnivå mellom kvinner og menn som et saklig grunnlag for å plassere en mannsdominert yrkesgruppe lavere enn tilsvarende kvinnedominerte.

SPL har merket seg at Rikslønnsnemnda sørget for å ta med stillingen som sysselmannsbetjent i den nye lønnsramme 12. Videre at Rikslønnsnemnda forutsatte at overføring av nåværende betjenter til lønnsramme 12 over tid vil bidra til en gunstigere lønnsutvikling for politi- og lensmannsetaten.

SPL er særlig kritisk til at Rikslønnsnemndas flertall betrakter SPLs krav om at pkt 1.4.2 i hovedtariffavtalen for hovedsammenslutningene som særbestemmelser /særordninger, som de ikke finner grunn til å vurdere.

SPL hadde i sine krav vist til en omfattende omorganisering av politi- og lensmannsetaten, som best kan karakteriseres som en fusjon. SPL vurderer Rikslønnsnemndas flertallsstandpunkt som en aksept for statens forskjellsbehandling av frittstående tjenestemannsorganisasjoner i forhold til hovedsammenslutningene.

3.1.5.2 Hovedtariffoppgjøret pr 1 mai 1995

Forhandlingene
Ved hovedtariffoppgjøret i 1994 må SPL ta sin del av ansvaret for sammenblanding av mindrelønnsutvikling og gal lønnsplassering i forhold til innholdet i jobben og kravene til polititjenestemenn og -kvinner. Endringene i kriminalitetsbildet, i samfunnet, nye arbeidsoppdrag og spesialisering, og derav følgende endrete innhold i jobb og krav til polititjenestemenn og -kvinner burde vært fokusert mer når lønnsplasseringen skulle vurderes. Endringene til politirollen og kriminalitetsbildet er omtalt foran.

SPLs krav ved annet avtaleårs forhandlinger var bygget på Rikslønnsnemndas kjennelse. SPL så på mulighetene som lå i Rikslønnsnemndas kjennelse til å løse opp i en konflikt som har ført til at politi- og lensmannsetaten går på tomgang. SPLs utgangspunkt var også basert på statsråd Grete Faremos oppfordring til å se på muligheten og ikke begrensningene i Rikslønnsnemndas kjennelse, når SPL og

Justisdepartementet skulle drøfte kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12. Vi forutsatte at når Justisdepartementet først hadde fastsatt slike kompetansekrav og retningslinjer for overføring, så var det ikke aktuelt å føre forhandlinger om den overføring som fulgte av Justisdepartementets bestemmelse. SPL forsto Rikslønnsnemnda slik at overføringen skulle starte 2. avtaleår dersom hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser åpner for dette. Når det da viste seg at hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser ga slik åpning, mente SPL at Rikslønnsnemndas kjennelse skulle effektueres. Statsråden var imidlertid uenig i det, og forutsatte at løsningen skulle avtales ved oppgjøres pr 1 mai 1995. Etter SPLs oppfatning innebar det at det ikke ble noen realitet i pkt 3 i Rikslønnsnemndas kjennelse.

SPLs krav under mellomoppgjøret i 1995 bygget som foran nevnt på Rikslønnsnemndas kjennelse. I utgangspunktet krevde vi følgende:

1 For å oppfylle påleggene i Rikslønnsnemndas kjennelse, plasseres politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter med eksamen fra Politihøgskolen i lønnsramme12 alternativ 3, pr 1.7.95, og de politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter i lønnsramme 08 som oppfyller kompetansekravene fastsatt av justisdepartementet, overføres til lønnsramme 12 alternativ 3, pr 1.5.95.
2 Hovedlønnstabellen reguleres med et tillegg på kr 3 500 på alle trinn.
3 Det avsettes en pott på 2.5 pst til sentrale justerings- og normeringsforhandlinger.
4 Det avsettes en pott på 1,5 pst til lokale justerings- og normeringsforhandlinger.

SPL mente at overføring til lønnsramme 12 for de politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter i lønnsramme 08 som oppfylte kompetansekravene fastsatt av Justisdepartementet, skulle skje uavhengig av rammene for 2. avtaleårs forhandlinger. Dette var etter SPLs mening en oppfyllelse av Rikslønnsnemndas kjennelse, og hørte egentlig inn under hovedtariffoppgjøret pr 1 mai 1994, på lik linje med plassering av de med Politihøgskoleeksamen i lønnsramme 12. En annen viktig begrunnelse for det kravet, var å få startet overføringen fra lønnsramme 08 til 12, og få bort tolønnssystemet. Dette var også Rikslønnsnemndas intensjon, og administrasjonsministeren ga også uttrykk for målsettingen med å få bort tolønnssystemet etter Rikslønnsnemndas kjennelse var avgitt.

SPL mente videre at man ved mellomoppgjøret skulle forhandle om en forbedring av hovedtariffavtalen fra 1994, og krevde da lønnsramme 12 alt 3 for de med Politihøgskoleeksamen og de som fylte kompetansekravene i pkt 1. En oppfyllelse av dette kravet ville medføre at de med høgskoleutdanning og studiegjeld ihvertfall ikke skulle tape i forhold til de med "gammel utdanning", og en viss grad av innhenting av det tapte for de med lengst tjenestetid og best tilleggskompetanse. Et startnivå i ltr 17 er et minstekrav for at de med Politishøgskuleutdanning skal få kompensert for sine utgifter til studiene, i forhold til de som startet med den "gamle" utdanningen.

Pkt 3 i kravet omhandler en relativt stor pott til sentrale justerings- og normeringsforhandlinger. Denne var hovedsakelig ment brukt til å få overført

størstedelen av gruppen politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjent til lønnsramme 12, for å minske problemet med tolønnssystemet.

Pkt 4 i kravet omhandler en relativt stor pott til lokale justerings- og normeringskrav, som var ment brukt for å rette opp skjevheter i arbeids- og lønnsvilkår innen politi- og lensmannsetaten som kommer tydelig til syne i forbindelse med administrativ overføring.

Statens tilbud innebar et generelt kronetillegg på hovedlønnstabellen med kr 3 600 på alle trinn, og var kr 100 høyere enn SPLs opprinnelige krav. SPL hadde imidlertid lagt større vekt på justeringer av lønnsstigene for grunnstillingene, og krevde lønnsramme 12 alt 3 for alle med Politihøgskoleeksamen og de som oppfylte kompetansekravene. I tillegg krevde SPL tilsammen 4 pst til sentrale og lokale justerings- og normeringsforhandlinger. Statens sluttilbud var 1,35 pst til samme formål, men 1 pst av disse var bundet til sentrale justeringsforhandlinger pr 1 juli, med en sterk føring til fordel for kvinnedominerte grupper.

Statens krav verken korresponerte eller svarte på viktige deler av SPLs krav. Intet av det som kom fram i statens krav, var egnet til å løse de problemene som var i politi- og lensmannsetaten.

Det førte til en uholdbar forhandlingssituasjon når staten opptrådte som om SPL ikke hadde fremmet krav. Dette førte til at SPL varslet brudd i forhandlingene, dersom staten ikke var villig til å forhandle om pkt 1 i vårt krav. Staten svarte ikke på dette innspillet, men fortsatte å fremme krav som om SPL ikke eksisterte.

Statens forhandlingsleder ble konfrontert med dette, men avviste at SPLs krav ville bli tema for forhandlingene. SPL så ingen muligheter til å finne løsning for sine spesielle problemer gjennom videre forhandlinger. 28.4.95 kl 2330 leverte SPL oppsigelse av hovedtariffavtalen og krevde forhandlinger om ny hovedtariffavtale.

SPL varslet samtidig politisk ledelse i Administrasjonsdepartementet og Justisdepartementet om konflikten, og underrettet Stortinget med kopi av skrivet til de parlamentariske lederne.

Staten avviste SPLs krav om forhandlinger om ny hovedtariffavtale.

SPLs krav om ny HTA
2.5.95 fremmet SPL krav om forhandlinger om ny hovedtariffavtale.

Dette kravet ble ikke besvart av staten, men muntlig har Administrasjonsdepartementet bestridt SPLs rett til slike forhandlinger.

Megling
SPL gikk til megling med utgangspunkt i sitt krav om ny hovedtariffavtale. Staten avviste at dette var tema i meglingen. SPL fant det lite hensiktsmessig å forfølge statens standpunkt rettslig, og gjorde et reelt forsøk på å megle fram en løsning på

konflikten. Staten viste ingen vilje til å megle med henblikk på løsning av konflikten, og et innspill fra SPL ble blankt avvist av staten.

Meglingsmannen ga tilslutt opp sine forsøk på å få igang en reell meglingssituasjon, og streiken var et faktum. SPLs bevegelse i standpunkt under meglingen ansees dokumentert, og er etter vårt syn et bevis på vilje til å løs konflikten.

3.1.6 Forhandlingssituasjonen

3.1.6.1 Statens forhandlingsplikt

Lov om offentlige tjenestetvister gir organisasjonene gjensidige plikter og rettigheter til å inngå tariffavtaler. Forhandlingsretten er nøye beskrevet i loven. Etter hovedtariffoppgjøret i 1986 ble det tatt inn en merknad i avtalen hvor regjeringen ville gjennomgå forhandlingsordningen i staten, og påskynde arbeidet med revisjonen av tjenestetvistloven for å fremme forslag som sikret hovedsammenslutningenes posisjon.

Norsk Politiforbund og Lensmannsetatens Landslag mottok allerede i desember 1988 et lovforslag fra daværende FAD, som ville frata frittstående organisasjoner retten til å inngå hovedtariffavtaler med staten.

Forslaget ble oppfattet som en provokasjon, og Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag - SPL - reagerte kraftig på forslaget. Dette ville endre vesentlig på SPL sin forhandlingsstatus. SPL ville da sammen med manglende streikerett miste forhandlingsrett og innflytelse på egne lønns- og arbeidsvilkår, og dermed selve eksistensgrunnlaget som organisasjon.

Under mottoet "Organisasjonsfrihet" fikk SPL avverget at lovforslaget ble fremmet. Såvidt vites var det kun Arbeiderpartiets gruppe som støttet forslaget i Stortinget, og det ble derfor trukket tilbake.

Etter norsk rett og med utgangspunkt i internasjonale konvensjoner som Norge har sluttet seg til, hersker det organisasjonsfrihet på vårt arbeidsmarked. Organisasjonsfriheten består dels i retten til å organisere seg om man vil - den positive organisasjonsrett - herunder retten til å vrake en organisasjon til fordel for en annen - den negative organisasjonsrett.

Det strider mot SPLs oppfatning om et demokratisk organisasjonssystem, når en vil forsøke å frata de mindre organisasjonene sin selvsagte forhandlingsrett. Dette for å forbedre sin posisjon som arbeidsgiver. SPL oppfatter dette som maktmisbruk.

Statens holdninger i forhandlinger og megling

I 1995 var det første gang at hovedtariffavtalen kunne sies opp ved et mellomoppgjør, dersom det ikke ble oppnådd enighet. Oppsigelse av hovedtariffavtalen er en forutsetning for å kunne bruke arbeidskampmidler. Det så ikke ut til at dette hadde betydning for statens forhandlingsvilje med SPL. Statens svarte ikke på SPL sine krav under forhandlingene, men gjennomførte igjen et forhandlingsopplegg som de var blitt

enige med hovedsammenslutningene om. SPLs hovedkrav var heller ikke denne gang noe forhandlingstema.

Staten avviste konsekvent å forhandle om sentrale justeringer i selve mellomoppgjøret, men henviste dette kravet til forhandlinger om en pott pr 1.7.95. De understreket imidlertid at dersom SPL ikke godtok tilbudet fra staten, ville vi ikke få forhandlet om potten.

SPL tok da opp spørsmålet om en igjennom disse forhandlingene kunne bruke potten til å løse SPLs spesielle krav. Men staten svarte at det også her var gitt sterke føringer om en likelønnsprofil for fordeling av denne potten, som gikk i favør av kvinnedominerte yrkesgrupper. Denne profilen tok ikke hensyn til SPLs krav, som var fremmet for å unngå et to-lønnssystem innenfor polititjenestemannsgruppen.

SPL fastholdt de rettferdige krav, men Staten svarte ved å si at dette ikke var noe forhandlingstema, og viste til "opplegget" Staten hadde med hovedsammenslutningene. SPL sa da opp hovedtariffavtalen, og krevde nye forhandlinger om ny hovedtariffavtale. Staten avviste at SPL hadde krav på ny hovedtariffavtale, noe SPL var/er uenige i.

Tvisten om mellomoppgjøret ble oversendt Riksmeglingsmannen. Til tross for trusselen om streik var staten like steil under meglingen, og det var ingen vilje til å finne løsninger. SPL la fram en skisse til løsning, men staten viste igjen til "kvinneprofilen" for dette oppgjøret, og var ikke villig til å fire en "tomme". Ut fra statens også steile holdning under meklingen, fant meglingsmannen ingen momenter som kunne brukes i en skisse til løsning, og meglingen ble avsluttet uten resultat.

SPL kan vise til flere eksempler hvor statens holdninger og forhandlingsvilje, både under selve forhandlingene og meklingen, skaper en uholdbar forhandlingssituasjon overfor to selvstendige og frittstående organisasjoner.

Under hovetariffoppgjøret pr 1 mai 1994 presenterte SPL sitt krav for staten den 25 mars 1994. I dette møtet ble det kun snakket om de ytre rammer for oppgjøret. I neste møte, fredag 15 april 1994, krevde SPL svar på hovedkravet. Staten opplyste at de først ville legge rammen sammen med hovedsammenslutningene, og de fikk ikke sine forhandlingsfullmakter før den 25 april 1994. I et møte den 25 april 1994 la staten fram sitt hovedkrav - det samme som for hovedsammenslutningene.

SPL etterlyste da svar og reelle forhandlinger om våre krav. Staten svarte da at det i dette oppgjøret ikke var snakk om justering av lønnsrammer. Dette var ikke tema i disse forhandlingene.

Forhandlingene endte i brudd på det som ble presisert som statens siste tilbud, lørdag 30 april kl 2115. SPL opplevde igjen at det ikke var noen realisme i disse forhandlingen og fant ingen grunn til å fortsette.

I løpet av natten og påfølgende dag ble det opplyst offentlig at statsoppgjøret var i havn. Selv om SPL hadde brutt, hadde alle hovedsammenslutningene akseptert statens tilbud. Allerede mandag 2 mai 1994 ble vi imidlertid orientert om at staten og hovedsammenslutningene fortsatte forhandlingene omkring "forståelsen av tariffavtalen". Dette protesterte SPL på. Disse forhandlingene resulterte i konkrete endringer, derunder justeringer, for andre grupper statstilsatte. Sykepleierne fikk en ny lønnsramme 15.

I første møte hos Riksmeklingsmannen, den 16 mai 1994, ble det fra Statens representanter vist til protokolltilførselen fra hovedsammenslutningene, der protokolltilførselen om forbehold går ut på at det skal tas opp nye forhandlinger med hovedsammenslutningene, dersom "andre grupper får andre/bedre løsninger" gjennom blant annet mekling.

SPL protesterte mot at staten godtok en slik formulering uten innsigelse, når det på forhånd er kjent at forhandlingsberettigede organisasjoner allerede hadde brutt forhandlingene. SPL har tidligere pekt på realismen i slike forhandlinger. Det som skjedde etter at forhandlingene var avsluttet viser klart hvordan staten manipulerer forhandlinger og tilgodeser noen forhandlingsparter på bekostning av andre. Dette er lønnsdiktatur.
Tjenestetvistloven pålegger partene gjensidig plikt til å oppta forhandlinger. SPL vil understreke at ved de siste oppgjørene har det ikke funnet sted reelle forhandlinger Når likeverdigheten og realismen i forhandlingene uteblir, oppstår det en utrygghet og frustrasjon som truer lojaliteten og tærer på motivasjonen.

Forsøk på å endre tjenestetvistloven
Staten forsøkte i 1989 å endre tjenestetvistloven. De la fram et forslag som ville resultere i at de frittstående organisasjonene mistet forhandlingsretten, men lovforslaget ble trukket tilbake. Dette etter sterkt politisk press. SPL var også da de eneste frittstående i staten.

Det var ikke flertall i Stortinget for dette forslaget. SPL påpekte i den forbindelse at forslaget var i strid med internasjonale konvensjoner og avtaler om organisasjonsfrihet. Videre viste SPL til lovnader og forutsetninger som var gitt under behandlingen av tilsvarende spørsmål tidligere.

SPL har fått inntrykk av at når det i første omgang mislyktes å frata oss forhandlingsretten ved lovendring, forsøker både staten og hovedsammenslutningene istedet å gjøre den illusorisk ved å fjerne enhver realisme fra forhandlingene.

Dette bryter med et så grunnleggende demokratisk prinsipp som organisasjonsfriheten, og kan på ingen måte aksepteres. Som selvstendige forhandlingsberettigede organisasjoner etter tjenestetvistloven, kan SPL ikke akseptere et slikt utgangspunkt. Konsekvensen vil være, at SPLs eneste alternativ var å akseptere en avtale sammenslutningen ikke har hatt noen innflytelse på utformingen av.

Det virker som statens forsøk på å kneble SPL som frittstående organisasjoner fortsetter - ikke overraskende - ved at Arbeidsrettsrådet skal se på eventuelle forandringer i arbeidstvistloven, for å begrense streikeretten for små organisasjoner. Igjen ser en dette som et forsøk på begrense organisasjonsfriheten for blant annet frittstående organisasjoner.

Streikeretten
Politiloven skulle behandles i Stortinget i vårseksjonen 1993. Spørsmålet om Regjeringens holdning til streikerett i politiet var uklart. Etter stort press i forbindelse med streikerettsspørsmålet, trakk Regjeringen saka. Regjeringen forsto at den kunne tape. Dette skapte sterke reaksjoner i det politiske miljø. SPL sa også klart i fra hva en mente om en slik "maktdemonstrasjon".

Streikerettsspørsmålet ble utredet på nytt, og innstillingen fra dette utvalget ble lagt fram ved årsskiftet 93/94. Høsten 1994 så Regjeringen seg nødt til å foreslå for Stortinget å gi politiet streikerett for å unngå ett nytt nederlag. SPL hadde nå fått et kampmiddel opp mot kommende oppgjør, men var litt usikre på hvor reell streikeretten ville bli - noe som har viste seg at vi hadde all grunn til å være.

Trekløveret Regjering, LO og NHO vil ikke stoppe sitt "korstog" mot de frittstående og mindre organisasjoner. Det har tidligere vært uttalt fra staten og hovedsammenslutningene sin side at de bør få styrket sin status. Arbeidsrettsrådet sitt arbeid med å forandre arbeidstvistloven til gunst for hovedsammenslutningene viser dette. NPF og LEL er de eneste gjenværende frittstående organisasjoner i staten som ikke er tilsluttet noen hovedsammenslutning.

3.1.6.2 Forskjellsbehandling

Hovedtariffavtalen pkt 1.4.2 - forhandlinger på særlig grunnlag
I tidligere forhandlinger mellom staten og SPL om en hovedtariffavtale, har SPL blitt avvist i kravet om å få de samme rettigheter som hovedsammenslutningene når det gjelder pkt 1.4.2 - Forhandlinger på særlig grunnlag.

Siste gang dette skjedde var under hovedtariffoppgjøret i 1994. I kjennelsen til Rikslønnsnemnda av 3 januar 1995 ble denne forskjellsbehandlingen videreført.

Dette er en uholdbar situasjon, ikke minst opp imot de store utfordringene og omroganiseringsprossen en står framfor i politi- og lensmannsetaten. SPL blir fratatt viktige personalpolitiske virkemidler når endringen gjennomføres og vesentlige forhold i funksjoners innhold oppjusteres.

Protokolltilførselen om forbehold
I hovedtariffoppgjøret 1986 hadde SPL også en annen vinkling på kravene enn hovedsammenslutningene. Forhandlingene foregikk da mellom SPL og Justisdepartementet. Resultatet SPL oppnådde var et minimum av det som måtte til for å få avtalen i havn. Hovedsammenslutningene oppfattet dette som et bedre resultat enn det de hadde oppnådd i Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Dette resulterte i at hovedsammenslutningene - Statstjenestemannskartellet, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund-seksjon stat og Norsk Lærerlag - krevde nye forhandlinger. I det de viste til protokolltilførselen om at dersom andre organisasjoner gjennom forhandlinger eller på annen måte gis bedre vilkår en det de fikk under forhandlingene skulle disse gis anledning til å reforhandle. Forhandlingene med SPL ble etter dette overført til daværende FAD.

SPL stiller spørsmålstegn ved rekkevidden av en slik bestemmelse. Det er ikke tvil om at en slik protokolltilførsel begrenser statens forhandlingsvilje opp mot SPLs spesielle krav. SPL kan ikke akseptere et slikt forhandlingsutgangspunkt. Dersom Rikslønnsnemnda tar hensyn til en slik protokolltilførsel, stiller SPL spørsmålstegn ved Rikslønnsnemndas rolle som tvisteløser.

Professor Preben Munthe sier det slik i en artikkel i Aftenposten:

> "Når man skal vurdere denne typen klausul, bør man skille mellom to tilfelle. I det ene dreier det seg om en situasjon der arbeidsgiveren forhandler med flere fagforbund i tur og rekkefølge. Det forbund som er tidlig i køen, kan frykte at de taper på at de er tidlige. Andre som kommer etterpå, kan få mer.
>
> I en slik situasjon er klausulen lett å forstå. Den vil heller ikke alltid være en ulempe for arbeidsgiveren. I forhandlinger med "senere grupper", kan han vise til den kaotiske situasjonen som vil oppstå dersom en av disse gruppene får mer.
>
> Et annet tilfelle oppstår når en tvist blir henvist til Rikslønnsnemnda. De nøytrale medlemmer av nemnda skal vurdere det framsatte kravet og treffe sine avgjørelser ut fra hva som er rimelig, også i forhold til andre grupper som allerede har fått sin tariffavtale.
>
> I en slik situasjon virker klausulen urimelig. Rikslønnsnemnda skal treffe sin avgjørelse ut fra samfunnsmessig helhetssyn. I en slik situasjon vil det være uhørt om andre organisasjoner skal ha anledning til å etterprøve dette helhetssynet. Det er nærliggende her å trekke en parallell til domstolenes stilling".

At staten legger avgjørende vekt på en slik protokolltilførsel, ble imidlertid klargjort også under hovedtariffoppgjøret for perioden 1992-94, da SPL hadde akkurat den samme situasjonen som nå. Dette gikk blant annet klart fram av formuleringene i statens skriftlige innlegg til Rikslønnsnemnda, hvor staten synes å mene at dens forhandlingsplikt med SPL faktisk ble begrenses av hovedsammenslutningenes hovedtariffavtale. Dette synet ble også videreført under behandlingen såvel i Rikslønnsnemnda som i Voldgiftsnemnda.

SPL kan vel med rette hevde at staten også under de siste hovedtariffoppgjør har ført samme politikk. I årets oppgjør har igjen staten ikke vært villig til å føre forhandlinger om SPLs spesielle krav, for å løse de problemene alle vet finnes på dette tariffområdet. De hadde blitt enige med hovedsammenslutningene om hvordan forhandlingene skulle

vinkles, og avviste SPLs krav om at dette ikke var noe forhandlingstema i dette oppgjøret.

Det synes etter dette klart at hensynet til hovedsammenslutningenes reaksjoner på eventuelle endringer i avtaleteksten i avgjørende grad har motivert statens standpunkter under forhandlingene og meklingen. SPL vil på denne bakgrunn hevde at igjen har ikke staten oppfylt sin forhandlingsplikt etter tjenestetvistloven.

Konklusjon
Ut i fra den trenden som vi ser staten har lagt seg på i alle de siste tarifforhandlingene med SPL, og som er forsøkt beskrevet i dette kapittelet, kan en vanskelig komme til noen annen konklusjon enn at staten bevisst forskjellsbehandler SPL i forhold til andre grupper.

Den påviste forskjellsbehandlingen kan blant annet ha sin grunn i at SPL har valgt å stå som frittstående tjenestemannsorganisasjon, eller også en reaksjon på at staten har mislyktes i å frata oss forhandlingsretten. SPL mener å ha grunnlag for å si at staten har lagt opp en bevisst strategi for å presse oss inn i en hovedsammenslutning. Virkemiddelet som blir benyttet, er å gjøre SPLs forhandlingsrett illusorisk.

3.2 Staten v/Administrasjonsdepartementet

3.2.1 Innledning

3.2.1.1 Bakgrunn
Tvisten er oppstått i forbindelse med revisjon av hovedtariffavtalen mellom staten v/Administrasjonsdepartementet (AD) og Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL) pr 1 mai 1995. Utgangspunktet for forhandlingene mellom partene er reguleringsbestemmelsen for 2 avtaleår i hovedtariffavtalens pkt 1.4.2.

Det ble ført parallelle forhandlinger mellom staten ved Administrasjonsdepartementet og Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lennsmannsetatens Landslag og mellom staten og Statstjenestemannskartellet (Kartellet), Akademikernes Fellesorganisasjon (AF), Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Seksjon Stat (YS-S) og Norsk Lærerlag (NL). Mens Kartellet, YS-S og NL kom fram til enighet med AD om nye tariffavtaler den 29 april 1995, brøt SPL den 28 april forhandlingene med staten. AF brøt forhandlingene den 29 april.

Riksmeklingsmannen ble i samsvar med § 14 i Lov om Tjenestetvister varslet om bruddet mellom AD og SPL. Mekling pågikk i perioden 9 mai til 30 mai uten at partene kom fram til enighet. Etter arbeidsnedleggelse for omlag 3 800 SPL-medlemmer med politimyndighet, ble partene innkalt til Kommunal- og arbeidsministeren om morgenen 3 juni. Kommunal- og arbeidsministeren varslet at han ville foreslå for Regjeringen å fremme forslag om at tvisten skulle løses ved tvungen lønnsnemnd, jf tjenestetvistlovens § 26. Samme dag avblåste SPL streiken, og medlemmene gjenopptok arbeidet.

Stortinget vedtok lov om tvungen lønnsnemnd for SPL 12 juni 1995. Tvisten er derfor brakt inn for Rikslønnsnemnda til avgjørelse.

3.2.1.2 Hvem tvisten omfatter
Tvisten omfatter arbeidstakere tilsluttet SPL som er fast eller midlertidig ansatt i organisert statsstilling (regulativlønte). Tvisten gjelder både tjenestemenn med streikerett og tjeneste-/embetsmenn som ikke har streikerett. Rikslønnsnemda skal etter tjenestetvistlovens § 26 a også avgjøre tvisten med bindende virkning for tjeneste-/embetsmenn som ikke har streikerett når mekling ikke har ført frem. Selv om Rikslønnsnemdas kompetanse i saken bygger på to forskjellige lovbestemmelser, går AD ut fra at Rikslønnsnemda vil behandle tvisten under ett.

3.2.2 Avtalesystem og parter i staten

*3.2.2.1 **Avtalesystemet i staten.***
Statens avtalesystem har utviklet seg over tid, fra mange regulativer i statstjenesten til dagens enhetlige system. Avtalesystemet er utformet av partene i fellesskap - enten gjennom partssammensatte lønnskomiteer eller gjennom selve tarifforhandlingene.

Ved innføringen av statens lønnskomite av 1988 ble partene forsatt enige om at man i prinsippet skulle ha ett enhetlig normallønnssystem basert på 2-årige hovedtariffavtaler, med gjensidig rett til å kreve forhandlinger for annet avtaleår (mellomoppgjøret). Partene har videre vært enige om at annet avtaleårs forhandlinger bare skulle omhandle regulering av lønn, og at alle andre krav avvises hvis ikke partene blir enige om noe annet.

Avtalesystemet i staten innebærer videre at generelle lønns- og arbeidsvilkår fastsettes i en hovedtariffavtale, mens andre spørsmål behandles i sentrale eller lokale særavtaler. Hovedtariffavtalen setter rammene for det øvrige avtaleverk og for den generelle lønnsutvikling i avtaleperioden.

*3.2.2.2 **Partene i staten***
Administrasjonsdepartementet inngår hovedtariffavtaler med hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag, samt forhandlingsberettigede og selvstendige tjenestemannsorganisasjoner i statlig sektor.

Hovedsammenslutningene
Hovedsammenslutningene i staten er:

Statstjenestemannskartellet som forhandler på vegne av samtlige LO-organisasjoner i staten - ca 83 000 medlemmer fordelt på 18 forbund/foreninger.

Akademikernes Fellesorganisasjon som forhandler på vegne av alle AF-organisasjoner i staten - ca 63 000 medlemmer, fordelt på 39 forskjellige profesjonsforbund/foreninger.

Yrkesorganisajonenes Sentralforbund - Seksjon Stat som forhandler på vegne av YS-organisasjoner i staten - ca 33 500 medlemmer, fordelt på 10 forbund/foreninger.

Videre forhandler staten med Norsk Lærerlag som har ca 46 000 medlemmer - i første rekke i skoleverkets barne- og ungdomstrinn.

Tjenestetvistloven gir hovedsammenslutningene en helt sentral og viktig rolle i de statlige tariffoppgjør. Etter tjenestetvistloven § 3 skal en hovedsammenslutning ha mer enn 10 000 medlemmer og være representert i minst 5 etater. Norsk Lærerlag er ikke en hovedsammenslutning, men har fått en spesiell forhandlingsstatus etter tjenestetvistlovens § 6 nr 3. Forhandlingspraksis innebærer at organisasjonen opptrer på linje med hovedsammenslutningene.

Tjenestemannsorganisasjonsnivå
En tjenestemannsorganisasjon representerer interessene til en avgrenset gruppe tjenestemenn. For tiden er det to frittstående tjenestemannsorganisasjoner utenom hovedsammenslutningene. Dette er Norsk Politiforbund og Lensmannsetatens Landslag som sammen utgjør Samarbeidsorganisasjonen SPL.

SPL forhandler på vegne av tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten og en del kontortilsatte i samme sektor - ca 8 400 medlemmer. SPLs interesser er i all hovedsak knyttet til et fåtall stillinger innen justissektoren. Betjentgruppene innen politi- og lensmannsetat utgjør omtrent 4 600 årsverk, og tar man med første- og overbetjentgruppene på 1 500 årsverk, blir dette 6 100 årsverk innen sektoren. Dette viser at SPL representerer et snevert spekter av statens stillingsgrupper som i all hovedsak ligger innenfor samme lønnsnivå.

Staten
AD fører på statens vegne forhandlinger både med hovedsammenslutningene/NL og de to ovennevnte frittstående tjenestemannsorganisasjoner som sammen utgjør Samarbeidsorganisasjonen SPL.

Forhandlingene føres på grunnlag av en forhandlingsfullmakt fra regjeringen.
Som arbeidsgiver har staten spesielle trekk, først og fremst fordi den er en politisk institusjon. Virksomhetens omfang fastsettes gjennom politiske budsjettvedtak, og den produserer tjenester som for en stor del ikke omsettes i et marked. Virksomhetenes ulike oppgaver og rammebetingelser gjenspeiles i ulike tilknytnings- og styringsformer. AD skal som statens øverste arbeidsgivermyndighet ivareta mangfoldet som virksomhetene i staten representerer. Disse utgjør aktiviteter innenfor et vidt spekter - fra tjenesteytende funksjoner til ren forretningsdrift. Det brede oppgavespekteret tilsier at kompetanseprofilen er sammensatt, og størrelsen på virksomhetene varierer fra et titalls ansatte til titalls tusen som f eks i Postverket. 10 pst av statens virksomheter har mer enn 1000 årsverk, 30 pst har 500-1000 årsverk, mens hele 60 pst har mindre enn 50 årsverk.

Mange og ulike interesser skal ivaretas, og som overordnet sentral arbeidsgiverpart

har staten derfor behov for å komme fram til helhetlige og balanserte løsninger under tariffoppgjørene.

3.2.2.3 Om partsstrukturen i det statlige tariffområdet
Hovedtariffavtalene setter rammene for det øvrige avtaleverk og for den generelle lønnsutvikling i statssektoren i avtaleperioden. I staten er det primært hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag som preger utformingen av hovedtariffavtalene i forhandlinger med AD. Grunnen til at hovedsammenslutningene har en så sterk plass ved inngåelse av hovedtariffavtaler skyldes både tjenestetvistloven og lønnssystemets utforming. Lønnssystemet - som fastsettes gjennom hovedtariffavtalen - er et riksregulativ. Det omfatter tjenestemenn i hele landet og alle statsetater. Systemet forutsetter at partene under forhandlingene ikke lar seg motivere av enkeltgruppers særinteresser. Et forhandlingsresultat må utbalansere særinteressene. Hovedsammenslutningene vil i gjennom sin organisatoriske struktur medvirke til et slikt resultat.

Dette syn kommer til uttrykk i Ot prp nr 34 (1968-69) hvor det bl a på side 7-8 er uttalt følgende:

> *"Lønns- og prisdepartementet skal bemerke:*
> *Hovedsammenslutningene er i tjenestetvistloven gitt en dominerende stilling på arbeidstakersiden. Hovedsammenslutningene kan nemlig kreve forhandlinger direkte med Lønns- og prisdepartementet og derved inngå hovedtariffavtaler, som i realiteten også danner mønster for tariffavtalene med de frittstående tjenestemannsorganisasjonene. Når hovedsammenslutningene er gitt denne særlige forhandlingsmessige posisjon, henger det sammen med at de forutsettes å ha godt utbygde forhandlingsorganer og at de representerer tjenestemenn innen flere administrasjonsgrener (se Ot.prp. nr. 20 for 1958, side 18, 1. spalte.) Når hovedsammenslutningene skal slutte tariffavtaler som omfatter hele statstjenesten må de ha en slik oppbygging at hver enkelt hovedsammenslutning blir tvunget til å avveie kravene fra de forskjellige etater mot hverandre. En organisasjon som reelt bare representerer et par etater kan ikke forutsettes å ta hensyn til helheten i lønnsregulativet i samme grad som den som representerer mange etater og grupper med vidt forskjellige arbeidsvilkår."*

Dersom disse interesser fortsatt skal ivaretas, krever det at hovedtariffavtalen behandler generelle lønns- og arbeidsvilkår og at hovedsammenslutningene fortsatt får en dominerende rolle i utformingen av disse.

3.2.3 Forutsetninger foran inntektsoppgjørene

3.2.3.1 Den økonomiske situasjonen foran inntektsoppgjørene

Internasjonal økonomi
Utviklingen siden slutten av 1994 bekrefter at lavkonjunkturen i industrilandene nå er avløst av en bredt basert oppgang slik en la til grunn i Salderingsproposisjonen.

Veksten i 1994 har vært særlig høy i USA. Veksttakten tyder imidlertid på å avta i 1995 og 1996, bl a som følge av lavere vekst i boligbygging og næringslivets investeringer.

I Japan har utviklingen inn i 1995 vært svakere enn tidligere antatt på grunn av svakere privat konsum, samtidig som kursen på yen etter årsskiftet har svekket utenriksøkonomien.

Vest-Europa opplevde en markert økning i den økonomiske aktiviteten i fjor. I Tyskland har omslaget vært særlig markert, det samme gjelder Frankrike og Italia. Veksten ventes å holde seg forholdsvis høy i Vest-Europa både i år og til neste år som følge av høy investeringsvekst.

Også våre nordiske naboland opplevde et markert konjunkturomslag i 1994. I Danmark skyldes omslaget sterk vekst i innenlandsk etterspørsel, mens oppgangen i Finland og Sverige var eksportledet. I Finland er også veksten i privat konsum nå i ferd med å ta seg opp, og det forventes at veksten tiltar i 1995. En fortsatt positiv eksportutvikling sammen med en sterk vekst i næringslivets investeringer bidrar til at veksten vil øke noe i 1995 og 1996.

Det er grunn til å anta at veksten i 1995 og 1996 blir omtrent like sterk som i 1994, eventuelt noe svakere når en ser hele OECD-området under ett.

De første månedene av 1995 har vært preget av stor uro i de internasjonale penge- og valutamarkedene. I enkelte land har rentene økt i forbindelse med valutauroen, og de kortsiktige rentene i Vest-Europa har i gjennomsnitt gått noe opp siden årsskiftet. Etter hvert som konjunkturoppgangen får feste, er det fare for en viss renteoppgang i Vest-Europa. Slike renteøkninger vil kunne dempe den økonomiske veksten i tiden fremover.

Det er grunn til å understreke at den internasjonale oppgangen i 1994 ikke førte til lavere, men heller **høyere** arbeidsledighet innen OECD-området. For 1995 er det antydning til en svak nedgang. Arbeidsledigheten har med andre ord bitt seg fast på et høyt nivå.

Norsk økonomi

Norsk økonomi er inne i en bredt basert oppgangsperiode. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser en produksjonsvekst i Fastlands-Norge fra 1993 til 1994 som er den sterkeste siden midten av 80-tallet.

For 1994 under ett kom vekstimpulsene i første rekke fra økte oljeinvesteringer, markert eksportoppgang og sterk vekst i det private forbruk og i boliginvesteringene. En viktig grunn til denne veksten er reduserte renter og dermed mindre rentebyrde for husholdninger med gjeldsbyrde. Det generelle bildet for 1995 er likevel en viss avdemping av veksten i innenlands etterspørsel i forhold til 1994.

Konjunkturoppgangen internasjonalt medfører at eksporten av tradisjonelle varer også i 1995 vil vise god vekst.

Det offentlige konsum og investeringer vil fortsatt gi svakere vekstbidrag til den totale veksten i økonomien.

Oppgangen i norsk økonomi har fortsatt inn i 1995, selv om det nå er tegn til mer moderat vekst på enkelte områder; bl a for det private forbruk, vareeksporten og vareimporten. På den annen side er det klare tegn til at investeringene i fastlandsbedriftene tar seg opp.

Overskuddet på driftsbalansen overfor utlandet ble på hele 25 1/2 mrd kr i 1994. For 1995 forventes det at overskuddet vil stige til ytterligere vel 36 mrd. kr. Den kraftige økningen fra i fjor til i år er bl a basert på en høyere eksportverdi av råolje og naturgass. En stor usikkerhetsfaktor er imidlertid utviklingen i oljeprisene og dollarkursene. Et fall i disse i forhold til de prognoser som er lagt til grunn, kan slå markant ut i anslagene.

Til tross for den økonomiske oppgangen er arbeidsledigheten fortsatt høy. Fortsatt står norsk økonomi overfor betydelige utfordringer. Den forventede nedgangen i petroleumsinvesteringene i årene fremover vil kreve omstillinger i næringslivet. For å få dette til kreves det flere år med vekst i bedriftsinvesteringene, slik at kapasiteten øker og gir rom for økt sysselsetting. En fortsatt lav kostnadsvekst som sikrer tilstrekkelig lønnsomhet i bedriftene er en nødvendig forutsetning for en slik utvikling. En avgjørende forutsetning for lønnsomhet er imidlertid et lønns- og kostnadsnivå som er tilpasset produktiviteten i næringslivet.

3.2.3.2 Regjeringens forutsetninger

Innledning

Regjeringens overordnede mål er et tryggere og mer rettferdig samfunn med arbeid for alle og økt livskvalitet for det enkelte menneske. De viktigste oppgavene i årene fremover er å:

- skaffe arbeid til alle og
- trygge velferdssamfunnet

Hovedlinjene i den økonomiske politikken er bl a en:

- Budsjettpolitikk som brukes aktivt for å jevne ut svingninger i økonomien og styrke sysselsettingen.
- Sysselsettingspolitikk som er innrettet mot å bedre virkemåten i arbeidsmarkedet og øke mulighetene for å få de ledige tilbake i arbeid.
- Inntektspolitikk som bidrar til å styrke den kostnadsmessige konkurranseevnen og dermed grunnlaget for varig økt sysselsetting.
- Det inntektspolitiske samarbeidet inngår som et viktig element i denne strategien.

Inntektspolitisk samarbeid
Retningslinjene for den økonomiske politikken er fastlagt gjennom regjeringens langtidsprogram, der solidaritetsalternativet og det inntektspolitiske samarbeidet er viktige grunnelementer. Solidaritetsalternativet er en samlet strategi for å redusere arbeidsledigheten og bygger på en ansvarsfordeling mellom myndighetene og partene i arbeidslivet. Partenes hovedansvar, og et kjernepunkt i denne strategien, er å sørge for en lønnsutvikling som sikrer en bedring i den kostnadsmessige konkurranseevnen på vel 10 pst fram til 1998.

Partenes felles forståelse av økonomiens virkemåte har ført til en betydelig grad av oppslutning om hva som er forsvarlige rammer for lønnsoppgjørene. Denne tradisjonen har vært et viktig bidrag til den bedrede kostnadsutviklingen i Norge.

Inntektspolitikken står overfor nye utfordringer, særlig i en oppgangskonjunktur. På kort sikt har mange bedrifter fått økt økonomisk bæreevne for å gi tillegg. Flaskehalser og mangel på enkelte typer arbeidskraft gir også press på lønningene. Det er etter regjeringens mening fortsatt behov for en ytterligere styrking av konkurranseevnen for å gi rom for økte investeringer og produksjon. Lønnsnivået i de konkurranseutsatte næringene må derfor ikke tilpasses en høykonjunktur. Utfordringene forsterkes ved at lønns- og kostnadsveksten hos våre handelspartnere forventes å bli lave i årene fremover. Skal konkurranseevnen styrkes, krever dette lave nominelle rammer ved tariffoppgjørene.

Dette legger et stort ansvar på arbeidslivets parter - sentrale og ikke minst lokale - ved gjennomføring av de fremtidige lønnsoppgjør.

Sysselsetting
Som følge av sterkere produksjonsvekst er utsiktene for arbeidsledigheten bedre enn tidligere antatt. Antall sysselsatte personer anslås nå å øke med noe i underkant av 2 pst i 1995 (omlag 30 000 personer) og 1 1/2 pst til neste år.

Parallelt med sysselsettingsveksten øker også arbeidsstyrken. De demografiske faktorene alene tilsier en vekst i arbeidsstyrken på 10-15 000 personer pr år. Beregninger utført av SSB peker i retning av en viss økning i yrkesfrekvensene slik at arbeidstilbudet stiger med om lag 25 000 personer pr år. Arbeidsledigheten vil i følge SSBs beregninger falle fra 5,4 pst av arbeidsstyrken i 1994 til 4,9 pst i 1995 og videre til 4,6 pst i 1996. I midten av juli var den registrerte ledigheten på 5,3 pst av arbeidsstyrken, omlag 113 000 personer.

Lønnsvekst
I regjeringens opplegg for 1995 er det lagt til grunn en videreføring av en lav nominell lønnsvekst fra 1994 til 1995 med en budsjettforutsetning på 2 pst for alle grupper - både innen privat og offentlig sektor.

Den lønnsmoderasjon man har hatt de senere år har i utpreget grad vært et nominelt fenomen. Til tross for relativt beskjedne lønnstillegg de senere år har man hatt en sterker reallønnsvekst enn tilfellet var på begynnelsen av 80-årene hvor de nominelle

tilleggene var langt større. Det viser mao at det er mulig å kombinere lav lønnsvekst og lav prisstigning. Enda klarere blir konklusjonene om man trekker inn f eks skatte- og renteendringer.

Prisutviklingen
Det tekniske beregningsutvalg anslo i sin rapport fra januar 1995 en prisvekst fra 1994 til 1995 på omlag 2,5 pst. Utvalget vurderte i mars -95 på nytt utviklingen, og fant ikke grunnlag for å endre prognosen.

I anslaget på 2 1/2 pst er det lagt til grunn en økning i prisveksten målt over 12 måneder frem til og med 2 kvartal, og en avtagende prisvekst i 3 og 4 kvartal.

Konkurranseevnen
Fra 1980 til 1988 ble industriens kostnadsmessige konkurranseevne svekket med nær 15 pst målt ved relative lønnskostnader pr produsert enhet i felles valuta (RLPE). I perioden 1988 til 1993 ble imidlertid konkurranseevnen styrket med omlag 12 pst. Det inntektspolitiske samarbeidet har bl a bidratt til dette. I 1994 svekket imidlertid konkurranseevnen seg med nesten 2,4 pst.

	pst-VIS ENDRING		
	1992-1993	1993-1994	1994-1995[1]
Norges handelspartnere, LPE	0,6	-2	0
Norsk industri, LPE	-1,1	1,6	-1/4
RLPE, felles valuta	**-5,3**	**2,4**	**2**
[1] Anslag. Kilde: Revidert Nasjonalbudsjett 1995			

Merknad: Positive verdier av RLPE viser at konkurranseevnen er svekket, mens negative verdier viser forbedringer.

Forbedringen i konkurranseevnen i perioden 1992 - 1994 skyldes i hovedsak:
- redusert arbeidsgiveravgift og
- valutakursendringer

Faktisk har lønns- og produktivitetsveksten i denne perioden vært med på å **forverre** konkurranseevnen. Så lav som lønnsveksten nå er i andre land, vil det bli enda mer krevende å oppnå forbedringer i konkurranseevnen i de nærmeste årene. For inneværende år ligger det an til en ytterligere svekkelse av konkurranseevnen, i første rekke på grunn av en styrking av den effektive kronekursen.

3.2.3.3 Lønnsoppgjørene i privat sektor 1995
På de fleste tariffområder ble det i 1994 inngått toårige avtaler med bestemmelser som ga adgang til forhandlinger om eventuelle lønnsreguleringer ved vanlig revisjonstidspunkti 1995.

LO/NHO-området
Representantskapet i LO behandlet kravene foran oppgjørene 14 februar 1995.

Hovedpunktene i vedtaket var kjøpekraftsforbedring for lavere og midlere inntekter og en prioritering av lønnsutjevningen mellom kvinner og menn. Sekretariatet i LO fikk fullmakt til å utforme de endelige kravene ved oppgjøret.

Hovedstyret i NHO la bl a følgende prinsipper til grunn for lønnsoppgjøret:

- lønnsveksten må tilpasses den enkelte bedrifts økonomiske og konkurransemessige forutsetninger.
- bedriftene må gis rom for å bygge opp økonomisk motstandsevne mot framtidige konjunktursvingninger og endringer i den internasjonale og nasjonale konkurransesituasjonen.
- den bedriftsvise lønnsutviklingen må være tilpasset målet for den totale lønnsutvikling i Norge.
- små grupper med sterk markedsposisjon må ikke gis anledning til å misbruke dette utgangspunktet til å presse fram lønnstillegg som bidrar til å undergrave ansvarligheten i norsk arbeidsliv.
- lederes og høyere funksjonærers inntektsutvikling må avpasses lønnsutviklingen for bedriftens øvrige ansatte.

Forhandlingene mellom LO og NHO startet 8 mars. Den 15 mars ble det brudd i forhandlingene og oppgjøret gikk til mekling. Den 3 april la Riksmeklingsmannen fram et forslag til løsning som ble anbefalt av partene. Det ble enighet om følgende tillegg fra 1 april:

- et generelt tillegg på kr 0,80 pr time til alle
- i minstelønnsområder gis det ytterligere et tillegg på kr 0,80 pr time for voksne arbeidere med en timelønn under kr 85,38, dvs totalt kr 1,60 pr time. Ytterligere kr 0,50 gis til voksne arbeidere med en timelønn under kr 75,90, dvs totalt kr 2,10 pr time
- i nærmere spesifiserte normallønnsoverenskomster gis voksne arbeidere kr 0,85 pr time utover det generelle tillegg, dvs kr 1,65 pr time. Disse overenskomstene har i hovedsak et lønnsnivå som ligger under 90 pst av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn

De sentrale tilleggene slo gjennomsnittlig ut med kr 1,13 pr time eller 1,1 pst pr 1.4. a

På vanlig måte blir det gitt garantitillegg med virkning fra 1 oktober 1995.

Partene presenterte ikke noen totalramme (målt som årslønnsvekst fra 1994 til 1995) for oppgjøret. Det var imidlertid mulig å anslå hvilket bidrag tilleggene gir til lønnsveksten fra 1994 til 1995 samt beregne overhenget inn i 1995. Forutsatt samme bidrag fra lønnsglidningen i 1995 som i 1994, kan lønnsutviklingen fra 1994 til 1995 anslås til 2,5 pst.

	Årsbasis	Dato
Overheng inn i 1995	**0,8 pst**	
Sentrale tarifftillegg	**0,8 pst**	**1,1 pst (1/4)**
Lokale forhandlinger (som i 1994)	**0,9 pst**	
TOTALT	**2,5 pst**	

Det må understrekes at anslagene er usikre både fordi oppgjøret var teknisk komplisert og fordi det er vanskelig å anslå hvor stor lønnsglidningen gjennom 1995 vil bli. NHOs lønnsstatistikk for 1 kvartal 1995 viser en moderat lønnsvekst. Lønnsglidningen 1 kvartal 1995 var 1,1 pst mot 1,8 pst 1 kvartal 1994 (arbeidere i alt)

Oppgjøret mellom LO og NHO fikk en klar lavlønnsprofil som særlig tok sikte på å komme kvinnelige arbeidstakerne til gode. Hoveddelen av lavlønnstilleggene ble gitt på individuelt grunnlag avhengig av den enkelte ansattes lønn, noe som ble antatt å øke treffsikkerheten. Mange kvinner arbeider i stillinger og bransjer med et relativt lavt lønnsnivå.

Mellom NHO og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) ble det også brudd i forhandlingene og oppgjøret gikk til mekling. Den 3 april ble det oppnådd enighet om en avtale som ga de samme sentrale lønnstilleggene som i LO/NHO-oppgjøret. NHO understreket sterkt i tilslutning til meklingsresultatet betydningen av at solidaritetsalternativet ble videreført med lav lønns- og prisvekst, og at hovedansvaret for dette ligger hos de bedrifter som skal gjennomføre lokale lønnsforhandlinger.

Privat sektor utenom LO/NHO
I varehandel ble Handel og Kontor (HK) og Handels- og Servicenæringenes Hoved-organisasjon (HSH) den 5 april enige om en avtale etter samme mønster som avtalen mellom LO og NHO. Avtalen gir et gjennomsnittlig lønnstillegg på kr 1,32 pr time fra 1 april. Avtalen omfatter direkte omlag 11 000 medlemmer i HK, men blir retningsgivende for langt flere ansatte i varehandelen.

I forsikringsvirksomhet ble partene enige om et generelt tillegg fra 1 mai på 1,2 pst. Ansatte med en årslønn under kr 201 000 gis ytterligere kr 1 000 pr år. Gjennomsnittlig betyr oppgjøret et tillegg på 1,32 pst fra 1 mai.

I forretnings- og sparebanker ble det den 5 mai brudd i forhandlingene mellom Bankenes Arbeidsgiverforening og Finansforbundet. Den 12 juni ble det etter mekling enighet om et generelt tillegg på alle lønnstrinn på 1,4 pst fra 1 mai. Videre skal det fra 1 mai gis et lavlønnstillegg i lønnstrinnene 8 (ca kr 127 000 pr år før regulering) til og med 22 (ca kr 210 700 pr år før regulering). Tillegget innebærer kr 1 500 pr år på lønnstrinn 8 og deretter en reduksjon av tillegget med kr 100 pr lønnstrinn.

Gjennomsnittlig betyr oppgjøret et tillegg på 1,51 pst fra 1 mai.

3.2.4 Forhandlingene i staten

3.2.4.1 Grunnlag

Årets forhandlinger er ført etter hovedtariffavtalens reguleringsklausul for 2 avtaleår, jf hovedtariffavtalen i staten mellom AD og SPL 1994-96 pkt 1.4.2. Forhandlingsbestemmelsens materielle innhold er identisk med den som gjelder for hovedsammenslutningene/NL.

Forhandlingsbestemmelsen

Følgende forhold er etter bestemmelsen gjenstand for regulering i perioden:

a) Før utløpet av 1. avtaleår skal det opptas forhandlinger mellom staten og Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår.

b) Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for annet avtaleår. De statstilsattes og lærernes nominelle lønnsutvikling skal vurderes i forhold til arbeidslivet for øvrig.

c) Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger kan Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag si opp hovedtariffavtalen innen 14 dager etter at forhandlingene er avsluttet og med 14 dagers varsel (likevel ikke før 1. avtaleår er utløpt). Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslags vedtaksføre organer skal ha fullmakt til å godkjenne et forhandlingsresultat eller meglingsforslag.

Bestemmelsen fastsetter med andre ord rammene for årets tariffoppgjør og må karakteriseres som en ren lønnsbestemmelse. Spørsmål som angår fellesbestemmelsene og andre bestemmelser som regulerer arbeidstakernes lønns- og arbeidsforhold er ikke gjenstand for forhandling i et mellomoppgjør.

Statens utgangspunkt

Det grunnleggende utgangspunktet for forhandlingene var regjeringens økonomiske opplegg, solidaritetsalternativet, Rikslønnsnemdas kjennelse av 3 januar 1995 mellom AD og SPL og resultatet fra oppgjøret i privat sektor.

Regjeringen la i budsjettet for 1995 til grunn en årslønnsvekst på 2 pst. Utfordringen foran årets tariffoppgjør var - og vil være i tiden framover - å unngå at økt etterspørsel og produksjon slår ut i økt pris- og kostnadspress. En moderat pris- og kostnadsutvikling er en forutsetning for fortsatt å styrke sysselsettingen.

Statens arbeidsgiverinteresse er at tariffpolitikken bl a skal gi grunnlag for å:

- rekruttere og beholde den arbeidskraft som er nødvendig eller ønskelig, samt
- bidra til en effektiv drift av statlig virksomhet.

Rammebetingelsene for deler av statlig virksomhet er endret de siste årene, og en økende andel av tjenesteproduksjonen leveres i et konkurransemarked. Dette setter klare grenser for hvilke kostnader disse tjenesteproduserende virksomhetene kan pådra seg.

De fleste virksomheter har få eller ingen rekrutteringsproblemer, med unntak av noen spesialistfunksjoner. Overtallighet er et vesentlig større problem for enkelte virksomheter enn å rekruttere og beholde kvalifiserte medarbeidere på alle nivåer. Politiet er delvis et unntak. I de siste årene har enkelte politidistrikter, spesielt i Nord-Norge, hatt rekrutteringsproblemer, og det er iverksatt målrettede stimuleringstiltak for å avhjelpe situasjonen. Den viktigste personalpolitiske utfordringen er å skape rammebetingelser slik at personalressursene utnyttes mest mulig effektivt.

Med det overordnede samfunnsøkonomiske perspektivet på den ene side og det arbeidsgiverorienterte perspektivet på den annen side, hadde staten følgende utgangspunkt for tariffoppgjøret:

- Oppgjøret må bygge opp under og styrke den positive utviklingen i sysselsettingen i samfunnet. Moderasjonslinjen som har vært ført de siste årene videreføres.
- Et balansert lønnspolitisk opplegg, med vektlegging av de sentrale tilleggenes betydning for den samlede lønnsutvikling, samtidig som lønnssystemets forutsetninger om lokal fleksibilitet ivaretas ved at det avsettes midler til lokale forhandlinger.
- Videreføring av den kvinneprofilen staten har hatt ved de siste oppgjørene, hvor likelønnsspørsmål på alle nivåer blir ivaretatt, både på det lavere, midlere og høyere sjikt.

3.2.4.2 Forhandlingene med hovedsammenslutningene/NL

Forhandlingene med hovedsammenslutningene/NL
Forhandlingene startet 21 april. Den 29 april kom AD og Kartellet, YS-S og NL fram til et anbefalt forhandlingsresultat, mens AF krevde forhandlingene avsluttet med øyeblikkelig virkning.

Forhandlingene med AF gikk i samsvar med tjenestetvistlovens § 14 til mekling.

Resultat i avtalen mellom Staten v/AD og Kartellet, YS-S og NL
Hovedelementene i forhandlingsresultatet mellom staten v/AD, Kartellet, YS-S og NL er som følger :

Hovedlønnstabellen - tabell A
Bruttosatsene på hovedlønnstabellen - tabell A økes med 3 600,- kroner på alle trinn fra **1 mai** 1995. I gjennomsnitt tilsvarer dette en prosentvis økning på 1,67 pst pr dato. Forhandlingsresultatet tilsvarer omlag 1,85 krone pr time - jf resultatet fra normallønnsoverenskomstene i LO/NHO-området.

Sentrale forhandlinger i perioden
Med virkning fra **1 juli** 1995 skal det føres sentrale forhandlinger om endringer av lønnsplasseringer for stillinger og stillingsgrupper innenfor en økonomisk ramme på 1,0 pst pr dato (506 mill kr).
Partene er enige om at kvinner skal få en større andel av potten enn en proratafordeling tilsier (jf punkt 1.4 i protokollen).

Lokale forhandlinger i perioden
Det skal føres lokale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 0,30 pst pr dato. I tillegg skal det føres forhandlinger innenfor en ramme på 0,05 pst resirkulerte midler. Samlet ramme for de lokale forhandlingene blir derved 0,35 pst av lønnsmassen innen det enkelte forhandlingssted (omlag 175 mill kr). De sentrale avtaleparter tilrår at forhandlingene skal gi kvinner en større andel av lønnsmidlene enn en proratafordeling tilsier. Forhandlingsresultatet skal gjennomføres fra **1 september** 1995 (jf punkt 2.3.3 underpunkt 3 i protokollen).

3.2.4.3 Forhandlingene med SPL

Forhandlingene
Forhandlingene mellom staten og SPL foregikk parallelt med forhandlingene med hovedsammenslutningene/NL. På åpningsmøtet med den 21 april presiserte staten følgende i tilknytning til framleggelsen av statens skriftlige krav:

a) Det skal gis et generelt tillegg på hovedlønnstabellen (tabell -A) og det skal fortsatt være en felles tabell i stat og kommune.

b) Staten er ikke innstilt på at det føres sentrale justeringsforhandlinger i tilknytning til selve mellomoppgjøret pr 1 mai, eller med virkning pr 1 mai, men med virkning fra et senere tidspunkt.

c) Det skal avsettes en pott til lokale forhandlinger.

d) Elementenes størrelse og virkningstidspunktene - generelle tillegg, sentrale justeringer og lokale forhandlinger - må sees i sammenheng.

e) Det vil bli lagt vekt på likelønn mellom kvinner og menn på alle nivåer.

Staten ville på denne måten gi tilkjenne at man var innstilt på å avsette midler til sentrale justeringer og lokale forhandlinger slik at partene ved disse forhandlingene prioriterer det de har muligheter for, bl a å overføre betjenter fra en lønnsramme til en annen dersom de prioriterer det. Samtidig presiserte man at slike fordelingsforhandlinger ikke skulle skje i tilknytning til selve tariffrevisjonen.

Etter at alle hovedsammenslutningene/NL og SPL hadde tallfestet sine krav tirsdag 25 april 1995, var det klart at både innretning og vektlegging av de forskjellige elementer i kravene var markant forskjellig fra de respektive organisasjoner. Til tross for dette

var staten innstilt på å finne frem til en balansert forhandlingsløsning som kunne omfatte alle parter.

Forhandlingene fortsatte med parallelle møter den 25, 27 og 28. Den 28 april kl 2330 krevde SPL forhandlingene avsluttet med øyeblikkelig virkning. Staten konstaterte derved at forhandlingene med SPL var avsluttet, uten at enighet var blitt oppnådd. Riksmeklingsmannen ble i samsvar med § 14 i lov om tjenestetvister, varslet om bruddet i brev av 3 mai 1995.

Bruddgrunnlag
Forholdet mellom de økonomiske elementer i statens siste tilbud og SPLs siste krav under forhandlingene, 28 april - **bruddgrunnlaget** - kan framstilles som følger:

	STATENS TILBUD		SPLs KRAV	
	Årsbasis	Dato	Årsbasis	Dato *
Generelt tillegg	1.04 pst	1.5 pst(1/5) (3.400 kr)	1.07 pst	1.6 pst (1/5) (3.500 kr)
Sentrale justeringer	0.45 pst	0.9 pst (1/7)	0.9 pst	1.8pst (1/7)
Lokale forhandlinger (avsetning)	0.10 pst	0.3 pst (1/9)	0.67 pst	2.0 pst (1/9)
	1.59 pst	//////////////////	2.64 pst	//////////////////

* Merknad:
SPL har ikke angitt virkningstidspunkt for generelt tillegg, sentrale justeringer og lokale forhandlinger. Datovirkning for SPL's krav er derfor satt ut fra statens tilbud.

I tillegg hadde SPL følgende krav:

- politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter med eksamen fra Politihøgskolen innplasseres i LR 12, alternativ 3, pr 010795 og
- overføre de politi-,lensmanns- og sysselmannsbetjenter i LR 08 som oppfyller kompetansekravene fastsatt av Justisdepartementet til LR 12, alternativ 3 pr 010595.

Avstanden mellom partene kunne på dette tidspunkt anslås til i overkant av 1 pst av lønnsmassen i det statlige tariffområdet eller omlag 520 mill kr.

3.2.4.4 Stortingets behandling av tariffoppgjøret i staten
Oppgjøret i staten ble forelagt Stortinget for godkjennelse i St prp nr 63 (1994-1995). Stortinget samtykket - jf Innst S nr 214 (1994-1995) - i at det foretas regulering av lønn- ingene mv for de offentlige tjenestemenn i samsvar med forhandlingsresultatet i protokoll av 29 april 1995. Videre fikk AD fullmakt til å kunne samtykke i at det ved forhandling/mekling foretas tilsvarende regulering av lønningene mv i hovedtariffavtalen for medlemmer av SPL og AF.

3.2.5 Mekling

Mekling
Partene ble innkalt til Riksmeklingsmannen 9. mai 1995. Det ble holdt meklingsmøter den 9, 12, 23 og 30 mai. Under mekling tilbød staten SPL det samme resultat som Kartellet, YS-S og NL hadde akseptert, jf punkt 4.2.2. Den 30 mai la SPL fram nytt krav, der de aksepterte statens tilbud for de tre elementene; generelt tillegg, sentrale justeringer og lokale forhandlinger. I tillegg fastholdt SPL sine justeringskrav for politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter, samtidig som de fremmet nye justeringskrav for de samme gruppene. Staten kunne ikke imøtekomme disse kravene, og mekling ble avsluttet kl 2320 samme dag uten resultat.

Bruddgrunnlaget ved mekling med SPL
Forholdet mellom de økonomiske elementer i statens siste tilbud og SPLs siste reviderte krav under mekling, 30 mai 1995 - **bruddgrunnlaget** - kan framstilles som følger:

	STATENS TILBUD		SPL'S KRAV	
	Årsbasis	Dato	Årsbasis	Dato
1. Generelt tillegg 2. Sentrale justeringer 3. Lokale forhand-linger (avsetning)	1,11 pst 0,5 pst 0,1 pst	1,67 pst(1/5) 1,0 pst (1/7) 0,3 pst (1/9)	1,11 pst 0.5 pst 0,1 pst	1,67 pst (1/5) 1,0 pst (1/7) 0.3 pst (1/9)
	1,71 pst	//////////////////	1.71 pst	//////////////////

I **tillegg** til de ovenfor 3 nevnte elementer fremmet SPL følgende justeringskrav for betjentene:

1 Politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter med politihøgskoleeksamen og de som fyller kompetansekravene fastsatt i Justisdepartementets rundskriv G 49/95, plasseres i h.h.v. stillingskode 1210, 1208 og 1209, med virkning fra 1.7.95
2 Politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter med politihøgskoleeksamen skal ikke lønnes lavere enn ltr. 17.
3 Politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter i h.h.v. stillingskode 1210, 1208 og 1209, plasseres i LR 12 alt. 3 etter 16 års tjeneste.

Disse justeringskravene utgjorde utenom rammekravene en kostnad på omlag 1 3/4 pst av SPLs lønnsmasse. Staten hevdet at disse justeringskravene måtte finne sin løsning innenfor de økonomiske rammer som var avsatt til sentrale og lokale forhandlinger i perioden, og som et flertall av statens arbeidstakere har akseptert.

3.2.6 Lov om lønnsnemnd

3.2.6.1 *Arbeidsnedleggelse*
Onsdag 31 mai la omlag 2 200 tjenestemenn med politimyndighet ned arbeidet. Torsdag 1 juni og fredag 2 juni ble arbeidsnedleggelsen opptrappet, slik at ytterligere 1 600 tjenestemenn med politimyndighet la ned arbeidet. Dette utgjorde ca 45 pst av alle ansatte og nærmere 60 pst av alle tjenestemenn med politimyndighet ved samtlige politikamre og lensmannskontorer og særinstitusjoner.

3.2.6.2 *Lov om lønnsnemnd*
Kommunal- og arbeidsministeren innkalte SPL og staten til møte 3 juni 1995 kl 0300. Partene ga en kort redegjørelse for konflikten. På møtet ble det klart at det ikke var grunnlag for fortsatt mekling.

Statsråden opplyste at Regjeringen, på bakgrunn av en samlet vurdering av de totale skadevirkninger for liv, helse og personlig sikkerhet samt flomsituasjonen på Østlandet, fant det nødvendig å foreslå tvungen lønnsnemndsbehandling av tvisten. Kommunal- og arbeidsministeren henstilte til SPL om å avblåse den pågående streiken og gjenoppta arbeidet med øyeblikkelig virkning.

Tidlig om formiddagen 3 juni meddelte SPL at streiken ble avblåst, og at arbeidet ville bli gjenopptatt så snart det var praktisk mulig.

Lov om lønnsnemndsbehandling av arbeidstvisten mellom SPL og AD ble vedtatt i Odelstinget den 12 juni 1995.

3.2.7 Kommentarer til krav og resultat

3.2.7.1 *Utgangspunkt*
Utgangspunktet for årets forhandlinger er passusen om 2 avtaleår i hovedtariffavtalen. Årets oppgjør er et mellomoppgjør og knyttet opp mot rene lønnsreguleringer. Det har utviklet seg en praksis der forhandlingene om plassering og regulering av statens stillinger i disse forhandlinger skjer i særlige fordelingsforhandlinger, og ikke i tilknytning til selve tariffrevisjonen. Staten var heller ikke ved dette oppgjøret innstilt på å ta opp andre spørsmål enn rammene for oppgjøret til behandling ved revisjonen pr 1 mai 1995. Dette synspunkt fikk staten gjennomslag for hos de øvrige organisasjonene.

Staten la ved årets oppgjør stor vekt på å komme frem til en forhandlingsløsning. Med dette utgangspunkt fant staten å ville akseptere en ramme for oppgjøret som lå vesentlig over de 2 pst man mente var forsvarlig. Det ble i denne forbindelse også tatt hensyn til oppgjøret i LO - NHO området, både når det gjaldt økonomi og innretning - og Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995 mellom AD og SPL.

Staten la ved årets tariffoppgjør stor vekt på å få gjennomslag for bl a:
- en generell økning på lønnstabellen for alle grupper
- en avsetning av midler til sentrale justeringer

- en avsetning av midler til lokale forhandlinger

Denne profilen mente staten ville gi et godt grunnlag for å få til et oppgjør som samtlige grupper burde kunne akseptere, inkludert SPL. Ved å avsette midler både til sentrale justeringer og til lokale forhandlinger har man også gitt den nødvendige "åpningen" i hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser som Rikslønnsnemnda i sak 8/94 slo fast måtte være til stede, for at overføringen av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12 evt kunne påbegynnes. Vi viser her til Rikslønnsnemndas slutning, pkt 3 (side 71), hvor følgende er inntatt:

> *"Justisdepartementet fastsetter innen 1. mai 1995 - etter drøftinger i en arbeidsgruppe sammensatt av like mange representanter fra Justisdepartementet og SPL - kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12.*
> *"Overføring kan starte 2. avtaleår dersom hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser åpner for dette."*

Det ble nedsatt en arbeidsgruppe 6 januar 1995 med 3 representanter fra henholdsvis SPL og Justisdepartementet. Arbeidsgruppen avga sin rapport 6 mars d å. Kompetansekravene og retningslinjene for overføring fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12 framgår av Justisdepartementets rundskriv G 49/95.

Ordlyden i slutningens 2 avsnitt fastslår at dersom partene ved forhandlingene i 2 avtaleår blir enige om å avsette midler til sentrale justeringer, jf hovedtariffavtalens punkt 1.4.1.1, og lokale forhandlinger jf hovedtariffavtalens punkt 2.3.3 er det gitt den "åpning" som er nødvendig for at krav om overføring av betjenter kan fremmes. Det er tilbudt 1.0 pst til sentrale justeringer pr 1 juli 1995 og 0.35 pst til lokale forhandlinger pr 1 september 1995. Det er innenfor disse rammene en eventuell overføring av betjenter kan skje.

3.2.7.2 *Elementene i oppgjøret*

Generelt tillegg.
Det generelle tillegget på kr 3 600,- til alle statsansatte tilsvarer et tillegg på kr 1,85 pr time eller 1,67 pst i gjennomsnitt pr 1 mai. Tillegget er det samme som i det kommunale tariffområdet, slik at felles hovedlønnstabell opprettholdes.

Det generelle kronetillegget på kr 3 600,- på lønnstabellen gir grunnlag for å opprettholde reallønnen for store grupper av SPL's medlemmer. Resultatet er også i overensstemmelse med SPLs krav under meklingen.

Staten konstaterer derved at partene er enige om det generelle tillegget på hovedlønnstabellen.

Sentrale justeringer
Alle organisasjonene, inkludert SPL hadde sterke krav om sentrale justeringer. Resultatet ble en avsetning på 1,0 pst pr 010795. Dette tilsvarer 506 mill kroner for

alle statsansatte inkludert undervisningspersonale. Dette er den største justeringspotten på mange år, og vil gi partene god anledning til å gjennomføre ytterligere lønnsendringer for grupper som partene prioriterer.

Staten gjorde det helt klart under hele forhandlingsforløpet at det ikke ville være aktuelt med justeringer av stillinger pr 1 mai 1995 eller med virkning fra 1 mai. Mens staten fikk gjennomslag for dette kravet hos de øvrige organisasjonene, opprettholdt SPL sine justeringskrav for enkelte stillingsgrupper i tillegg til sine krav om en prosentvise avsetninger.

Under meklingen økte staten sitt tilbud fra 0,9 pst til 1,0 pst - i tråd med det de øvrige organisasjonene hadde fått tilbud om. SPL på sin side reduserte sitt krav om avsetning til sentrale justeringer fra 1,8 pst til 1,0 pst pr 010795 i tråd med det tilbudet de øvrige organisasjonene har fått, mens de fastholdt sine krav om justeringer for enkelte stillingsgrupper i tillegg til den prosentvise avsetningen, jf punkt 5.1.2.

Etter statens mening er det innenfor den rammen som er avsatt rom for å imøtekomme helt eller delvis flere av de kravene som SPL har kommet med ved årets oppgjør hvis man ønsker å prioritere disse. Ved å avsette midler til sentrale justeringsforhandlinger har staten, som tidligere nevnt, skapt den "åpning" i hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser som Rikslønnsnemnda i sin kjennelse slo fast måtte være tilstede før en kunne starte en overføring av politi- og lensmannsbetjenter fra lønnsramme 08 til 12.

SPL har gjennom forhandlinger og i mekling hevdet at Rikslønnsnemndas kjennelse er å anse som et pålegg og en anvisning til partene om å gjennomføre en styrt overgang fra lønnsramme 08 til 12 for alle med "gammel" politiutdanning. SPL hevder med andre ord: - at Rikslønnsnemnda har gitt et pålegg til de sentrale avtaleparter om at SPL skulle få forholdsmessig mer enn andre ved årets oppgjør. AD er helt uenig i en slik påstand, og finner ikke grunnlag for en slik påstand i Rikslønnsnemndas kjennelse.

SPL hevdet videre at de under forhandlingene og meklingen ikke fikk i gang reelle forhandlinger med staten om hvordan deres *"viktigste"* krav - overføringene av betjenter - skulle håndteres. Etter vår mening har staten under hele prosessen gjort det klart at slike overføringer evt kan starte i de sentrale justeringsforhandlingene og/eller i de lokale forhandlingene innenfor de rammer partene kom frem til.

Innretningen på den sentrale justeringspotten ble de øvrige organisasjonene enige om å komme tilbake til under selve justeringsforhandlingene, men det ble lagt en likelønnsføring på justeringsforhandlingene om at kvinner skal få en større andel av potten enn en proratafordeling tilsier. Staten vil her understreke at føringen gjelder hele justeringsoppgjøret og ikke enkeltgrupper. Før en endelig kan fastslå hvordan resultatene av årets tariffoppgjør blir, må både de sentrale justeringsforhandlingene og lokale forhandlinger sluttføres.

Lokale forhandlinger
Med virkningstidspunkt pr 010995 skal det føres lokale forhandlinger innenfor en total ramme på 0,35 pst på det enkelte forhandlingssted.

Staten på sin side ønsket avsetning til lokale forhandlinger bl a fordi staten prinsipielt ønsker at en større del av lønnsdannelsen skal skje lokalt. Dagens lønnssystem forutsetter lokale forhandlinger, jf intensjonene fra Statens lønnskomite, NOU 1990:32. Perioden etter at staten innførte nytt lønnssystem i 1991 har vært preget av stramme økonomiske rammer, men staten har likevel prioritert avsetninger til lokale forhandlinger for å bidra til at lønnssystemet skal være et hensiktsmessig redskap for lokale arbeidsgivere. Staten mener dessuten at deler av kvinnelønnsproblematikken må løses lokalt dersom man vil oppnå likelønn på alle nivåer.

SPL framsatte i utgangspunktet krav om avsetning til lokale forhandlinger på 1,5 pst. Under forhandlingene økte SPL kravet, og på bruddtidspunktet var kravet 2 pst. Under meklingen ble kravet moderert til 0,35 pst. Staten konstaterer derved at SPL's krav på dette området er imøtekommet.

Ved å avsette midler til lokale forhandlinger, jf hovedtariffavtalens pkt 2.3.3, er det i tillegg til de sentrale justeringene ytterligere skapt en "åpning" for overføring av betjenter dersom partene prioriterer dette.

Føringer
Også ved dette tariffoppgjøret ønsket staten å vektlegge likelønn mellom kvinner og menn. Etter statens menig har man fått til en klar og balansert likelønnsprofil på alle elementer. Det generelle tillegget kommer spesielt lavtlønte kvinner til gode, videre er det lagt føringer om at kvinner skal ha en større andel av midlene enn en proratafordeling tilsier både ved sentrale og lokale forhandlinger.

Staten understreket under hele oppgjøret behovet for å ivareta likelønn på alle nivåer, både lavere, midlere og høyere stillinger. Omlag 83 pst av alle kvinner i staten er i ltr 30 eller lavere. Dersom det er et reelt ønske om å gjøre noe med likelønnsspørsmål, bør tariffoppgjøret slå positivt ut for disse - uten at det hindrer en i å løse andre viktige spørsmål som partene vil prioritere under justeringsforhandlingene.

Under tariffoppgjøret ble det nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe med representanter fra SPL og AD som utarbeidet overordnede prinsipper for arbeidet med likestilling/likelønn i staten. Partene ble enige om prinsippene og innstillingen fra denne arbeidsgruppen ble tatt inn som vedlegg til bruddprotokollen.

3.2.7.3 *Økonomi*
Ved tariffoppgjøret de senere år, har partene i staten ikke gått ut med noen felles ramme for oppgjørene. Tas det utgangspunkt i de enkelte komponenter for oppgjøret, kan man gjøre følgende anslag:

STATLIG TARIFFOMRÅDE

		0/0-VIS ENDRING	
PR	ELEMENT	DATO	ÅRSVIRKNING
1/1	Overheng	-	0,89
1/5	Generelt tillegg	1,67	1,11
1/7	Sentrale justeringer	1	0,5
1/9	Lokale forhandlinger	0,35	0,12
SUM (ekskl glidning)		**3,02**	**2,62**
TEORETISK OVERHENG (ekskl glidning) 1996		////////// //////////	**1 1/4**

Tariffoppgjøret, eks glidning, vil medføre en nivåheving i statssektoren på omlag 3 pst De 3 organisasjonene som har inngått ny tariffavtale med staten, representerer omlag 3/4 av arbeidstakerne i tariffområdet. Disse organisasjonene har vurdert forhandlingsresultatet som akseptabelt.

I tillegg kommer lønnsglidningen gjennom 1995. Den faktiske glidning vil først være kjent våren 1996. Glidningen påvirkes bl a av strukturendringer, automatiske ansiennitetsopprykk, tilskutte midler ved de lokale forhandlinger mm. Lønnsglidningen i det statlige tariffområde har variert fra periode til periode, fra 0,3 pst til 0,5 pst. Størst glidning har skjedd i mellomoppgjørene.

Når det gjelder overhenget inn i 1996 er staten bekymret over størrelsen, og at overhenget kan bli noe større enn det som er ønskelig, bl a i forhold til neste års tarifforhandlinger, og i forhold til KS-området. Dette var imidlertid en nødvendig konsekvens av å finne en balansert løsning på oppgjøret.

I hele prosessen mener staten å ha tatt tilbørlig hensyn til organisasjonenes krav samtidig som man har foretatt en balansert vurdering av arbeidsmarkedet samt lønns- og kostnadsutviklingen. Staten har dessuten presisert at det i de kommende fordelingsforhandlinger (sentrale justeringer og lokale forhandlinger) vil bli lagt til grunn en klar, men balansert likelønnsprofil mellom kvinner og menn. Profilen vil omfatte kvinner på alle stillingsnivåer. Dette er i overensstemmelse med merknader under stortingsbehandlingen.

3.2.7.4 *Protokolltilførsel*

Kartellet, YS-S og NL har ved inngåelse av årets tariffavtale tatt forbehold om å kreve forhandlingene gjenopptatt dersom staten gjennom forhandlinger eller på annen måte gir SPL bedre lønns- og arbeidsvilkår enn de som gjelder tariffavtalen mellom staten og disse organisasjonene.

Staten reserverte seg ikke mot forbeholdet av flere grunner, bl a:

- alle parter bør omfattes av den moderasjonslinje som preget vårens oppgjør

- alle arbeidstakere i staten bør underlegges de samme bestemmelser
- uten en slik protokolltilførsel ville de andre organisasjonene avventet, i frykt for at de taper på at de er tidlige og at andre som kommer etterpå, kan få mer.

Bruken av denne type protokolltilførsel er ikke ny i det statlige tariffområdet. Den går i alle fall tilbake til 1972 - og så sent som i 1986 førte den til at det med store kostnader ble gjennomført nye forhandlinger mellom staten og enkelte hovedsammenslutninger om hovedtariffavtalen for 1986 - 88. Bakgrunnen var tillegg SPL fikk i forhandlinger om ny hovedtariffavtale med Justisdepartementet.

Protokolltilførselen er således ikke tom trussel. Dersom SPL får en bedre tariffavtale enn Kartellet, YS-S og NL har fått, må vi regne med nye forhandlinger med disse. Det må her understrekes at statsoppgjøret - sammen med andre oppgjør der staten er part og kommuneoppgjøret omfatter 1 1/4 millioner mennesker som alle har fått omlag samme ramme for sine vilkår. En imøtekommelse av SPLs krav vil derfor kunne få store økonomiske konsekvenser på en lang rekke områder.

Enda mer alvorlig er de langsiktige virkninger. Det kan bli vanskelig å fortsette det inntektspolitiske samarbeid mellom hovedpartene i arbeidslivet dersom de økonomiske rammer disse har basert sine oppgjør på må endres på grunn av SPL. Dernest kan en imøtekommelse av SPLs krav få konsekvenser for organisasjonsstrukturen og forhandlingsordningen i statssektoren. Hovedsammenslutningenes status og plass i forhandlingssystemet vil bli svekket og flere tjenestemannsorganisasjoner kan bli fristet til å forhandle fram sine egen hovedtariffavtaler.

3.2.7.5 *Ikrafttredelse*

Det er lange tradisjoner i norsk arbeidsliv for at virkningstidspunktet for generelle lønnstillegg gis med virkning fra det tidspunkt arbeidet ble gjenopptatt etter en arbeidsnedleggelse, mens tekniske endringer først gis virkning fra det tidspunkt kjennelsen foreligger. Da tekniske endringer ikke er aktuell problemstilling i foreliggende tvist, legger staten ned påstand om at de nye lønnssatsene på hovedlønnstabellen gjøres gjeldende fra 3 juni 1995.
For den delen av tvisten som behandles etter tjenestetvistlovens § 26 a, dvs embets- og tjenestemenn uten streikerett, legger staten ned påstand om at virkningstidspunktet for de nye lønnssatsene gjøres gjeldende fra 1 mai 1995.

Virkningstidspunktet for det sentrale justeringsoppgjøret og de lokale forhandlingene settes til hhv 1 juli og 1 september, som for de organisasjoner som har akseptert statens tilbud.

4 RIKSLØNNSNEMNDAS MERKNADER

4.1 Den økonomiske situasjonen

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm skal bemerke:

Om den økonomiske situasjonen vises det til partenes redegjørelse, til Nasjonalbudsjettene for 1995 og 1996, til Rapport nr 2/95 fra Det tekniske beregningsutvalget og til "Konjunkturtendensene" i Økonomiske Analyser nr 6-1995 fra Statistisk sentralbyrå.

4.1.1 Internasjonal økonomi

Siden midt på 1970-tallet har det vært tildels sterke variasjoner i nasjonalprodukt og sysselsetting i de fleste industriland. Konjunkturtendensene på 1990-tallet i den internasjonale økonomien tyder på at svingninger i vestlige industrilands økonomier langt fra er over. I et historisk perspektiv kan den stabile veksten i disse landenes økonomier i 1950- og 1960-årene komme til å fremstå som et avvik fra et normalt mønster med tildels sterke fluktuasjoner i nasjonalprodukt og sysselsetting.

Etter en nølende oppgang i vest-europeiske økonomier mot slutten av 1993, ble veksten forsterket gjennom hele 1994. Foreløpige tall for 1995 tyder imidlertid på at konjunkturtoppen allerede kan være nådd. Veksten i USA har holdt seg mer oppe, til tross for at den siste konjunkturbunnen ble passert allerede i 1991. Innstramming i den amerikanske pengepolitikken har bidratt til å dempe veksten i 1995. Japan er inne i en periode med fallende prisnivå, lav økonomisk vekst og endog tilbakegang i nasjonalproduktet. I de nyindustrialiserte landene i Asia har veksten vært langt sterkere de siste årene og har også holdt seg godt oppe. Norge har lite samhandel med disse sør-asiatiske landene og Kina, og har følgelig ikke fått merke etterspørselsimpulsene fra dette sør-asiatiske oppsvinget i nevneverdig grad. Hovedmarkedet for norske eksportprodukter er i OECD-land og spesielt i land i Vest-Europa.

Fluktuasjonene i økonomien i våre samarbeidsland gjør at norsk økonomi er langt mer sårbar nå enn i de første tiårene i etterkrigstiden. Etterspørselen i utenlandsmarkedene svinger mer enn før og prisene på flere av våre viktige eksportprodukter kan variere mye selv innenfor korte tidsperioder. Råoljeprisen (pr fat Brent Blend) har således variert fra 16 dollar tidlig i 1995 til 19 dollar og tilbake til 16 dollar i løpet av våren 1995.

En nasjonal skapt kostnadsøkning kan lett føre til tap av markedsandeler i en usikker internasjonal økonomi, hvor en også i økende grad kan komme til å møte konkurranse fra nyindustrialiserte økonomier.

4.1.2 Norsk økonomi

Norsk økonomi er inne i en oppgangstid, med solide vekstimpulser fra innenlandsk etterspørsel etter konsum- og kapitalvarer. Til tross for sterke fluktuasjoner i internasjonale markeder har også eksporten av varer utenom olje og gass bidratt til å gi en solid vekst i bruttonasjonalproduktet i 1994. Mye tyder på at denne positive

eksportutviklingen - om enn mindre sterk - også kan fortsette gjennom dette og neste år. Overskuddet på landets driftsbalanse overfor utlandet var på vel 21 milliarder kr i 1994 og alt tyder på at overskuddet i 1995 og i 1996 minst vil holde seg på dette nivået. Norge er i ferd med å opparbeide seg nettofordringer på andre land, og disse fordringene kan komme til å øke i de nærmeste årene. Selv om landet har vært inne i en oppgangstid, er arbeidsledigheten fortsatt på et svært høyt nivå. Det ser ut til å være vanskelig å få ledigheten ned til et nivå lik det landet hadde bare for noen få år siden.

En viktig grunn til overskuddet i utenriksøkonomien er økte inntekter fra salg av olje og gass. En lav prisstigning i Norge i forhold til i våre viktige samhandelsland har imidlertid inntil nylig bedret den norske konkurranseevnen. Den bedrete konkurranseevnen har vært en viktig grunn til økt eksport av tradisjonelle varer. Moderasjonslinjen i inntektsoppgjørene har bidratt til den bedrete konkurranseevnen. Selv om utsiktene for i år og neste år ser relativt lyse ut for norsk økonomi, er stimulansene til norsk økonomi fra utlandet såpass usikre at det lett kan oppstå nye problemer. Variasjonen i norsk og andre lands økonomi de siste årene har vist at vegen er kort fra en solid BNP-vekst til tilbakegang i BNP. Det er derfor viktig å gå forsiktig frem også i moderate oppgangstider. Dessuten har en oljenasjon behov for å styrke oppbyggingen av annen kapital i takt med nedtappingen i oljereservene.

I oljesektoren har det vært foretatt betydelige investeringer. Fremover vil oljesektoren bli preget av en innhøsting med betydelige oljeinntekter inntil produksjonen begynner å falle og reservene gå tomme en gang etter århundreskiftet. En usikkerhetsfaktor er selvsagt oljeprisen. Et fall i denne i forhold til dagens nivå - og prognoser - vil redusere inntjeningen. Dagens prognoser for oljeprisen innebærer at oljesektoren kan bidra med en betydelig valutainntjening i årene som kommer. Denne valutastrømmen vil bidra til overskudd i utenriksøkonomien og også til å styrke statens finanser. Det er imidlertid viktig å være klar over at oljeproduksjonen innebærer en tapping av ikke-fornybare ressurser som før eller siden vil være tømt. Dersom landet ønsker å opprettholde inntekts-og konsummuligheter for kommende generasjoner, må inntekter i oljetidene benyttes til å styrke oppbyggingen av annen nasjonalformue som kunnskapskapital, realkapital og fordringer på andre land. Dersom økte oljeinntekter benyttes utelukkende til å øke inntektene og forbruket til de som er tilstede når oljeinntektene tjenes, vil kommende generasjoner få mindre inntekts- og forbruksmuligheter enn dagens inntektstakere og forbrukere.

En fortsatt moderasjonslinje i inntektsoppgjørene kan bidra til makroøkonomisk stabilitet. Oppslutning om moderasjonslinjen kan kreve at ingen grupper i befolkningen oppnår eller bevilger seg selv ekstra store gevinster. Det kan imidlertid være en konflikt mellom mikroøkonomiske og makroøkonomiske formål med lønnsdannelsen. Fra et makroøkonomisk hensyn kan en moderasjonslinje - med full oppslutning - bidra til å sikre en makroøkonomisk stabilitet, noe som er viktig i en liten åpen og konkurranseutsatt økonomi som den norske. Fra et mikroøkonomisk hensyn kan moderasjonslinjen føre til at en ikke får utnyttet lønns-og arbeidsvilkår til å bedre motivasjon og produktivitet til arbeidstakerne. Mikroøkonomiske hensyn kan kreve

lønnsmessige tilpasninger for enkelte grupper som avviker fra den moderate lønnsmessige utviklingen til hovedparten av lønnstakerne.

Fordelene med en firkantet praktisering av moderasjonslinjen må avveies mot fordelene ved å avvike fra moderasjonslinjen i enkelte tilfeller. For at ikke moderasjonslinjen skal forlates av for mange er det viktig at avvikene fra moderasjonslinjen blir få og kan begrunnes godt.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, tar foranstående til orientering.

4.2 Lønnsoppgjøret 1995

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm skal bemerke:

I Nasjonalbudsjettet for 1995 (St meld nr 1 (1994-95)) anslo Regjeringen den gjennomsnittlige årslønnsvekst fra 1993 til 1994 å være 2,75 pst. I budsjettet for 1995 har Regjeringen lagt til grunn en gjennomsnittlig årslønnsvekst på 2 pst. Derved forventes også at prisveksten for 1995 forblir lav (ned mot 2,5 pst).

Som de foregående år har Regjeringen i Nasjonalbudsjettet for 1995 understreket at det fortsatt er en sentral oppgave for inntektspolitikken å bidra til lav kostnadsvekst for å styrke sysselsettingen. Det fremheves at det inntektspolitiske samarbeidet som man har hatt siden 1988 har redusert inflasjonen betydelig og at det fortsatt er nødvendig å fortsette moderasjonslinjen for å få en varig økning i sysselsettingen.

Fra Nasjonalbudsjettet siteres:

> "Det inntektspolitiske samarbeidet inngår som et viktig element i den strategien Regjeringen følger for øke sysselsettingen på varig grunnlag. Inntektspolitikkens rolle er derfor en bærebjelke i solidaritetsalternativet. Videre er det en viktig forutsetning at grupper som ikke omfattes av forhandlinger mellom hovedpartene i lønnsoppgjørene innordner seg de resultater som oppnås i disse forhandlingene. Dersom det ikke skjer, svekkes fordelingspolitikken og grunnlaget for inntektspolitikken. Kravene til moderasjon må gjelde alle grupper - særlig enkeltgrupper som er i en sterk forhandlingsposisjon."

Regjeringen fremhever videre at norsk fastlandsøkonomi nå er inne i en periode med sterk økning i produksjon og etterspørsel og oppsvinget har blant annet ført til en økning i det private forbruk, omslag i boligmarkedet og en markert økning i sysselsettingen fra 1993 til 1994. Økningen i sysselsettingen har mer skjedd som følge av at nye inntredere i arbeidslivet har fått jobb, enn at tidligere ledige har blitt sysselsatt. Av hensyn til landets økte internasjonale samarbeide, med åpning av nye markeder, er det særdeles viktig fortsatt å styrke grunnlaget for verdiskapning og sysselsetting og derved styrke Norges konkurranseevne internasjonalt.

Fra Nasjonalbudsjettet siteres:

"Det vil bli krevende å oppnå konkurranseevneforbedringer i de nærmeste årene, dels fordi lønnsveksten hos våre handelspartnere har blitt betydelig redusert, og dels fordi det i en konjunkturoppgang som den norske økonomi nå er inne i, er en fare for at kostnadsveksten kan øke. Regjeringens mål for bedringen av konkurranseevnen, slik det er skissert i Langtidsprogrammets solidaritetsalternativ, ligger imidlertid fast."

"I det inntektspolitiske samarbeidet som ligger til grunn for solidaritetsalternativet skal partene i arbeidslivet medvirke til å sikre en tilstrekkelig bedring i konkurranseevnen i årene fremover, mens myndighetene på sin side anvender budsjettet aktivt."

"En betydelig bedring i konkurranseevnen må derfor først og fremst skje gjennom lavere nominell lønnsvekst i norsk industri enn gjennomsnittlig lønnsvekst hos våre viktigste handelspartnere."

"En nedgang i den nominelle lønnsveksten vil isolert sett bidra til å redusere både prisstigningen og det nominelle rentenivået. Lavere lønnsvekst vil direkte bidra til å styrke sysselsettingen ved at arbeidskraften blir billigere enn ellers,og vil samtidig bidra til å øke myndighetenes økonomisk-politiske handlefrihet. Dette dannet grunnlaget for de forslag til arbeidsdeling mellom Regjeringen og arbeidslivets parter som Sysselsettingsutvalget fremmet, og som Regjeringen bygde videre på i solidaritetsalternativet i Langtidsprogrammet 1994-1997."

På de fleste tariffområder ble det i 1994 inngått toårige avtaler med bestemmelser som ga adgang til forhandlinger om eventuelle lønnsreguleringer ved vanlig revisjonstidspunkt i 1995.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, tar foranstående til orientering.

Medlemmet Ødegård vil bemerke:

Lønnsoppgjøret 1995, selv om det er et mellomoppgjør, er et særlig viktig oppgjør for politi- og lensmannsetaten. En langvarig og vanskelig konflikt mellom Staten og SPL resulterte i den første landsomfattende politistreik i historien. Streikeretten var gjenvunnet etter hard, politisk drakamp i Stortinget, med klare utsagn om at lønnsarbeidet i politietaten skal baseres på fullverdige rettigheter og reelle forhandlings- og tvisteløsningsmodeller. Rikslønnsnemndas rolle ble sterkt vektlagt i debatten.

Lønnstvisten pr 1 mai 1995 oppsto mot bakgrunn av Rikslønnsnemndas kjennelse av 3 januar 1995, og kuliminerte i oppsigelse av hovedtariffavtalen for SPL-området. Etter at streiken ble stanset ved lov, har både publikum og politikere omtalt tvisten som uverdig og oppfordret til positive løsningsbidrag. Rikslønnsnemndas arbeid med tvisteløsningen må innrettes og dimensjoneres i forhold til det.

4.2.1 Oppgjørene i privat sektor

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm skal bemerke:

LO/NHO-området

Representantskapet i LO behandlet kravene foran oppgjørene 14 februar 1995. Hovedpunktene i vedtaket var kjøpekraftsforbedring for lavere og midlere inntekter og en prioritering av lønnsutjevningen mellom kvinner og menn. Sekretariatet i LO fikk fullmakt til å utforme de endelige kravene ved oppgjøret.

Hovedstyret i NHO la bl a følgende prinsipper til grunn for oppgjøret:

- lønnsveksten må tilpasses den enkelte bedrifts økonomiske og konkurransemessige forutsetninger
- bedriftene må gis rom for å bygge opp økonomisk motstandsevne mot fremtidige konjunktursvingninger og endringer i den internasjonale og nasjonale konkurransesituasjonen.
- den bedriftsvise lønnsutviklingen må være tilpasset målet for den totale lønnsutvikling i Norge
- små grupper med sterk markedsposisjon må ikke gis anledning til å misbruke dette utgangspunktet til å presse frem lønnstillegg som bidrar til å undergrave ansvarligheten i norsk arbeidsliv.
- lederes og høyere funksjonærers inntektsutvikling må avpasses lønnsutviklingen for bedriftens øvrige ansatte.

Forhandlingene mellom LO og NHO startet 8 mars. Den 15 mars ble det brudd i forhandlingene og oppgjøret gikk til mekling. Den 3 april la Riksmeklingsmannen frem et forslag til løsning som ble anbefalt av partene. Det ble enighet om følgende tillegg fra 1 april:

- et generelt tillegg på kr 0,80 pr time til alle
- i minstelønnsområder gis det ytterligere et tillegg på kr 0,80 pr time for voksne arbeidere med en timelønn under kr 85,38, dvs totalt kr 1,60 pr time. Ytterligere kr 0,50 gis til voksne arbeidere med en timelønn under kr 75,90, dvs totalt kr 2,10 pr time.
- i nærmere spesifiserte normallønnsoverenskomster gis voksne arbeidere kr 0,85 pr time utover det generelle tillegg, dvs kr 1,65 pr time. Disse overenskomstene har i hovedsak et lønnsnivå som ligger under 90 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

De sentrale tilleggene slo gjennomsnittlig ut med kr 1,13 pr time eller 1,1 pst pr 1 april.

På vanlig måte ble det gitt lavlønnsgarantitillegg med virkning fra 1 oktober 1995

Oppgjøret mellom LO og NHO fikk en lavlønnsprofil som også kom de kvinnelige arbeidstakerne til gode. Hoveddelen av lavlønnstilleggene ble gitt på individuelt grunnlag avhengig av den enkelte ansattes lønn, noe som ble antatt å øke

treffsikkerheten. Mange kvinner arbeider i stillinger og bransjer med et relativt lavt lønnsnivå.

Lokale forhandlinger innen NHO-området
I tillegg til de sentrale oppgjørene vil de lokale forhandlinger påvirke det endelige nivå for lønnsoppgjøret 1995. Årslønnsveksten er ennå ikke klar.

Privat sektor utenom LO/NHO

Mellom NHO og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) ble det også brudd i forhandlingene og oppgjøret gikk til mekling. Den 3 april ble det oppnådd enighet om en avtale som ga de samme sentrale lønnstilleggene som i LO/NHO-oppgjøret.

I varehandel ble Handel og Kontor (HK) og Handels-og Servicenæringenes Hovedorganisasjon (HSH) den 5 april enige om en avtale etter samme mønster som avtalen mellom LO og NHO. Avtalen ga et gjennomsnittlig lønnstillegg på kr 1,32 pr time fra 1 april. Avtalen omfattet direkte omlag 11 000 medlemmer i HK, men ble retningsgivende for langt flere ansatte i varehandelen.

I forsikringsvirksomhet ble partene enige om et generelt tillegg fra 1 mai på 1,2 prosent. Ansatte med en årslønn under kr 201 000 ble gitt ytterligere kr 1 000 pr år. Gjennomsnittlig betød oppgjøret et tillegg på 1,32 prosent fra 1 mai.

I forretnings-og sparebanker ble det den 5 mai brudd i forhandlingene mellom Bankenes arbeidsgiverforening og Finansforbundet. Den 12 juni ble det etter mekling enighet om et generelt tillegg på alle lønnstrinn på 1,4 prosent fra 1 mai. Videre ble det med virkning fra 1 mai gitt et lavlønnstillegg i lønnstrinnene 8 (ca 127 000 pr år før regulering) til og med 22 (ca 210 700 pr år før regulering). Tillegget innebar kr 1 500 pr år på lønnstrinn 8 og deretter en reduksjon av tillegget med kr 100 pr lønnstrinn. Gjennomsnittlig betød oppgjøret et tillegg på 1,51 prosent fra 1 mai.

4.2.2 Oppgjørene i offentlig sektor

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm skal bemerke:

I staten ble det 29 april enighet mellom Administrasjonsdepartementet og Statstjenestemannskartellet, YS-Seksjon stat og Norsk Lærerlag om følgende:

- fra 1 mai gis det et generelt tillegg på alle trinn på hovedlønnstabellen på kr 3 600 pr år.
- det føres sentrale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1,0 pst pr 1 juli. Det er enighet om at kvinner skal få en større andel av potten enn en prorata-fordeling tilsier.
- det føres lokale forhandlinger innenfor en ramme på 0,35 prosent av lønnsmassen pr 1 september. Av dette utgjør 0,05 prosent lønnsmidler som blir ledige pga lønnsendringer ved skifte av arbeidstakere. De sentrale avtaleparter tilrår at forhandlingene skal gi kvinner en større andel av lønnsmidlene enn en prorata-fordeling tilsier.

Akademikernes Fellesorganisasjon (AF) og Samarbeidsorganisasjonen av Norsk Politiforbund og Lensmannsetatens Landslag (SPL) brøt forhandlingene og oppgjørene for disse to gruppene gikk til mekling. Meklingen ble avsluttet 30 april uten resultat. Etter at både AF og SPL hadde iverksatt streik, besluttet Regjeringen etter noen dager å foreslå bruk av tvungen lønnsnemnd. Lov om tvungen lønnsnemnd for disse konflikter ble vedtatt og tvistene henvist til behandling i Rikslønnsnemnda.Kjennelse fra Rikslønnsnemnda i tvisten mellom AF og staten falt 6 oktober, med det resultat at det vedtatte forhandlingsresultat mellom staten - Statstjenestemannskartellet, YS-stat og Norsk Lærerlag også ble gjort gjeldende for AF, med unntak av virkningstidspunktet.

I kommunene ble det den 29 april enighet mellom KS og LOK og YS-K om følgende:

- fra 1 mai gis det et generelt tillegg på kr 3 600 pr år.
- arbeidstakere som avlønnes i stillingskoder hvor kvinneandelen er 75 pst eller høyere, gis ytterligere et tillegg på kr 2 200 pr år, også dette fra 1 mai.
- fra 1 mai gis et sentralt lavtlønnstillegg på kr 2 200 pr år til arbeidstakere innenfor lønnsramme 1, som ikke er omfattet av likelønnstillegget
- partene er enige om at det er behov for å opprette en gjennomgående fagarbeiderstilling i forbindelse med gjennomføringen av Reform-94

AF brøt forhandlingene, og førskolelærerne i Norsk Lærerlag forkastet forhandlingsforslaget. Oppgjøret for disse gikk til mekling. Meklingen ble avsluttet 30 mai uten resultat. Resultatet er gjennom mekling senere gjort gjeldende også for førskolelærerne i Norsk Lærerlag, med unntak av virkningstidspunktet som er satt til 20 juni. For tvisten mellom AF-K og KS, og tvisten mellom AF-K Oslo kommune og Oslo kommune ble det vedtatt en lov om tvungen lønnsnemnd, og tvisten ble henvist til Rikslønnsnemnda. Kjennelse i disse tvistene falt 6 oktober, med det samme resultat som øvrige organisasjoner i de respektive området hadde oppnådd gjennom forhandlinger, med unntak av virkningstidspunktet.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, tar foranstående til orientering.

4.2.3 Oppsummering

Privat sektor

Område LO/NHO

- Et generelt tillegg på kr 0,80 pr time til alle
- I minstelønnsoverenskomstene gis det ytterligere et tillegg på kr 0,80 pr time for voksne arbeidere med en timelønn under kr 85,38, dvs totalt kr 1,60 pr time. Ytterligere kr 0,50 gis til voksne arbeidere med en timelønn under kr 75,90, dvs totalt kr 2,10 pr time.

- I nærmere spesifiserte normallønnsoverenskomster gis voksne arbeidere kr 0,85 pr time utover det generelle tillegg, dvs kr 1,65 pr time.
- Garantitillegg blir gitt på vanlig måte fra 1 oktober 1995.

Ovennevnte punkter utgjør hovedmønsteret som grovt sett ble resultatet av forhandlingene for de ulike overenskomstene i LO/NHO-området.

Resultatet av de lokale forhandlinger innen NHO-området er ennå ikke klart.

NHO og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

- Enighet om samme sentrale lønnstilleggene som i LO/NHO-oppgjøret

Forsikring
- Et generelt tillegg fra 1 mai på 1,2 pst
- Ansatte med en årslønn under kr 201 000 gis ytterligere kr 1 000 pr år.

Forretnings-og sparebankene
- Et generelt tillegg på alle lønnstrinn med 1,4 pst fra 1 mai.
- Et lavlønnstillegg for lønnstrinnene 8 til og med 22. Lønnstrinn 8 gis et tillegg på kr 1 500 pr år og for de øvrige reduseres tillegget med kr 100 pr lønnstrinn.

Offentlig sektor

Staten
- Et generelt tillegg fra 1 mai på alle trinn på hovedlønnstabellen på kr 3 600 pr år.
- Det føres sentrale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1,0 pst pr 1 juli.
- Det føres lokale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 0,35 pst av lønnsmassen pr 1 september.
- Det er gitt føringer om kvinners andel av potten, både for sentrale forhandlinger pr 1 juli og for lokale forhandlinger pr 1 september.

De sentrale justeringsforhandlinger pr 1 juli er nå gjennomført innenfor den angitte ramme. De lokale forhandlinger er ennå ikke avsluttet.

Ovenfornevnte tillegg kan innebære en gjennomsnittlig lønnsøkning for statstilsatte med omlag kr 6 500 pr år.

Kommunene
- Et generelt tillegg fra 1 mai på kr 3 600 pr år.
- Arbeidstakere i stillingskoder hvor kvinneandelen er 75 pst eller mer, gis ytterligere et tillegg på kr 2 200 pr år fra 1 mai.
- Et lavtlønnstillegg fra 1 mai på kr 2 200 pr år til arbeidstakere i lønnsramme 1 som ikke omfattes av likelønnstillegget.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, tar foranstående til orientering.

4.3 Økonomisk ramme i foreliggende tvist

Tvisteområdet omfatter SPLs medlemmer som dels er politiembets- og tjenestemenn og dels kontortilsatte, samt enkelte andre små grupper.

Statens tilbud

A Generelt tillegg
Satsene i hovedlønnstabellen økes med kr 3 600 på alle trinn. Dette vil gjelde alle medlemmer av SPL; såvel politiembets- og tjenestemenn som kontortilsatte mv. Kostnadene pr år for den gruppen av SPLs medlemmer som er politiembets- og tjenestemenn er beregnet til 23,7 mill kroner pr år.

B Sentrale justeringsforhandlinger
I tilbudet fra staten heter det at det skal føres forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1 pst pr 1 juli 1995. Staten har imidlertid allerede avsluttet forhandlingene med SPL og partene er i oktober 1995 blitt enige om følgende endringer i lønnsbetingelsene for politistillinger (med forbehold om iverksetting til Rikslønnsnemndas kjennelse foreligger):

1) Overføring fra LR 8 til LR 12
Denne overføringen omfatter omlag 1200 politibetjenter med politiskoleeksamen som oppfyller kompetansekrav fastsatt i Rundskriv G 49/95. Overføringen er i samsvar med Rikslønnsnemndas kjennelse i 1994 (Sak nr 8/1994), avsagt 3 januar 1995. Staten har beregnet kostnaden pr år til 14,4 mill kr. Kostnadsanslaget er lik produktet av antall betjenter som overføres (1200) og gjennomsnittsdifferansen i kr mellom LR 8 og LR 12 (12 000 kr). SPL hevder at de som vil bli overført tjener i utgangspunktet mer enn gjennomsnittet i LR 8, og påpeker at kostnaden pr år ved overføringen er lavere, anslagsvis 12 mill kr. Rikslønnsnemndas beste anslag kan etter dette ikke bli bedre enn gjennomsnittet av kostnadsanslagene gitt av de to partene, dvs 13,2 mill kr.

2) Forbedring av LR 8
Forbedringen gjaldt raskere og jevnere opprykkstakt på lønnsstigen og ga som resultat lønnstrinn 16 etter 7 år og lønnstrinn 18 etter 9 års ansiennitet. Det er antatt at denne endringen vil berøre 589 årsverk. Kostnaden pr år er beregnet til 2,04 mill kr.

3) Forbedring av LR 12
Forslaget innebærer en raskere opprykkstakt i begynnelsen av LR 12 og kan komme til å berøre 230 årsverk. Kostnaden pr år er beregnet til 0,86 mill kr.

4) Nye godskrivingsregler
Godskrivingsreglene innebærer at ved tilsetting som betjent i politi- og lensmannsetaten i LR 12 godskrives all offentlig tjeneste fullt ut, likeså privat praksis etter endt utdanning. Dessuten godkjennes ett år av utdanningstiden (på i alt 3 år) som tjenesteansiennitet. For menn som har avlagt førstegangstjeneste innebærer lønnsbetingelsen i politi- og lensmannsetaten etter statens tilbud i pkt 1, etter dette en begynnerlønn på kr 178 200 pr år (inklusive det såkalte polititillegget). Legger en til

alle faste og variable tillegg, men ikke timebetalt overtid, er begynnerlønnen på kr 196 416. De nye reglene kan omfatte 230 årsverk.

Kostnaden ved de nye godskrivingsreglene er beregnet til 0,17 mill kr pr år.

5) Opprykk for førstebetjenter m fl
Forslaget innebærer bl a at førstebetjenter som var i ltr 23-31 fikk nytt lønnsspenn (ltr 24-32). Dette medfører ett lønnstrinns opprykk for alle som var i ltr 23. Forslaget kan omfatte 929 årsverk og er beregnet til å koste 3,88 mill kr pr år.

6) Andre forslag
Det ble også oppnådd enighet om opprettelse av kode for politistasjonssjef. På det nåværende tidspunkt innebærer ikke dette forslaget noen kostnad.

Samlet kostnad pr år på punkt 2 - sentrale justeringer - er etter dette 20,1 mill kr. Anslaget er usikkert og kostnaden kan variere fra 18,95 til 21,35. 20,1 mill kr er det beste anslaget.

C Lokale forhandlinger
For kalenderåret 1995 skal det forhandles innenfor en ramme på 0,35 pst av lønnsmassen (inklusive den fastsatte virkningen på 0,05 prosent i forbindelse med frigjorte lønnsmidler). Dersom SPL får den samme andel som andre i staten, dvs 0,35 prosent, kan de lokale forhandlingene innebære en kostnad på 5,2 mill kr pr år.

Samlet kostnad
Den samlete kostnaden ved statens tilbud er dermed på 49 mill kr pr år for de medlemmer av SPL som er politiembets- og tjenestemenn. Av den totale lønnsmassen pr år for disse medlemmer av SPL utgjør denne kostnaden 3,3 pst.

I tillegg vil statens tilbud om 3 600 kroner også omfatte SPLs kontortilsatte medlemmer mv. Kostnadene ved dette tillegget vil utgjøre omlag 3,6 mill kroner pr år.

SPLs krav

1. Tillegg som for resten av staten
Dette kravet er i realiteten identisk med statens tilbud og koster altså 49 mill kr pr år for de av SPLs medlemmer som er politiembets- og tjenestemenn.

2. Alle betjenter i LR 13
Forslaget innebærer at alle betjenter - uansett om de har 2 eller 3-årig utdanning - plasseres i LR 13. I beregningen av kostnadene ved gjennomføring av dette forslaget må en ta hensyn til den overføring fra LR 8 til LR 12 som allerede er akseptert av partene i justeringsforhandlingene høsten 1995. Kostnaden er beregnet til omlag 75 mill kr pr år.

3. Politibetjenter med eksamen fra Politihøgskolen gis 8 års lønnsansiennitet. Kostnaden er beregnet til 4,9 mill kr pr år.

4. Normerte stillinger justeres oppover i takt med de tillegg betjenter har fått. Kostnaden er beregnet til 25,4 mill kr pr år. Som grunnlag for denne beregningen er lagt flytting av førstebetjenter og tilsvarende grupper til minimum ltr 30.

5. Stimuleringstiltak for å holde kvinner i operative stillinger.
SPL ønsker en satsing tilsvarende 2 mill kr pr år.

Samlet kostnad
Samlet kostnad for SPLs krav for politiembets- og tjenestemenn er dermed på 156,3 mill kr pr år. SPLs krav er 107,3 mill kr dyrere enn statens tilbud. Den samlete kostnaden på 156,3 mill kr pr år tilsvarer en lønnsøkning på omlag 24 000 kr pr år i gjennomsnitt for de omlag 6 500 årsverk SPLs krav omfatter. Statens tilbud innebærer en lønnsøkning på omlag 7 500 kr pr år. SPLs krav innebærer med andre ord en lønnsøkning på ytterligere 16 500 kr pr år.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, tar foranstående til orientering.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Den nøyaktige og uttømmende beskrivelsen av økonomien i den foreliggende tvisten virker forvirrende. Oversikten balanseres ikke mot tilsvarende oppgaver for de øvrige gruppene i det statlige området. På den ene side savnes konkrete tall for lønnsutviklingen i gjennomsnitt på hele området, og på den andre tilsvarende analyse av totaleffekten pr 1 mai, 1 juli og 1 september for andre etatsgrupper.

Tallene for SPLs område er dertil usikre, bl a som følge av at antallet personer som faller inn under beskrivelsene og omkostningene pr stilling er anslag. Overføringen fra LR8 til LR12 vil ta lang tid, og de riktige tallene vil ikke foreligge i inneværende tariffperiode. Det er en tilfeldighet at forhandlingene ble sluttført før Rikslønnsnemnda avgjorde lønnstvisten, og forhandlingsresultater vil alltid gi varierende virkninger mellom gruppene.

Dette medlem baserer sin etterfølgende bemerkninger på at SPLs forhandlingsresultat pr 1 juli 1995 ligger innefor de rammer og føringer som gjaldt, med de avvik partene ble enige om under forhandlingene.

4.4 Nærmere om den aktuelle tvist

4.4.1 Generelt

Medlemmene Stensrud, Pettersen, og Strøm bemerker:

Ved avgjørelse av tvisten tar disse medlemmer utgangspunkt i den beskrivelse av Norges økonomiske situasjon som er gitt i avsnitt 4.1.2 foran. Den positive utvikling antas i noen grad å ha sammenheng med moderasjonslinjen som er fulgt ved de senere års lønnsoppgjør. En fortsettelse langs denne linjen antas å være et meget viktig bidrag

for å bedre konkurranseevnen i norsk industri og næringslivet for øvrig. Grunnlaget for redusert arbeidsledighet vil være til stede om moderasjonslinjen videreføres. Disse medlemmer vil likevel bemerke, at dersom den alminnelige årslønnsvekst ikke nevneverdig berøres, vil Rikslønnsnemnda føle seg friere til på særskilt tariffområde å etterkomme krav som synes godt begrunnet, selv om området derved får en høyere årslønnsvekst enn den gjennomsnittlige. På den annen side bemerkes at den offentlige sektor bør ikke være lønnsledende.

Disse medlemmer legger til grunn at tariffoppgjøret for våren 1995 nå er avsluttet for de fleste områder, herunder mellom staten og hhv. Statstjenestemannskartellet, Akademikernes Fellesorganisasjon, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - seksjon stat og Norsk Lærerlag.

De inngåtte tariffavtaler inneholder en reforhandlingsklausul for tilfelle av at "andre organisasjoner i forhandlinger, mekling eller nemndsbehandling oppnår bedre resultat enn det som følger av denne protokoll". Denne klausulen har ikke vært avgjørende for disse medlemmer i den aktuelle saken. Det kan i det hele tatt reises tvil om forbeholdet også bør gjelde i forhold til Rikslønnsnemndas behandling. Rikslønnsnemnda skal etter forutsetningene ha en uavhengig og selvstendig stilling i norsk arbeidsliv og ta stilling til den enkelte tvist på fritt grunnlag. Disse medlemmer vil i dette generelle avsnitt også peke på at den foreliggende tarifftvist er oppstått i et såkalt mellomoppgjør (annet avtaleår). For slike oppgjør inneholder hovedtariffavtalen en egen reguleringsbestemmelse (pkt 1.4.3) som trekker opp rammen for hva forhandlingene skal dreie seg om. Det heter således i bestemmelsen: "Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for annet avtaleår. De statstilsattes og lærernes nominelle lønnsutvikling skal vurderes i forhold til arbeidslivet forøvrig." Tradisjonelt har bestemmelsen vært forstått slik at det er rene lønnstillegg som er temaet annet avtaleår, mens tekniske endringer (systemendringer) i tariffavtalen må henvises til hovedoppgjør. Dersom partene er enige om det, vil de naturligvis kunne ta opp et hvilket som helst tariffspørsmål i mellomoppgjørene. Men ved uenighet vil bestemmelsen sette skranker som får virkning også for Rikslønnsnemnda, selv om det ikke nedlegges formell påstand om avvisning av et spørsmål fra nemndsbehandling. I den aktuelle tvist foreligger ingen slik avvisningspåstand.

Disse medlemmer bemerker at det i tariffoppgjøret pr 1 mai 1995 ble avsatt 1 pst (506 mill kr) i det statlige området, til sentrale justeringer med virkning fra 1 juli 1995. Fordelingsforhandlingene ble ført i uke 42 mellom Administrasjonsdepartementet og Hovedsammenslutningene/NL. For Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag (SPL) ble det ført parallelle fordelingsforhandlinger. Det ble oppnådd enighet med samtlige parter. For SPL ble det imidlertid tatt forbehold om iverksetting til Rikslønnsnemndas kjennelse foreligger. Totalkostnadene for justeringsoppgjøret er foreløpig beregnet til 20,1 mill kr, jf foran under pkt 4.3. Beløpet utgjør i underkant av 1,4 pst av årslønnsmassen for politistillinger. Dersom beregningene viser seg å være riktige og de sentrale justeringer iverksettes, vil SPLs medlemmer ha oppnådd et bedre resultat enn gjennomsnittet for det statlige området.

Utfallet av de sentrale justeringer er kommet etter at saken for Rikslønnsnemnda ble reist og etter at partene innga prosesskrift, men før hovedforhandlingen i saken.

Disse medlemmer presiserer at dette justeringsoppgjøret ikke har vært avgjørende for Rikslønnsnemndas samlede vurdering av krav og tilbud i den konkrete tvisten. Utfallet for arbeidstakerne av dette mellomliggende justeringsoppgjøret har således ikke virket til fordel eller ulempe for staten eller SPL ved den etterfølgende kjennelsen.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen, tar foranstående til orientering.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Selv om de foreløpige beregninger skulle vise seg å være riktige, vil SPLs medlemmer ikke være i noen annen situasjon enn andre grupper har vært og vil komme i ved løsrevne oppgjør.

Dette medlem ser påstanden om at SPLs medlemmer har "oppnådd et bedre resultat enn gjennomsnittet for det statlige området" ikke har gitt seg utslag i flertallets arbeid med kjennelsen. Under pkt 4.4.2 framgår likevel de usikre anslagene over forhandlingsresultatet pr 1.7.95 fortløpende, som delvis eneste tilsvar til SPLs krav pr. 1.5.95. Det er derfor grunn til å tro at dette oppgjøret tillegges avgjørende vekt.

Medlemmet Gustavsen bemerker:

Reforhandlingsklausul har vært benyttet i svært mange år i tarifforhandlingene i offentlig sektor.

En vesentlig bakgrunn for bruken av reforhandlingsklausul i statlig sektor, er at det på arbeidstakersiden er fire parter med hovedsammenslutningsstatus og én tjenestemannsorganisasjon som har selvstendig forhandlingsrett, men at det i praksis inngås likelydende hovedtariffavtaler. Dette har bl a sammenheng med at flere hovedsammenslutninger organiserer de samme grupper og ulike avtaler ville nærmest bli umulig å praktisere. Likelydende avtaler er også viktig for å kunne føre en helhetlig og sammenhengende personal- og tariffpolitikk.

Ut fra at flere hovedsammenslutninger har en betydelig bredde i medlemstilslutningen (noe som forøvrig også er et viktig poeng med hovedsammenslutningssystemet), vil bedømmelsen av forhandlings- eller meklingsresultater skje ut fra en helhetsbetraktning. Ved en slik helhetsbedømmelse er et helt sentralt element om det foreliggende forslag etter all sannsynlighet blir det endelige for alle impliserte parter. For nettopp å sikre dette, tas forbehold om reforhandlinger dersom andre skulle få annerledes avtale.

Poenget med reforhandlingsklausulen er å påvirke resultatet i forhold til øvrige forhandlingsparter. Når det i dag er mulig å vedta forhandlings- eller meklingsforslag for den enkelte arbeidstakerpart uten at forslaget samtidig vedtas av alle

forhandlingspartene, er det nettopp fordi man - gjennom bruk av reforhandlingsklausulen - kan anta at det foreliggende forslag blir det endelige, eller at en endring gir mulighet for nye forhandlinger. Dersom Rikslønnsnemndas kjennelser skulle være unntatt fra en slik klausul ville det innebære så stor usikkerhet om resultatet at klausulens verdi ville bli sterkt redusert.

En klar følgeeffekt av at en klausul ikke skulle gjelde for nemndskjennelse ville bli lavere motivasjon for å finne forhandlings- eller meklingsløsninger nettopp for i stedet å oppnå en behandling av Rikslønnsnemda av den aktuelle tvist. Dette vil i praksis føre til mer bruk av meklingsinstituttet og konfliktretten.

For øvrig regner dette medlem med at partene også i framtida vil fortsette sin praksis med nøye å vurdere sin bruk av reforhandlingsklausul.

4.4.2 Kravene fra SPL

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

I sitt prosesskriv til Rikslønnsnemnda oppsummerte SPL sine opprinnelige krav under mellomoppgjøret i 1995 slik:

> "1)For å oppfylle påleggene i Rikslønnsnemndas kjennelse, plasseres politi-, lensmanns- og sysselmannsbetjenter med eksamen fra Politihøgskolen i lønnsramme 12 alternativ 3, pr. 1.7.95, og de politi-, lensmanns-, og sysselmannsbetjenter i lønnsramme 08 som oppfyller kompetansekravene fastsatt av Justisdepartementet, overføres til lønnsramme 12 alternativ 3, pr. 1.5.95.
>
> 2)Hovedlønnstabellen reguleres med et tillegg på kr. 3.500 på alle trinn.
>
> 3)Det avsettes en pott på 2,5% til sentrale justerings- og normeringsforhandlinger.
>
> 4)Det avsettes en pott på 1,5% til lokale justerings- og normerings-forhandlinger. "

Da forhandlingene ikke førte frem, leverte SPL 28 april 1995 oppsigelse av hovedtariffavtalen og krevde forhandlinger om ny hovedtariffavtale. Staten avslo dette. SPLs nye krav er inntatt foran i pkt 2.1, partenes påstander. Påstanden er inndelt i seks punkter som behandles etter tur nedenfor.

4.4.2.1 Punkt 1 - revidert hovedtariffavtale

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

Begge parter tar som utgangspunkt at for perioden 1.5.95 - 30.4.96 skal hovedtariffavtalen mellom staten og SPL gjelde med endringene som følger av Rikslønnsnemndas kjennelse i sak nr 8/94 og endringene i mellomoppgjøret for staten

våren 1995. Punkt 1 i SPLs påstand må sammenholdes med statens påstand nr 1-3 og 5.

Disse medlemmene viser til statens påstand nr 1 hvoretter satsene på hovedlønnstabellen - tabell A - økes med 3 600 kroner på alle trinn.

Disse medlemmer viser til statens påstand nr 2 hvoretter det for annet avtaleår føres sentrale forhandlinger innenfor en økonomisk ramme på 1,0 pst pr 1 juli 1995, og forutsetning om at kvinner skal få en større andel av potten enn proratafordeling tilsier. Som det fremgår ovenfor har SPL og staten forhandlet frem sentrale justeringer, med forbehold om iverksetting til Rikslønnsnemndas kjennelse foreligger. Foreløpige beregninger viser at de sentrale justeringer for SPL kan utgjøre i underkant av 1,4 pst av årslønnsmassen for politistillinger.

Disse medlemmer viser til statens påstand nr 3 hvoretter det for kalenderåret 1995 med virkning fra 1 september forhandles lokalt innenfor en ramme på 0,30 pst pr dato av lønnsmassen og i tillegg innenfor 0,05 pst pr dato av lønnsmassen pga lønnsendringer ved skifte av arbeidstakere.

Disse medlemmer viser til statens påstand nr 5 hvoretter innstillingen fra partsammensatt gruppe om forslag til overordnede prinsipper for arbeid for likestilling i staten, vedlegges tariffavtalen.

Disse medlemmer tar punkt 1 i SPLs påstand til følge, dog slik at virkningstidspunktet behandles særskilt nedenfor under 4.4.2.7. Det fremgår at punkt 1 i SPLs påstand harmonerer med statens påstand nr 1,2,3 og 5. Etter dette er det unødvendig for Rikslønnsnemnda å drøfte nærmere spørsmålet om SPL var berettiget til å si opp hovedtariffavtalen ved mellomoppgjøret.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

4.4.2.2 Punkt 2 - flytting av politibetjenter, lensmannsbetjenter og sysselmannsbetjenter til LR 13

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

Dette hørte ikke med i SPLs opprinnelige krav ved mellomoppgjøret, men ble fremsatt 28 april 1995 etter bruddet i forhandlingene. SPLs opprinnelige krav var knyttet til Rikslønnsnemndas kjennelse i sak 8/1994. Det heter der i slutningens punkt 1:

> "Det opprettes nye stillingskoder som politibetjent, lensmannsbetjent og sysselmannsbetjent i lønnsramme 12 for kandidater med 3-årig politihøgskole."

Videre heter det i punkt 3 om betjenter med gammel politiskoleutdanning:

"Justisdepartementet fastsetter innen 1. mai 1995 - etter drøftinger i en arbeidsgruppe sammensatt av like mange representanter fra Justisdepartementet og SPL - kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter fra lønnsramme 08 til lønnsramme 12. "

Kompetansekrav og retningslinjer ble fastsatt i Justisdepartementets rundskriv G-49/95. I samsvar med kjennelsen ble overføring forutsatt startet dersom hovedtariffavtalens forhandlingsbestemmelser åpner for dette i annet avtaleår. I forbindelse med det sentrale justeringsoppgjør pr 1 juli 1995 er staten og SPL i oktober 1995, kommet frem til enighet om en ordning for overføring, med forbehold om iverksetting til Rikslønnsnemndas kjennelse foreligger i den aktuelle saken.

Disse medlemmer legger til grunn at det første kullet fra Politihøgskolen ble uteksaminert sommeren 1995, og ca 250 kandidater er nå lønnet i LR12 som betjenter. På landsbasis er det for tiden omlag 4670 betjenter med gammel politiskoleutdanning. Av disse kan ca 1200 oppnå overføring til LR12 fordi de tilfredsstiller de fastsatte kompetansekravene. Overføring skjer med tilbakevirkning til 1 juli 1995, men prosessen med godkjenning av kompetansekrav for den enkelte kan ta tid. Endelig oversikt over overførte betjenter vil trolig ikke foreligge før sommeren 1996. Disse medlemmer vil tilføye at det etter noe tid kan være grunn til å revurdere kompetansekrav og retningslinjer for overføring av betjenter med politiskoleutdanning til LR 12, dette bl a fordi det på nåværende tidspunkt er umulig å fastslå hvordan de fastsatte krav og retningslinjer for overføring vil virke i årene fremover.

Disse medlemmer finner ikke tilstrekkelig grunn til å overføre samtlige betjenter til LR13. SPL anfører at betjentene lønnsmessig er blitt liggende etter andre grupper i staten som det er naturlig å sammenligne seg med. Videre hevder SPL at politiyrket generelt bør oppvurderes lønnsmessig pga. de stadig viktigere samfunnsoppgaver som politiet utfører i det moderne norske samfunnet. Disse medlemmer viser imidlertid til at Rikslønnsnemnda vurderte lønnsutviklingen i etaten relativt grundig, både i 1993 og i 1994. I kjennelsen i sak nr 8/1994 konkluderte Rikslønnsnemnda slik på side 53:

> "Konklusjonen på denne gjennomgangen av lønnsutviklingen for politi- og lensmannsbetjenter blir derfor den samme som sist Rikslønnsnemnda behandlet lønnskonflikten mellom SPL og staten: "Det materiale som er fremlagt....indikerer ikke at de aktuelle stillingskategorier har hatt en spesielt ugunstig lønnsutvikling i løpet av de senere år, selv om det kan vises til at disse kategoriene tilsynelatende har hatt en noe mindre gunstig utvikling enn gjennomsnittet i staten og i forhold til enkelte av de grupper det er sammenliknet med. (Rikslønnsnemndas kjennelse av 2. april 1993, s 72)."

Partene har under arbeidet i Rikslønnsnemnda lagt frem beregninger av lønnsveksten fra 1992 til 1994 for politi- og lensmannsbetjenter, og for gjennomsnittet i staten. Beregningene viser at månedsfortjenesten til politi- og lensmannsbetjenter har økt med henholdsvis 7,1 og 7,5 pst, mens veksten for det statlige gjennomsnittet var på 5,0 pst i denne perioden. (Månedsfortjeneste er lik summen av regulativlønn etter A-tabellen, lønn etter B-tabell, faste og variable tillegg, men omfatter ikke timebetalt overtid.

Lønn etter B-tabell og til en viss grad variable tillegg utgjør en større andel av månedsfortjenesten til politi- og lensmannsbetjenter enn for gjennomsnittet i staten).

I kjennelsen av 3 januar 1995 fra Rikslønnsnemnda, ble politiets lønnsforhold sammenlignet med lønnsforhold for andre grupper med høgskoleutdanning, herunder sykepleiere og ingeniører.

Disse medlemmer har registrert at sykepleierne ved hovedoppgjøret 1994 ble overført fra LR12 til LR15. I LR15 var lønnstrinnene pr 1 mai 1995 fra ltr 17 (kr 168 600) til ltr 34 (kr 229 800). En begrunnelse for dette var å heve lønnsnivået for kvinnedominerte yrker. I LR12 har man nå foruten betjentene, ingeniører. Lønnstrinnene pr 1 mai 1995 er i LR12 fra ltr 15 (kr 161 700) til ltr 29 (kr 211 100).

Disse medlemmer peker på det spesielle ved lønnens sammensetning i politi- og lensmannsetaten, se ovenfor.

Polititillegget gis automatisk ut fra ansiennitet. For perioden 1994-1996 er polititillegget:

800 kr pr mnd (B-12) ved ansiennitet 0-8 år.
1.000 kr pr mnd (B-15) ved ansiennitet 9-14 år.
1.400 kr pr mnd (B-21) ved ansiennitet 15-19 år.
1.733 kr pr mnd (B-26) ved ansiennitet 20 og over.

Disse medlemmer legger til grunn at polititillegget har eksistert i en årrekke og må ses som en del av den faste lønn. Mye kan tale for at polititillegget avskaffes, slik at regulativlønnen justeres tilsvarende opp. Da vil man få et riktigere sammenligningsgrunnlag relatert til andre statlige gruppers regulativlønn. Lønn for betjenter med 0 - 8 års ansiennitet vil da, i hht hovedlønnstabell i det statlige tariffområdet pr 1 mai 1995, ikke bli fra kr 161 700 til kr 211 100, men fra kr 171 300 til kr 220 700.

Disse medlemmer tar ikke SPLs påstand punkt 2 til følge.

Medlemmet Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Rikslønnsnemndas flertall tar ikke SPLs påstand til følge. Derved unnlater flertallet å vurdere innholdet i politirollen, slik den er beskrevet av SPL og stadfestet i Regjeringens kriminalpolitiske handlingsplan. Dette medlem påstår at den politiske ambisjon om et mer synlig og tilgjengelig, forebyggende politi ikke vil kunne realiseres uten den statusheving som SPLs lønnskrav innebærer, og den motivasjon som ville ligge i at politiarbeidet belønnes forholdsmessig.

Under henvisning til hva Rikslønnsnemnda selv sa i 1993 og -94, som rene statistiske betraktninger, overses alle argumenter om helt ekstraordinære opptakskrav og tilsettingsvilkår og om innholdet i politijobben i lys av samfunns- og kriminalitetsutviklingen. Flertallet overser fortsatt at staten faktisk har gitt SPL medhold i en betydelig mindrelønnsutvikling i stillingene som politibetjent/lensmannsbetjent. Det skjedde i 1986, da SPL oppnådde en betydelig bedre tariffavtale enn staten for øvrig. Situasjonen ble imidlertid øyeblikkelig nullstilt ved at staten aksepterte nye lønnsforhandlinger med hovedsammenslutningene.

Dette medlem viser til at Regjeringen på vegne av hovedsammenslutningene deretter forgjeves foreslo for Stortinget en lovendring som fratok SPL alle rettigheter ved hovedtariffoppgjørene. Den massive avvisningen i Stortinget har imidlertid ikke påvirket statens holdning til SPL positivt, og alle hovedoppgjørene siden har havnet i Rikslønnsnemnda.

Dette medlem viser dessuten til Rikslønnsnemndas kjennelse i sak 8/94, sidene 67 og 68, hvor medlemmet Cato Schiøtz argumenterer entydig og sterkt for en alminnelig overgang til LR 13 allerede pr 1.5.1994. Ved nok en gang å akseptere statens utvalgte, statistiske materiale som avvisningsgrunnlag viser flertallet i Rikslønnsnemnda tydelig at man enten ikke ønsker eller eventuelt ikke tør gå inn i de realiteter som polititjenstemenn og deres organisasjoner kjemper med og for i sin lønnskamp. I den beskjedne grad SPL bidrar til den statistiske sammenligningen ligger en dokumentert, ytterligere nedgang i politiets regulativlønn sammenlignet med gjennomsnittet i staten. Denne faktiske opplysningen tas ikke en gang inn i flertallets vurderinger.

SPLs krav om overføring av alle betjenter i hovedstillingene i etaten til LR 13 ble utløst av at staten ikke ville gjennomføre de forhandlingene justisministeren forutsatte pr 1.5.95, som tilsvar til Rikslønnsnemndas kjennelse av 3.1.95. SPL har dokumentert hvordan tvisten oppsto, og hva den dreide seg om. Justisministeren innledet og avsluttet arbeidet i arbeidsgruppa, og i brev av 20.4.95 meddeles det - : "At forhandlingene starter i AD 21.4.95".

Flertallet i Rikslønnsnemnda argumenterer ensidig mot SPLs krav, dels ved å vise til at overføring til en lavere lønnsramme kan gjennomføres for inntil en fjerdedel av den gruppen kravet omfatter, dels ved å tillegge polititillegget en helt spesiell og entydig status. Ingen av partene har reist krav angående polititillegget, og vurderingene av om det er ønskelig å fjerne det bør forbeholdes avtalepartene.

Flertallet i nemnda har tatt med opplysninger om lønnsveksten for månedsfortjeneste for perioden '92 - '94 (Beskrivelse av månedsfortjeneste, se over). Et viktig poeng er utelatt, nemlig at lønnsutviklingen på A-tabellen var i samme periode på 5,8 pst for politibetjenter, 5,9 pst for lensmannsbetjenter og 6,4 pst for gjennomsnittet av statstilsatte. Dette forsterkes av at A-tabellen utgjør 78,45 pst for politibetjenter, 85,41 pst for lensmannsbetjenter og 93,15 pst for gjennomsnittet av statstilsatte.

Lønnsøkningen skyldes i hovedsak at variable tillegg har utviklet seg forskjellig for politi- og lensmannsbetjenter og gjennomsnittlig statstilsatt. Her har utviklingen vært hhv 14,7 pst, 20,4 pst og -15,7 pst. Dvs at mens den gjennomsnittlige statstilsatte har hatt en reduksjon i arbeidstiden på kveldstid, nattid og i helgene, har arbeidstiden for gjennomsnittlig politi- og lensmannsbetjent på kveldstid, nattid og i helgene økt. Det er dette som utgjør lønnsøkningen for gruppen i alt. Hadde gruppen politi- og lensmannsbetjenter hatt samme utvikling som gjennomsnittet av statstilsatte ville politi- og lensmannsbetjenter hatt en lavere lønnsutvikling enn gjennomsnittet av statstilsatte, ca -0,31 pst

Dette medlem vil etter dette anføre at flertallet i sine vurderinger og konklusjoner klart tilkjennegir at Rikslønnsnemnda tar hensyn til sin egen, tidligere praksis og andre organisasjoners eventuelle interesser mer enn de søker å løse SPLs lønnstvist med staten.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen vil bestride at justisministeren har forutsatt at det skulle gjennomføres justeringsforhandlinger pr 1 mai 1995 vedrørende overføring av betjenter fra LR8 til LR12.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen viser for sin del til merknadene fra de nøytrale medlemmer og slutter seg til disse.

4.4.2.3 Punkt 3 - 8-års tilleggsansiennitet for betjenter med eksamen fra Politihøgskolen.

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

Kravet må forstås slik at SPL - for de nye kandidater fra Politihøgskolen - krever justeringen med 3 600 kroner på alle trinn, dessuten at de nye betjenter plasseres i LR13 og gis 8-års tilleggsansiennitet. Det medfører eventuelt at de som helt nye politibetjenter pr juli 1995 gis en grunnlønn i lønnstrinn 23, dvs kr 189 900. I tillegg kommer polititillegget med kr 9 600, slik at regulativlønn og B-tillegg utgjør minimum kr 199 500. Dessuten viser disse medlemmer til at denne gruppen allerede har fått nye godskrivningsregler, se pkt 4.3 og 4.4.2.1, som innebærer ett til to års startansiennitet.

Disse medlemmer finner ikke grunnlag for å ta kravet til følge. Det vises til bemerkningene under punkt 4.4.2.2 ovenfor. For øvrig tilføyes at staten og SPL ved det betingede sentrale justeringsoppgjør har gjort forbedringer i LR12 ved raskere opprykkstakt i begynnelsen og heving av topplønn, samt godskriving av diverse praksis og utdanning. Tjenestemenn med Politihøgskole får automatisk bedret sin ansiennitet med ett år.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

Medlemmet Ødegård bemerker:

SPLs krav om 8 års tilleggsansiennitet for betjenter med eksamen fra Politihøgskolen, kommer av at utdannelsen er blitt selvfinansiert. Under forutsetning av at studentene har 2 års startansiennitet, gir de 20 første arbeidsårene en mindrelønn på kr 47 000 sett i forhold til politiskoleutdannede. I dette regnestykket er det kun tatt med renter og avdrag på studielån. Det er ikke tatt med det "lønnstap" som følger av at tre år med lønn under utdanning nå er borte.

Vurdering av mulighetene for å få en normert stilling er ikke tatt med her, en årsak til dette er den lave normeringsprosent som etaten har.

4.4.2.4 Punkt 4 - normerte stillinger (sysselmannsførstebetjenter, sysselmannsoverbetjenter, spesialmedarbeidere, politiførstebetjenter, politistasjonssjefer/avdelingssjefer, politioverbetjenter, lensmannsførstebetjenter og lensmannsfullmektiger) justeres tilsvarende oppover på sine respektive lønnstrinnsalternativer, samtidig som spennet for de aktuelle lønnstrinnsalternativer justeres tilsvarende.

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

Bakgrunnen for dette punktet er at de nevnte normerte stillinger skal beholde sin relative lønnsmessige avstand i forhold til betjentene. Det dreier seg bl a om ca 1430 førstebetjenter og 458 stasjonssjefer/avdelingssjefer/fullmektiger, samt 62 overbetjenter.

Disse medlemmer tar ikke kravet under punkt 4 til følge, idet det vises til bemerkningene ovenfor under avsnitt 4.4.2.2 og konklusjonen for betjentene.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Med utgangspunkt i at lønnsramme 12 har fått ny topplønn i lønnstrinn 25, må det være en naturlig konsekvens at laveste lønnstrinn for førstebetjentene må være lønnstrinn 27. Ut i fra flertallets bemerkninger, vil det oppstå skeivheter opp mot førstebetjentstillingene. En betjent som tilfredsstiller kompetansekravene vil ved overføringen kunne oppnå lønnstrinn 25. Det laveste lønnstrinn for de fleste førstebetjenter er lønnstrinn 24.

4.4.2.5 Punkt 5 - særskilte lønnsmidler øremerkes til stimuleringstiltak for å beholde kvinner i operative stillinger i politi- og lensmannsetaten.

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

SPL har antydet en ramme på 2 mill kr. Disse medlemmer mener at tiltak av denne karakter bør vurderes i bredere sammenheng, jf det generelle arbeidet mellom staten og organisasjonene om likestilling i staten.

Disse medlemmer tar ikke punkt 5 i påstanden til følge.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Stimuleringstiltak av denne art er viktig i forhold til likestilling i politi- og lensmannsetaten. I sin personalpolitiske handlingsplan av 1994 sier Justisdepartementet:

> "Justisdepartementet og de enkelte enheter skal legge forholdene tilrette for utdanning og kompetanseutvikling tilpasset yrkesaktive mødre og andre med omsorgsansvar.
>
> Justisdepartementet har satt i gang arbeid med en handlingsplan for likestilling. Denne vil bli fulgt opp med aktuelle tiltak.
>
> Enheten skal legge forholdene tilrette for fritak for politioperativ tjeneste under svangerskap, herunder deltid og fleksitidsordninger."

Dette medlem konstaterer at lønnsbudsjettene i etaten er for trange til å gjennomføre disse påleggene, hvis det ikke gis ekstraordinære midler.

4.4.2.6 Punkt 6 - innstillingen fra en partssammensatt gruppe med forslag til over-ordnede prinsipper for arbeid med likestilling i staten tas med som vedlegg til ny hovedtariffavtale mellom SPL og staten.

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

Staten har et tilsvarende i punkt i sin påstand nr 5. Disse medlemmer konstaterer derfor enighet mellom partene, og kravet tas til følge.

4.4.2.7 Virkningstidspunktet

Medlemmene Stensrud, Pettersen og Strøm bemerker:

SPL krever her at virkningstidspunktet for det generelle tillegget på kr 3 600 - som er statens tilbud - settes til 1 mai 1995.

Disse medlemmer finner ikke tilstrekkelig grunn til å ta SPLs krav til følge. Det er gode grunner som taler for å beholde en teknisk sett enkel regel om virkningstidspunktet for tariffavtaler fastsatt etter behandling i Rikslønnsnemnda. En slik regel gir også en høy grad av forutsigbarhet. Partene vet hva de har å holde seg til. I samsvar med en langvarig og sikker tradisjon i Rikslønnsnemnda fastsettes derfor virkningstidspunktet for det generelle tillegget til 3 juni 1995, som er den dato arbeidet

ble gjenopptatt etter streiken. For de arbeidstakere som ikke har streikerett og derved omfattes av tjenestetvistloven § 26 a, settes virkningstidspunktet til 1 mai 1995.

Medlemmet Engebretsen, med tilslutning fra Haugen og Gustavsen, slutter seg i det vesentlige til foranstående vurderinger og konklusjoner.

Medlemmet Ødegård bemerker:

Tvisten som er til behandling her ble som påvist foran ikke reist på grunnlag av det generelle tillegget på kr 3 600. Statens tilbud er faktisk bedre enn SPLs krav på dette punktet, og det var umiddelbart klart at SPL ville akseptere denne delen av tilbudet. SPLs bruk av kampmidler kunne lett ha vært unngått, hvis Staten hadde vist vilje til reelle forhandlinger, i det minste en ordentlig mekling. Statens standpunkter, og ikke minst iveren etter at SPL skulle bringe saken inn for Arbeidsretten, ga ikke SPL noe valg.

Dette medlem viser til flertallets vurderinger foran, og konstaterer at Rikslønnsnemnda er suveren i sin myndighet, hvis den finner å ville fravike tidligere praksis. Dette medlem mener det riktige virkningstidspunktet må være 1 mai 1995.

* * * * *

Medlemmet Ødegård vil etter dette stemme for SPLs påstand.

Medlemmet Engebretsen vil etter dette stemme for staten v/Administrasjons-departementets påstand.

* * * * *

Etter votering har flertallets syn vunnet frem gjennom følgende

Vedlegg til

pkt 3, Partenes anførsler
pkt 3.1 Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag

Politikonstabel med utdanning fra Politiskole 4 års ans. i lønnsramme 8

År etter skolen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Lønn etter A-tabell	**151 900**	**155 000**	**158 100**	**158 100**	**165 000**	**165 000**	**171 700**	**171 700**	**171 700**	**175 300**	**175 300**	**175 300**

Politikonstabel med utdanning fra Politihøgskole 1 år ans. i lønnsramme 12

År etter skolen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
Lønn etter A-tabell	158 100	161 600	161 600	165 000	165 000	171 700	171 700	182 500	182 500	186 300	186 300	186 300
Nedbetaling av studiegjeld	8 025	16 050	16 050	16 050	16 050	16 050	16 050	16 407	16 764	16 764	16 764	16 764
Renteandel	8 025	11 718	10 829	10 430	10 001	9 538	9 041	9 363	9 037	8 366	7 637	6 845
- skattefordel 28 % renter studiegjeld	2 247	3 281	3 032	2 920	2 800	2 671	2 531	2 622	2 530	2 343	2 138	1 917
Sum inntekt	**152 322**	**148 831**	**148 582**	**151 870**	**151 750**	**158 321**	**158 181**	**168 715**	**168 266**	**171 879**	**171 674**	**171 453**
Forskjell PS og PHS utdanning	**422**	-6 169	-9 518	-6 230	-13 250	-6 679	-13 519	-2 985	-3 434	-3 421	-3 626	-3 84[illegible]

Politikonstabel med utdanning fra Politiskole 4 års ans. i lønnsramme 8

År etter skolen	13	14	15	16	17	18	19	20
Lønn etter A-tabell	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**

Politikonstabel med utdanning fra Politihøgskole 1 år ans. i lønnsramme 12

År etter skolen								
Lønn etter A-tabell	186 300	186 300	186 300	186 300	186 300	186 300	186 300	186 300
Nedbetaling av studiegjeld	16 764	16 764	16 764	16 764	16 764	9 316		
Renteandel	5 984	5 048	4 031	2 926	1 725	379		
- skattefordel 28 % renter studiegjeld	1 676	1 414	1 129	819	483	106	0	0
Sum inntekt	**171 212**	**170 950**	**170 665**	**170 355**	**170 019**	**177 090**	**186 300**	**186 300**
Forskjell PS og PHS utdanning	-7 588	-7 850	-8 135	-8 445	-8 781	-1 710	**7 500**	**7 500**

Lønnstap de 20 første år kr 99 765

Vedlegg 1

Politikonstabel med utdanning fra Politihøgskole 1 år ans. i lønnsramme 13

År etter skolen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Lønn etter A-tabell	168 400	168 400	171 700	171 700	178 800	178 800	178 800	186 300	186 300	194 400	194 400	194 400
Nedbetaling av studiegjeld	8 025	16 050	16 050	16 050	16 050	16 050	16 050	16 407	16 764	16 764	16 764	16 764
Renteandel	8 025	11 718	10 829	10 430	10 001	9 538	9 041	9 363	9 037	8 366	7 637	6 845
- skattefordel renter studiegjeld	2 247	3 281	3 032	2 920	2 800	2 671	2 531	2 622	2 530	2 343	2 138	1 917
Sum inntekt	**162 622**	**155 631**	**158 682**	**158 570**	**165 550**	**165 421**	**165 281**	**172 515**	**172 066**	**179 979**	**179 774**	**179 553**
Forskjell PS og PHS utdanning	**10 722**	**631**	**582**	**470**	**550**	**421**	-6 419	**815**	**366**	**4 679**	**4 474**	**4 253**

Politikonstabel med utdanning fra Politiskole 4 års ans. i lønnsramme 08

År etter skolen	13	14	15	16	17	18	19	20
Lønn etter A-tabell	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**	**178 800**

Politikonstabel med utdanning fra Politihøgskole 1 år ans. i lønnsramme 13

År etter skolen	13	14	15	16	17	18	19	20
Lønn etter A-tabell	194 400	194 400	194 400	194 400	194 400	194 400	194 400	194 400
Nedbetaling av studiegjeld	16 764	16 764	16 764	16 764	16 764	9 316		
Renteandel	5 984	5 048	4 031	2 926	1 725	379		
- skattefordel renter studiegjeld	1 676	1 414	1 129	819	483	106	0	0
Sum inntekt	**179 312**	**179 050**	**178 765**	**178 455**	**178 119**	**185 190**	**194 400**	**194 400**
Forskjell PS og PHS utdanning	**512**	**250**	-35	-345	-681	**6 390**	**15 600**	**15 600**

Vedlegg 2

4.4.4 Lønn etter A-tabellen

Fremstilling av gjennomsnittlig månedsfortjeneste.

A tabell - regulativlønn

Årstall	1959	1973	1977	1980	1984	1986	1988	1990	1992	1993	1994
Gjennomsnitt for statstilsatte	1 297	3 685	5 809	7 023	10 007	11 883	12 856	14 257	15 450	16 007	16 441
Politi- og lensmannsbetjent	1 347	3 359	5 281	6 529	9 128	11 115	11 585	12 766	13 458	13 875	14 245
% A tabellen	3,84	-8,84	-9,09	-7,03	-8,78	-6,46	-9,89	-10,46	-12,89	-13,32	-13,35

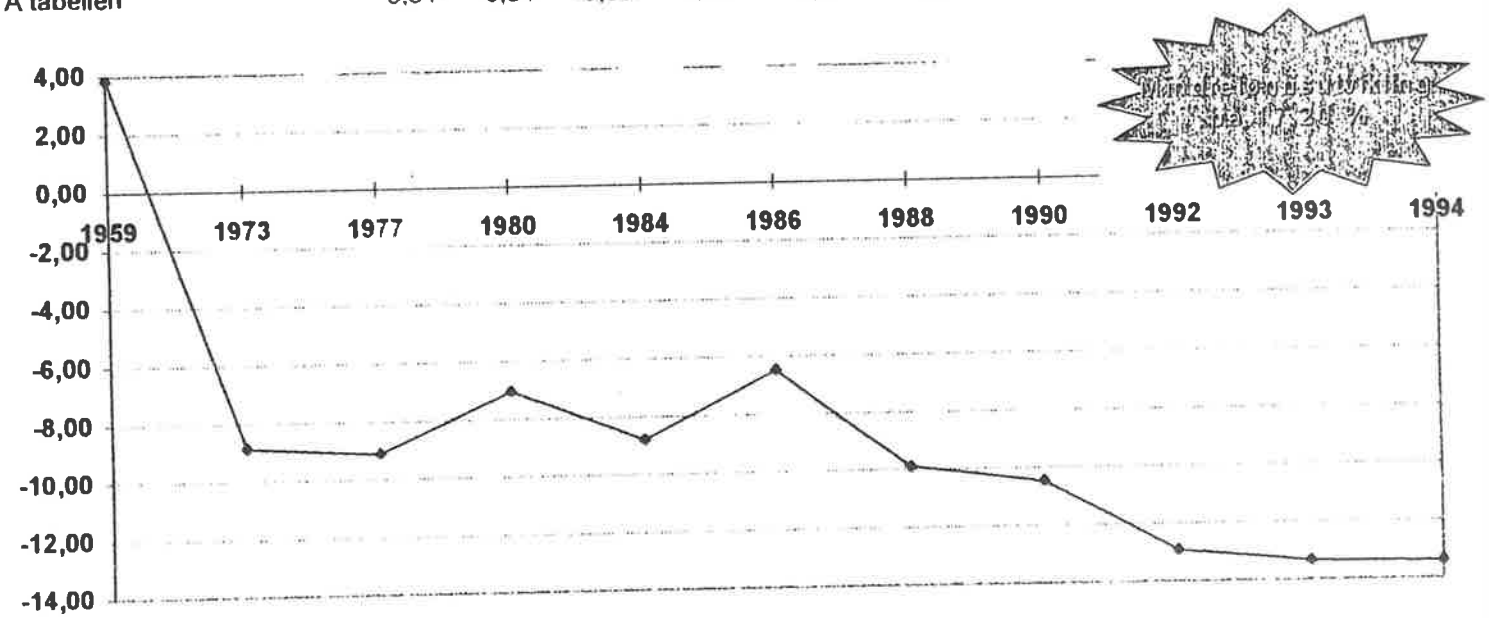

Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag

Tlf 22 17 87 00 / fax 22 17 86 00

Vedlegg 3

4.4.5 Lønn etter A-tabellen og B-tabellen

Fremstilling av gjennomsnittlig månedsfortjeneste.

A tabell og B tabell

Årstall	1959	1973	1977	1980	1984	1986	1988	1990	1992	1993	1994
Gjennomsnitt	1 297	3 781	6 049	7 291	10 314	12 251	13 266	14 658	15 838	16 391	16 782
Politi- og lensmannsbetjent	1 347	3 767	5 966	7 438	10 184	12 473	13 007	14 258	14 909	15 360	15 881
% A og B tab	3,84	-0,37	-1,37	2,02	-1,26	1,81	-1,95	-2,73	-5,86	-6,29	-5,37

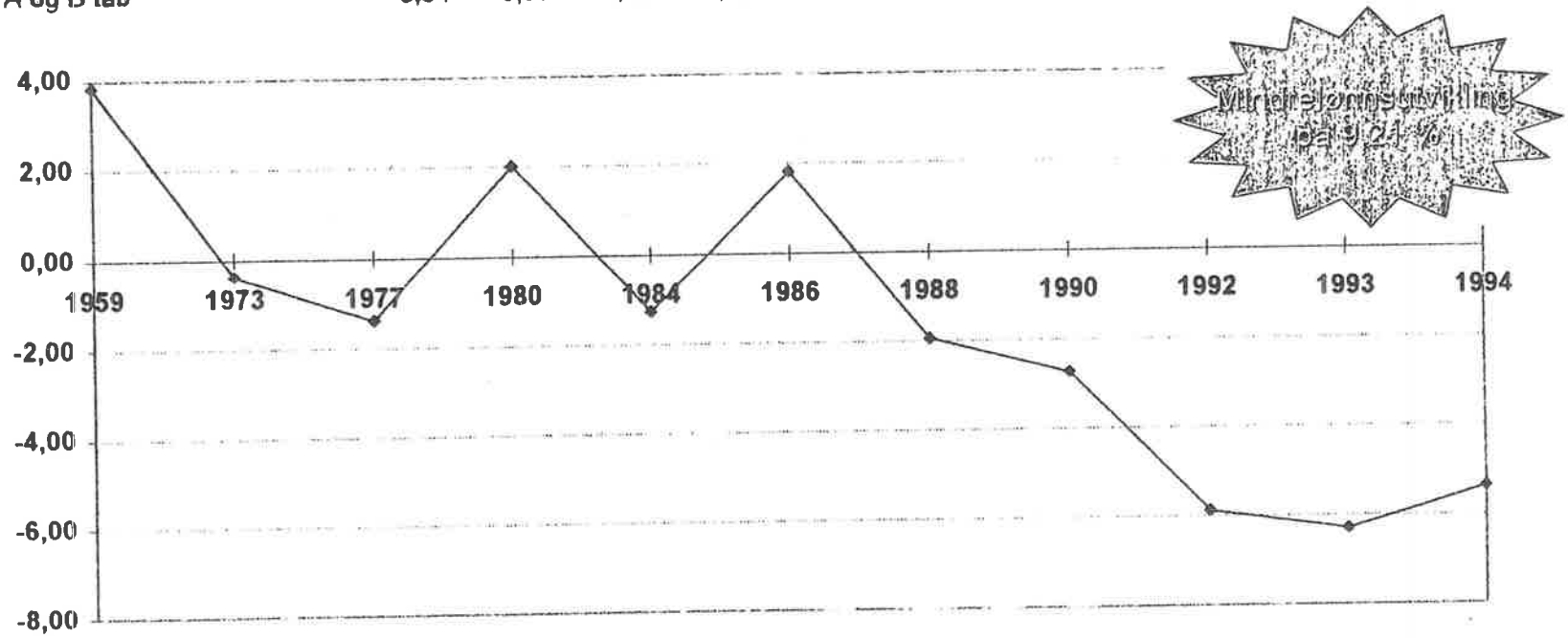

Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag

Tlf 22 17 87 00 / fax 22 17 86 00

Vedlegg 4

4.4.6 Lønn etter tabellen i alt

Fremstilling av gjennomsnittlig månedsfortjeneste.

I alt = A tabell, B tabell, Andre faste tillegg og variable tillegg.

Ikke overtid

Årstall	1959	1973	1977	1980	1984	1986	1988	1990	1992	1993	1994
Gjennomsnitt for statstilsatte	1 351	3 909	6 315	7 622	10 833	12 870	14 073	15 651	16 808	17 311	17 650
Politi- og lensmannsbetjent	1 517	4 033	6 617	8 318	11 511	13 866	14 544	16 067	16 791	17 472	17 993
% I alt	12,30	3,17	4,79	9,13	6,26	7,74	3,34	2,66	-0,10	0,93	1,95

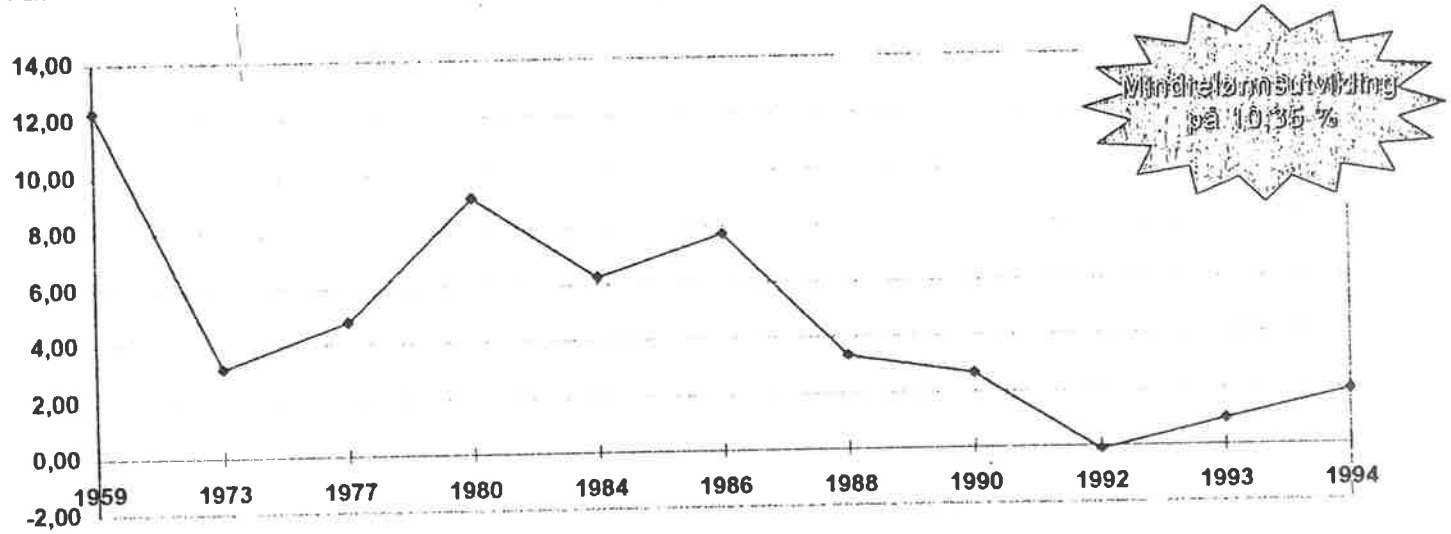

Samarbeidsorganisasjonen Norsk Politiforbund/Lensmannsetatens Landslag

Tlf 22 17 87 00 / fax 22 17 86 00

Vedlegg 5